

Raport Końcowy z Analizy Specjalizacji Subregionu Pilskiego

Spis treści

1. Streszczenie	3
2. Metodologia wyłaniania specjalizacji subregionalnych	5
3. Zasoby subregionu	11
3.1. Gospodarka	11
3.2. Demografia	29
3.3. Edukacja.....	30
3.4. Rynek pracy	38
3.5. Otoczenie biznesu	44
4. Branże dominujące.....	47
5. Potencjał subregionu na tle gospodarki regionalnej i krajowej.....	60
6. Obszar Specjalizacji Subregionu	73
7. Wnioski końcowe i rekomendacje	91
8. Bibliografia.....	93
9. Spis tabel i wykresów	95

1. Streszczenie

Celem niniejszego dokumentu jest wskazanie specjalizacji subregionu pilskiego. Stworzenie raportu z analizy ma na celu podniesienie innowacyjności subregionu, która jest kolejnym etapem wdrażania założeń Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015 – 2020.

Proces analizy i wyłaniania specjalizacji subregionu pilskiego przeprowadzony został w oparciu o analizę desk research, w ramach której przeprowadzono diagnozę kluczowych gałęzi gospodarki, dokonano charakterystyki funkcjonujących branż oraz weryfikacji działań podejmowanych przez firmy działające na obszarze subregionu. W raporcie przedstawiono również przebieg badań statystycznych, których efektem była analiza zasobów subregionu i identyfikacja branż dominujących. Przewagi konkurencyjne subregionu zostały wyszczególnione w oparciu o wielokryterialną analizę porównawczą (na podstawie metod taksonomicznych) na tle regionu (województwo wielkopolskie, makroregion północno-zachodni) oraz kraju (Polska). Indywidualne wywiady pogłębione IDI z przedstawicielami IOB pozwoliły na stworzenie indykatywnej listy potencjalnych specjalizacji subregionalnych, którą to skonfrontowano z wynikami pozostałych analiz oraz zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI) i zaprezentowano w postaci ostatecznej listy Specjalizacji Subregionu Pilskiego.

W toku przeprowadzonej analizy pilskich specjalizacji subregionalnych wyłoniono wiodącą specjalizację subregionu: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C). Specjalizacja charakteryzuje się najlepszym dopasowaniem do potencjału subregionu oraz wykazuje na nim najwyższe rezultaty ekonomiczne, mierzone zarówno wynikami finansowymi, zatrudnieniem jak i ilością przedsiębiorstw. Branża wykazuje również najwyższy potencjał inwestycyjny i eksportowy, o czym świadczą uzyskiwane rezultaty handlowe, utrzymujące stabilny trend wzrostowy w analizowanym okresie. Branża ta, dzięki wpisywaniu się w aż trzy Regionalne Inteligentne Specjalizacje Województwa Wielkopolskiego (tj. Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów, Wnętrza przyszłości oraz Przemysł jutra) wykazuje wysoki potencjał współpracy na linii biznes- nauka oraz działalności badawczo- rozwojowej.

Rozwój specjalizacji subregionalnej w długim okresie sprzyjać będzie rozwojowi społeczno-gospodarczemu subregionu pilskiego oraz implikować do wzrostu standardów życiowych ludności go zamieszkującej. Znaczenie społeczne może zostać uwydatnione przy dalszym rozwoju, w szczególności dużych i średnich przedsiębiorstwach, chcących wdrażać w organizacji zasady CSR.

Summary

The purpose of this document is to indicate the specialization of the Piła subregion. The creation of the analysis report is aimed at increasing the innovation of the subregion which is the next stage of implementing the objectives of the Regional Innovation Strategy for Wielkopolska for the years 2015-2020.

The process of analysis and selection of the specialization of the Piła subregion was performed on the basis of desk research analysis in which the diagnosis of key sectors of the economy, the characteristics of industries in operation and verification of activities undertaken by companies operating in the subregion area was carried out. The report also presents the process of statistical research, the effect of which was the analysis of the subregion's resources and identification of dominating industries. The competitive advantages of the subregion have been specified on the basis of a multi-criteria comparative analysis (based on taxonomic methods) against the background of the region (Wielkopolskie voivodship, north-western macroregion) and the country (Poland). Individual IDI in-depth interviews with BEI representatives allowed to create an indicative list of potential subregional specialties, which was confronted with the results of other analysis and focused group interviews (FGI) and presented in the form of the final list of Piła Subregion Specialties.

In the course of the analysis of the Piła subregional specialties, the leading specialization of the subregion was selected: industrial processing (section C). Specialization is characterized by the best adjustment to the potential of the subregion and shows the highest economic results, measured both by financial results, employment and the number of enterprises. The industry also has the highest investment and export potential which is evidenced by the commercial results achieved, maintaining a stable upward trend in the analyzed period. This industry thanks to joining up to three Regional Intelligent Specializations of the Wielkopolska voivodship (Bio- raw materials and food for conscious consumers, Interiors of the future and the industry of tomorrow) shows high potential of cooperation on the business-science line as well as research and development activity.

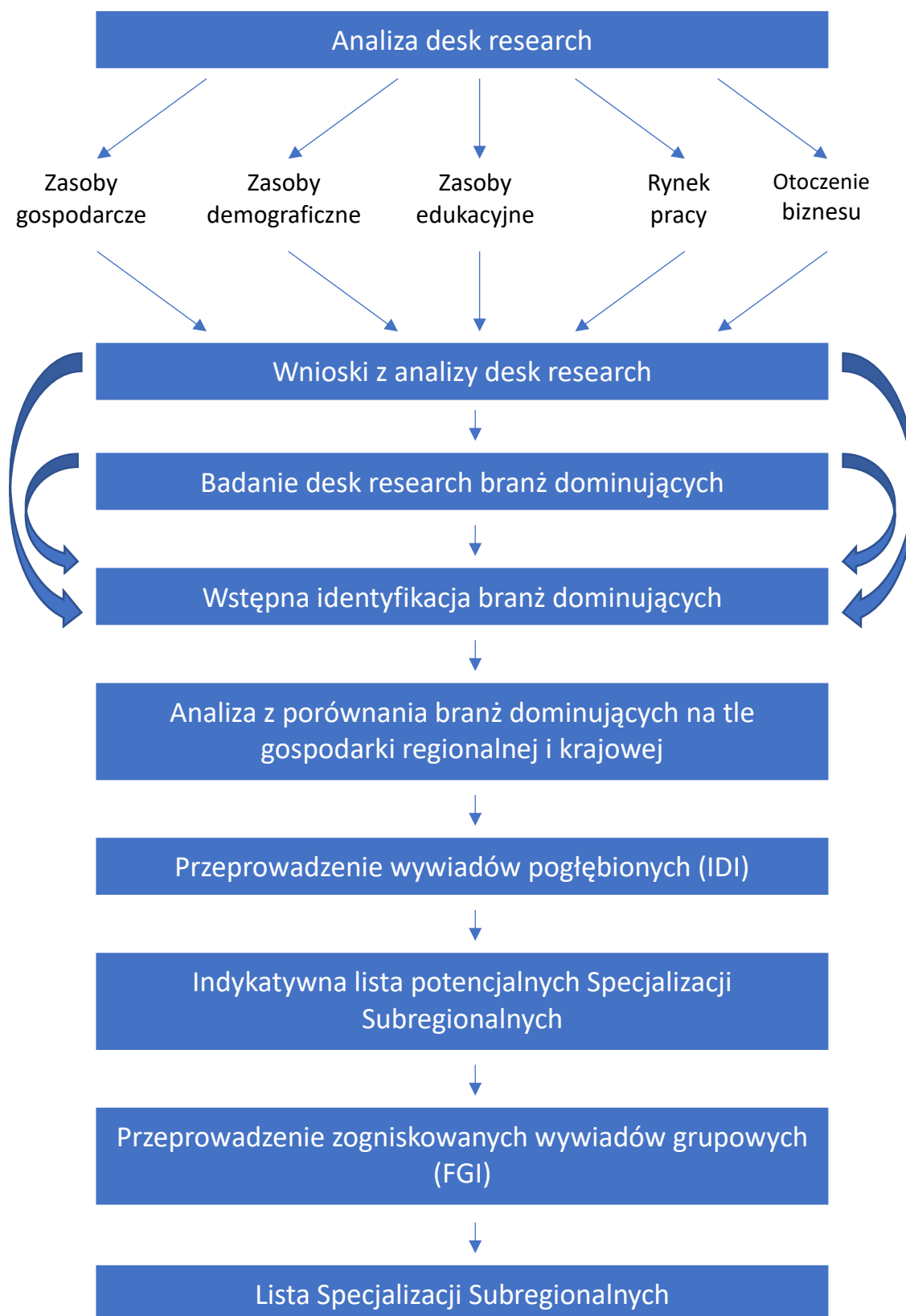
The development of subregional specialization in the long run will favor the socio-economic development of the Piła subregion and imply an increase in the living standards of the inhabiting population. Social significance may be highlighted in the further development in particular of large and medium-sized enterprises wishing to implement CSR principles in the organization.

2. Metodologia wyłaniania specjalizacji subregionalnych

W niniejszym rozdziale przedstawiono metodologię wyłaniania specjalizacji subregionu pilskiego.

Proces wyłaniania specjalizacji subregionu pilskiego prowadzony był w oparciu o analizę desk research dokonaną na podstawie źródeł obligatoryjnych, źródeł dodatkowych oraz aktualnych danych statystycznych dotyczących: gospodarki, demografii, edukacji, rynku pracy i otoczenia biznesu. Efektem analizy desk research ww. zasobów, realizowanej w ramach badania specjalizacji subregionalnych, była diagnoza kluczowych gałęzi gospodarki na badanym obszarze, charakterystyka branż oraz opis i weryfikacja działań podejmowanych przez firmy działające w określonej branży. Kolejnym etapem były badania statystyczne w ramach desk research, których celem była identyfikacja branż dominujących w subregionie. Na podstawie analizy desk reserch zasobów subregionu i identyfikacji branż dominujących powstała wstępna lista branż dominujących w subregionie. Następnie m.in. w oparciu o wielokryterialną analizę porównawczą (na podstawie metod taksonomicznych) na tle regionu (województwo wielkopolskie, makroregion północno-zachodni) oraz kraju (Polska) zostały wyszczególnione przewagi konkurencyjne subregionu. Bazując na wynikach analizy porównawczej i wstępnej listy branż dominujących przeprowadzone zostały indywidualne wywiady pogłębione IDI z przedstawicielami IOB. W wyniku badania IDI powstała indykatywna lista potencjalnych specjalizacji subregionalnych. Indykatywna lista potencjalnych specjalizacji subregionalnych była również przedmiotem zogniskowanych wywiadów grupowych (FGI), które przeprowadzane były wśród przedstawicieli IOB, w celu wyłonienia listy specjalizacji subregionalnych. W efekcie analizy desk research, badania statystycznego branż dominujących, analizy porównawczej, wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych oraz zogniskowanych wywiadów grupowych powstała lista Specjalizacji Subregionalnych.

Tabela 1. Metodologia wyłaniania specjalizacji subregionu

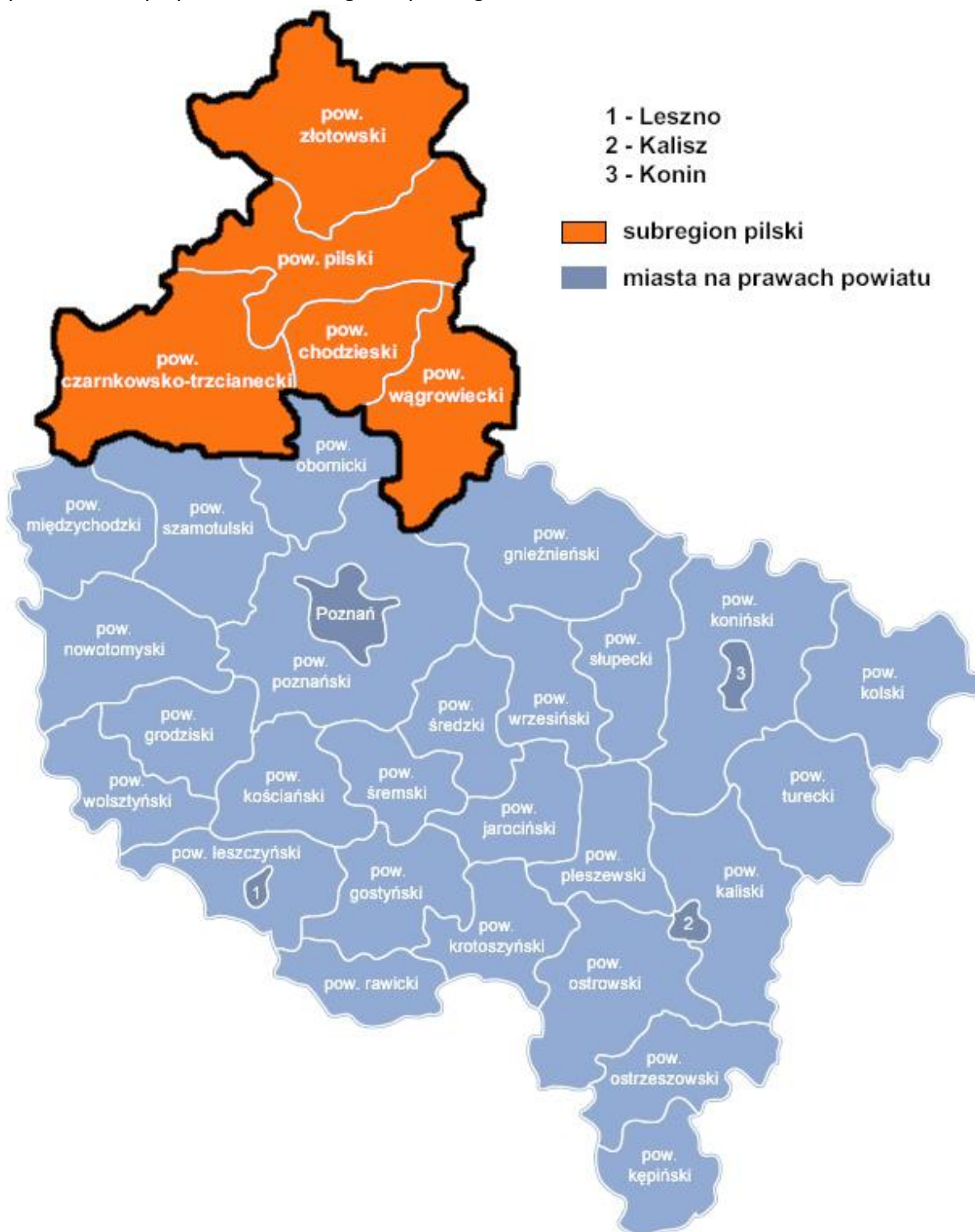

źródło: opracowanie własne

Celem niniejszego opracowania jest analiza subregionu pilskiego pod względem subregionalnych specjalizacji. Raport jest jednym z elementów międzynarodowego projektu RELOS3, który realizowany jest w latach 2017-2021 w ramach Interreg Europe pn. „Od regionalnej do lokalnej – udane wdrożenie strategii inteligentnych specjalizacji”, który zorientowany jest na udoskonalenie sposobu wdrażania regionalnej strategii innowacji poprzez tworzenie systemów wsparcia dla lokalnych środowisk gospodarczych, w tym dla subregionu pilskiego. Celem raportu jest wyodrębnienie branż, które posiadają duży potencjał gospodarczo/naukowy z perspektywy subregionu pilskiego, w skład, którego wchodzi następujące powiaty województwa wielkopolskiego, obrazowo przedstawione również w formie poniższej mapy:

- Powiat złotowski,
- Powiat pilski,
- Powiat chodzieski,
- Powiat wągrowiecki,
- Powiat czarnkowsko-trzcianecki.

Rysunek 1. Mapa powiatów subregionu pilskiego

Źródło: opracowanie własne

W raporcie udzielono odpowiedzi na następujące pytania badawcze:

1. Jakie są branże dominujące w subregionie pilskim?

Branże dominujące w subregionie pilskim to:

- Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe,
- Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle,
- Sekcja F: Budownictwo.

Szczegółowy proces wyboru został omówiony w rozdziale 6.

2. Jakie specjalizacje subregionalne zidentyfikowano w omawianych subregionie?

Specjalizacje subregionu pilskiego:

- Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe (główna specjalizacja subregionalna),
- Sekcja F: Budownictwo (dodatkowa specjalizacja subregionalna).

Proces wyboru specjalizacji subregionalnych zaprezentowano w rozdziale 6.

3. Czy zidentyfikowane specjalizacje subregionalne wpisują się w zestaw 6 inteligentnych specjalizacji regionalnych oraz w jakim zakresie?

W toku analizy (zawartej w rozdziale 6) wykazano, że główna specjalizacja subregionalna- Przetwórstwo przemysłowe wpisuje się w trzy z sześciu inteligentnych specjalizacji regionalnych. Zakres został przedstawiony w tabeli nr. 26.

4. Jaki zestaw PKD można przyporządkować do każdej ze zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych?

Zestaw kodów PKD zarówno w odniesieniu do branż dominujących jak specjalizacji subregionalnych został zaprezentowany w rozdziale 6.

5. Która ze zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych mają szczególnie silny potencjał do rozwoju?

Główna specjalizacja subregionalna jaką jest przetwórstwo przemysłowe wykazuje zdecydowanie największy potencjał rozwojowy, co zostało przedstawione i uzasadnione w rozdziale 6.

6. W ramach których zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych występuje najczęściej współpraca na linii biznes-nauka?

Współpraca na linii- biznes nauka została zaprezentowana w rozdziale 6. Na podstawie przeprowadzonej analizy wykazać można jedynie potencjał do współpracy naukowo-biznesowej, gdyż obecna oferta instytucji badawczych nie odpowiada oczekiwaniom przedsiębiorców i potencjałowi branży.

7. Jakie mogą być przewagi konkurencyjne analizowanych subregionów?

Przewagi konkurencyjne subregionu pilskiego zostały zaprezentowane w rozdziale 6. W szczególności w ramach analizy SWOT (część silnych stron oraz szans). W ramach analizy przeprowadzono również wariant porównawczy i rekomendacyjny z uwzględnieniem specjalizacji subregionalnej.

8. Które ze zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych dysponują szczególnym potencjałem eksportowym?

Największy potencjał eksportowy wykazuje główna specjalizacja subregionalna- przetwórstwo przemysłowe. Szczegółowe analizy i wyliczenia zostały zaprezentowane w rozdziale 3 oraz 6.

9. W ramach których zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych zauważalny jest najwyższy poziom innowacji i potencjał do wdrażania nowych innowacji produktowych i procesowych?

Najwyższy potencjał do wdrażania innowacji produktowych i procesowych występuje w ramach głównej specjalizacji subregionalnej- przetwórstwa przemysłowego, co jest spowodowane przede wszystkim potencjałem innowacyjnym poszczególnych sekcji (m.in. pokrywających się w z RIS dla Wielkopolski).

10. Które ze zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych wykazu prowadzą szczególnie zintensyfikowaną działalność badawczo-rozwojową?

Intensyfikacja działalności B+R przypada na główną specjalizację subregionalną- branżę przetwórstwa przemysłowego. Potwierdzają to przede wszystkim przeprowadzone wywiady IDI oraz osiągnięte rezultaty biznesowe, które ta branża odnotowuje na przestrzeni ostatnich lat.

11. Działalność których ze zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych ma szczególne znaczenie społeczne?

Największe znaczenie społeczne ma główna specjalizacja subregionalna- przetwórstwo przemysłowe. Branża ta rozwija się najlepiej, osiągając najwyższe dochody i płacąc najwyższe podatki, które rozdysponowywane są na lokalne cele społeczno- gospodarcze. Ważnym elementem, który został wskazany również w rekomendacjach w rozdziale 7. Jest aspekt uświadomienia i ukierunkowania największych przedsiębiorstw na orientację CSR w swoich działaniach.

12. W ramach których zidentyfikowanych specjalizacji subregionalnych występuje najczęściej współpraca z sektorem publicznym (w tym jednostkami samorząd terytorialnego)?

Najczęstsza współpraca z JST występuje w ramach głównej specjalizacji subregionalnej, dzieje się tak ponieważ branża ta najczęściej korzysta z ofert inwestycyjnych i pomocowych, urzędów pośrednictwa pracy czy innych podmiotów publicznych w trakcie działalności biznesowej.

Raport składa się z czterech wymiarów analizy, na które składają się analiza zasobów subregionu pilskiego, analiza branż dominujących w gospodarce subregionu pilskiego, analizy pozycji subregionu pilskiego na tle gospodarki regionalnej (województwo wielkopolskie i makroregion północno-zachodni) i krajowej oraz analizy dynamiki środowiska przedsiębiorczości.

3. Zasoby subregionu

3.1. Gospodarka

Zadaniem analizy zasobów gospodarczych subregionu jest zobrazowanie ogólnego poziomu rozwoju gospodarczego subregionu. Zasoby gospodarcze subregionu w ocenie badacza powinny wskazywać na jakim poziomie rozwoju gospodarczego znajduje się subregion. Głównym założeniem przeprowadzonej analizy desk research zasobów gospodarczych w kontekście wyłonienia specjalizacji subregionalnych jest zdefiniowanie aktualnego stanu zasobów gospodarczych, co pozwoli wskazać obszary problematyczne oraz rozwijające się dynamiczniej, tym samym sugerując na jakich obszarach inwestycyjnych subregion powinien skupiać się w długim okresie, a w jakich priorytety inwestycyjne powinny być niższe, celem zachowania zrównoważonego rozwoju gospodarczego subregionu. W ramach przeprowadzonej analizy desk research zasobów gospodarczych subregionu pilskiego scharakteryzowano aktualną sytuację gospodarczą w następujących obszarach gospodarczych, identyfikując i diagnozując problemy w tym obszarze:

- Liczebność oraz struktura podmiotów gospodarczych,
- Działalność inwestycyjna, sytuacja majątkowa oraz produktywność,
- Handel zagraniczny,
- Transport i infrastruktura techniczna,
- Finanse samorządu terytorialnego,
- Rachunki regionalne.

Wszystkie wyszczególnione podobszary są istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego subregionu pilskiego, tym samym właściwe zobrazowanie aktualnej sytuacji w każdym służy kolejnym etapom wyłaniania specjalizacji subregionalnych.

Liczebność oraz struktura podmiotów gospodarczych

Według stanu rejestru REGON na koniec 2017 r. na obszarze subregionu pilskiego funkcjonowało 36,2 tys. podmiotów gospodarczych (8,6% wielkopolskich firm), w tym 2,4 tys. spółek handlowych i 120 przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym. Aż 35,6% podmiotów działało w powiecie pilskim. Najmniejsza liczba przedsiębiorstw została zarejestrowana w powiecie chodzieskim (12,4%) i powiecie złotowskim (14,5%).

Kluczowym wskaźnikiem charakteryzującym poziom przedsiębiorczości w subregionie jest **liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. osób**. Wartość wskaźnika dla subregionu pilskiego w 2017 r. wyniosła 897 przy 1 121 przedsiębiorstwach w skali Polski oraz 1 210 przedsiębiorstw w skali Wielkopolski. Na 10 tys. mieszkańców najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych odnotowano w powiecie chodzieskim

(947) i powiecie pilskim (940). Z drugiej strony najniższym wskaźnikiem charakteryzował się powiat złotowski (753) i powiat czarnkowsko-trzcianecki (828).

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w subregionie wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym w 2017 r. wyniosła 142 i jest niższa niż dla kraju (183) i Wielkopolski (197). W ujęciu powiatowym największą wartość wskaźnika odnotował powiat chodzieski (154). Z drugiej strony najniższym wskaźnikiem charakteryzował się powiat złotowski (120).

Innym wskaźnikiem opisującym poziom przedsiębiorczości – oceniającym skalę zjawiska samozatrudnienia – jest **liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym**. Wartość tego wskaźnika dla subregionu pilskiego w 2017 r. wyniosła 67 osób i była niższa niż dla kraju (78) i województwa wielkopolskiego (87). Największą liczbę osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 1 tys. osób w wieku produkcyjnym wykazał powiat chodzieski (73) oraz powiaty pilski i wągrowiecki (po 72). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie złotowskim (54) i powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (62).

Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON przypadająca na 10 tys. osób w subregionie pilskim w 2017 r. wyniosła 81 i była niższa od wartości dla kraju (94) i województwa wielkopolskiego (100). Najwyższe wartości wskaźnika odnotowano w powiecie chodzieskim (97) i powiecie wągrowieckim (88). Najniższe wartości wskaźnika osiągnięto w powiecie złotowskim (69) i powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (73).

Analizując **strukturę gospodarki subregionu pilskiego pod względem udziału podmiotów w grupach rodzaju działalności** w 2017 r. należy zauważyć duży udział przedsiębiorstw prowadzących „pozostałą działalność”, na którą składają się głównie usługi (72,8%). W obszarze przemysłu i budownictwa działa 23,5% firm, a w obszarze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa 3,7% firm. Opisana powyżej struktura wpisuje się w generalną charakterystykę gospodarki kraju i regionu.

Analiza **struktury gospodarki subregionu pilskiego pod względem wielkości przedsiębiorstwa (mierzonego liczbą zatrudnionych)** w 2017 r. wskazała na dominujący udział mikroprzedsiębiorstw zatrudniających do 9 pracowników (94,6%). Udział małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników wyniósł 4,3%. W 2017 r. na obszarze subregionu zarejestrowano 4 duże przedsiębiorstwa (zatrudniające powyżej 250 pracowników), w tym 2 z nich są zlokalizowane w Pile.

Tabela 2. Wskaźniki liczebności podmiotów gospodarki narodowej subregionu pilskiego w 2017 r.

Wyszczególnienie				
------------------	--	--	--	--

	Podmioty wpisane do REGON na 10 tys. os.	Podmioty na 1 tys. os. w wieku produkcyjnym	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1 tys. os.	Jednostki nowo zarejestrowane w REGON na 10 tys. os.
Powiat chodzieski	947	154	73	97
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	828	134	62	73
Powiat pilski	940	152	72	82
Powiat wągrowiecki	898	145	72	88
Powiat złotowski	753	120	54	69
Subregion pilski	878	142	67	81
Wielkopolska	1 210	197	87	100
Polska	1 121	183	78	94

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Tabela 3. Struktura podmiotów gospodarki narodowej subregionu pilskiego w 2017 r. według wielkości zatrudnienia oraz rodzaju działalności

Wyszczególnienie	Podmiot prowadzący działalność gospodarczą	Struktura wielkości zatrudnienia				Struktura grup rodzajów działalności		
		0 - 9 zatrudnionych	10 - 49 zatrudnionych	50 - 249 zatrudnionych	pow. 249 zatrudnionych	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Pozostała działalność
Powiat chodzieski	4 485	94,3%	4,9%	0,8%	0,0%	3,5%	25,0%	71,5%
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	7 253	95,0%	4,1%	0,8%	0,1%	4,2%	27,1%	68,8%
Powiat pilski	12 893	95,2%	3,9%	0,8%	0,1%	2,2%	18,7%	79,1%
Powiat wągrowiecki	6 307	95,1%	4,2%	0,6%	0,0%	5,2%	27,7%	67,2%
Powiat złotowski	5 253	94,1%	5,1%	0,7%	0,1%	5,0%	24,0%	71,0%
Subregion pilski	36 191	94,9%	4,3%	0,7%	0,1%	3,7%	23,5%	72,8%
Wielkopolska	422 094	95,4%	3,8%	0,7%	0,1%	2,7%	23,2%	74,1%
Polska	4 309 800	95,8%	3,4%	0,7%	0,1%	1,7%	21,4%	76,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Działalność inwestycyjna, sytuacja majątkowa oraz produktywność

Poziom inwestycji przeprowadzanych przez przedsiębiorstwa przedkłada się na wzrost potencjału gospodarczego regionu, w tym wzrost wartości i konkurencyjności firm funkcjonujących w subregionie. Konsekwencją działalności inwestycyjnej stanowi wprowadzanie nowych technologii i innowacji, które stymulują ogólny rozwój regionu i jego otoczenia gospodarczego. W tym zakresie dokonano analizy wartości nakładów inwestycyjnych przedsiębiorstw oraz wartości brutto środków trwałych w perspektywie powiatów subregionu pilskiego.

Wartość nakładów inwestycyjnych w subregionie pilskim w 2016 r. wyniosła 922,6 mln zł, co w porównaniu z rezultatami odnotowywanymi w kraju i regionie stanowi niski wynik. Inwestycje w subregionie stanowią zaledwie 0,6% nakładów krajowych oraz 6,2% nakładów wojewódzkich. W latach 2010-2016 wartość inwestycji w subregionie rosła o 3,4% rocznie, tj. wolniej niż w kraju (3,9%) i Wielkopolsce (6,7%). Jednocześnie w latach 2012, 2013 i 2016 miał miejsce spadek poziomu nakładów inwestycyjnych (odpowiednio -4,6%, -7,9% i -20,2%). Obserwowalna jest znacząca dysproporcja w rozkładzie inwestycji pomiędzy powiatami. Najwięcej nakładów inwestycyjnych poniesiono w powiecie pilskim (40,4%). Z drugiej strony najmniejszą skalę inwestycji odnotowano w powiecie wągrowieckim (8,5%).

Analogiczne wnioski wynikają z analizy **nakładów inwestycyjnych przypadających na 1 mieszkańca**. Wartość tego wskaźnika dla subregionu w 2016 r. wyniosła 2 237 zł przy 3 880 dla Polski oraz 4 286 dla województwa wielkopolskiego. W latach 2010-2016 wartość wskaźnika rosła o 3,5% rocznie – również wolniej niż wynik dla kraju (3,9%) i województwa (6,6%) – a spadek odnotowano w latach 2012, 2013 i 2016 (odpowiednio -4,6%, -7,8% i -20,1%). Należy również zwrócić uwagę na znaczące zróżnicowanie poziomu wartości wskaźnika w poszczególnych powiatach. Największe inwestycje w przeliczeniu na mieszkańca realizowano w powiecie chodzieskim (3 409 zł) oraz powiecie pilskim (2 709 zł). Najniższą wartość wskaźnika odnotowano w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (1 933 zł) oraz powiecie wągrowieckim (1 126 zł). Analiza zmian wartości nakładów inwestycyjnych przypadających na jednego mieszkańca wskazuje na znaczące zróżnicowanie dynamiki kształtowania się wskaźnika w poszczególnych powiatach. W okresie 2010-2016 największy średnioroczny wzrost poziomu nakładów inwestycyjnych per capita odnotowano w powiecie złotowskim (21,2%) oraz powiecie chodzieskim (6,9%) – są to wyniki wyższe od średniej wojewódzkiej (6,6%). Jednocześnie w analogicznym okresie zaobserwowano średnioroczne spadki inwestycji w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (-2,4%) oraz powiecie wągrowieckim (-0,7%).

Analiza **udziału wartości nakładów inwestycyjnych według sektorów gospodarki** w 2016 r. wskazała, że znacząca część inwestycji realizowana jest przez przedsiębiorstwa prowadzące działalność w zakresie przemysłu i budownictwa (69,1%), a w dalszej kolejności handlu, naprawy pojazdów samochodowych, transportu i gospodarki magazynowej, zakwaterowania i gastronomii oraz informacji i komunikacji (15,5%) oraz rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (10,6%). Jednocześnie w obrębie działalności przemysłowej obserwowalne jest znaczące zróżnicowanie aktywności inwestycyjnej w poszczególnych powiatach. Największy udział tego sektora w nakładach inwestycyjnych przedsiębiorstw miał miejsce w powiecie chodzieskim (86%). Najniższy udział odnotowano w powiecie złotowskim (51,5%). Na uwagę zasługuje wysoki – w porównaniu z rezultatem dla subregionu – udział sektora rolnictwa w powiecie złotowskim (21,5%).

Wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach przypadających na 1 mieszkańca w subregionie pilskim w 2016 r. wyniosła 32 305 zł i była znacząco niższa od średniej krajowej

(49 872 zł) oraz wojewódzkiej (53 662 zł). W latach 2010-2016 wartość wskaźnika wzrosła o 6,6% rocznie – przy 4,9% dla Polski oraz 6,2% dla województwa wielkopolskiego. W przekroju powiatowym widoczne jest zróżnicowanie poziomu miernika. Najwyższą wartość brutto środków trwałych w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie pilskim (54 122 zł, tj. więcej niż średnia wojewódzka) oraz powiecie chodzieskim (37 479 zł). Najniższą wartość wskaźnika zaobserwowano w powiecie wągrowieckim (18 893 zł) oraz powiecie złotowskim (16 850 zł). Analiza **zmian wartości brutto środków trwałych w przeliczeniu na 1 mieszkańca** wskazała na umiarkowaną dyspersję dynamiki wskaźnika w poszczególnych powiatach. W latach 2010-2016 największy średnioroczny wzrost wartości brutto środków trwałych per capita odnotowano w powiecie chodzieskim (8,7%) oraz powiecie złotowskim (8,1%). Z drugiej strony najmniejszą dynamikę zaobserwowano w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (5,2%). Utrzymujący się wzrost wartości środków trwałych we wszystkich powiatach może wskazywać, że przedsiębiorstwa subregionu pilskiego przeznaczają nakłady inwestycyjne nie tylko na modernizację istniejącego majątku, ale również na cele rozwojowe.

Analiza **udziału wartości brutto środków trwałych według sektorów gospodarki** w 2016 r. wskazała, że znacząca część majątku trwałego przedsiębiorstw została zaangażowana w działalność w zakresie przemysłu i budownictwa (63,3%), a w dalszej kolejności handlu, naprawy pojazdów samochodowych, transportu i gospodarki magazynowej, zakwaterowania i gastronomii oraz informacji i komunikacji (19,6%) oraz rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (8,4%). Jednocześnie w obrębie działalności przemysłowej obserwowalne jest znaczące zróżnicowanie w poszczególnych powiatach. Największy udział tego sektora w wartości brutto środków trwałych przedsiębiorstw miał miejsce w powiecie chodzieskim (83%). Najniższy udział odnotowano w powiecie złotowskim (43,4%). Na uwagę zasługuje wysoki – w porównaniu z rezultatem dla subregionu – udział sektora rolnictwa w powiecie złotowskim (31%).

Produkcja sprzedana przemysłu subregionu pilskiego przypadająca na 1 mieszkańca w 2016 r. wyniosła 33 915 zł przy 31 439 zł dla Polski oraz 43 182 zł dla województwa wielkopolskiego. Należy zwrócić uwagę na znaczące zróżnicowanie wartości wskaźnika w poszczególnych powiatach. Największą produkcję sprzedaną na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie pilskim (37 737 zł) oraz powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (36 526 zł). Z drugiej strony najniższą wartością wskaźnika charakteryzował się powiat wągrowiecki (15 801 zł) oraz powiat złotowski (11 434 zł). W latach 2010-2016 produkcja sprzedana na 1 mieszkańca wzrosła średnio o 4% rocznie przy 4% dla kraju i 6,3% dla województwa wielkopolskiego. Jednocześnie w 2015 r. miał miejsce spadek produkcji o 7,8%. Najwyższą dynamikę wskaźnika odnotowano w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (8,5%) oraz powiecie chodzieskim (7,5%). Najniższy wzrost produkcji sprzedanej per capita osiągnięto w powiecie pilskim (0,6%).

Tabela 4. Wskaźniki działalności inwestycyjnej, sytuacji majątkowej oraz produktywności przedsiębiorstw subregionu pilskiego w 2016 r.

Wyszczególnienie	Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw na 1 os.	Wartość brutto środków trwałych na 1 os.	Produkcja sprzedana przemysłu na 1 os.
Powiat chodzieski	3 409	37 479	32 140
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	1 933	27 407	36 526
Powiat pilski	2 709	54 122	37 737
Powiat wągrowiecki	1 126	18 893	15 801
Powiat złotowski	2 007	16 850	11 434
Subregion pilski	2 237	34 232	28 665
Wielkopolska	4 286	53 662	43 182
Polska	3 880	49 872	31 439

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

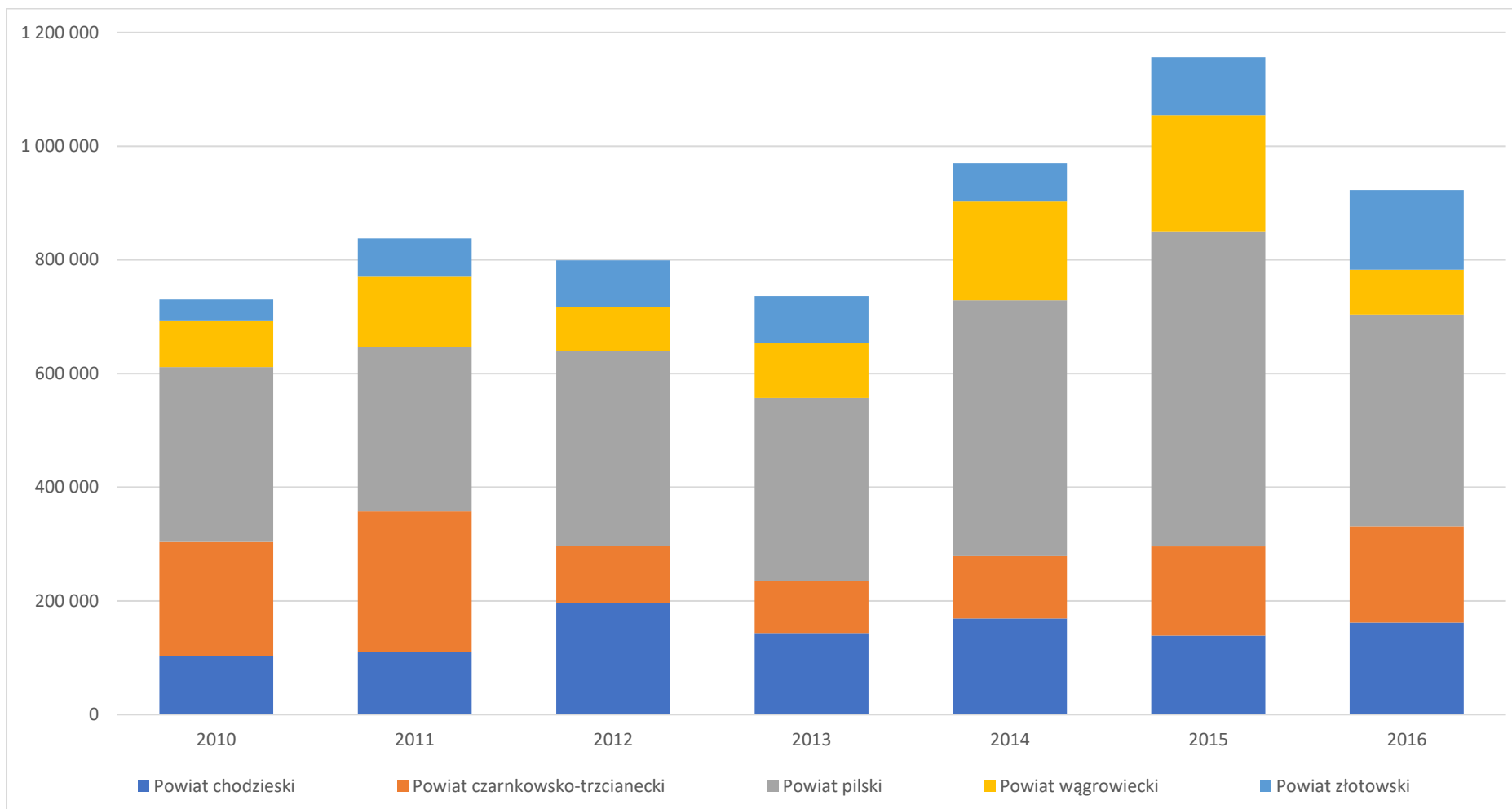

Tabela 5. Struktura nakładów inwestycyjnych i wartości środków trwałych przedsiębiorstw subregionu pilskiego w 2016 r. według sektorów gospodarki

Wyszczególnienie	Nakłady inwestycyjne	Struktura sektorów gospodarki					Wartość środków trwałych brutto	Struktura sektorów gospodarki				
		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel; naprawa pojazdów; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	Pozostałe usługi		Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Przemysł i budownictwo	Handel; naprawa pojazdów; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	Pozostałe usługi
Powiat chodzieski	161 759	1,7%	86,0%	6,5%	0,2%	5,6%	1 777 052	6,7%	83,0%	5,2%	2,6%	2,4%
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	169 617	6,7%	82,5%	8,4%	1,4%	1,0%	2 408 700	5,6%	81,9%	4,6%	4,9%	3,0%
Powiat pilski	372 341	13,9%	59,7%	19,9%	1,5%	5,1%	7 435 443	6,8%	55,7%	28,4%	4,3%	4,7%
Powiat wągrowiecki	78 727	2,5%	80,7%	13,4%	1,5%	1,9%	1 321 774	4,0%	63,5%	21,7%	5,0%	5,8%
Powiat złotowski	140 112	21,5%	51,5%	24,0%	0,4%	2,5%	1 176 716	31,0%	43,4%	13,3%	4,9%	7,5%
Subregion pilski	922 556	10,6%	69,1%	15,5%	1,1%	3,8%	14 119 685	8,4%	63,3%	19,6%	4,3%	4,5%
Wielkopolska	14 906 350	2,6%	65,7%	21,5%	2,8%	7,4%	186 830 596	3,0%	58,3%	26,7%	5,6%	6,4%
Polska	149 086 791	1,0%	62,1%	23,3%	4,7%	8,8%	1 916 720 216	1,5%	57,2%	24,8%	8,4%	8,0%

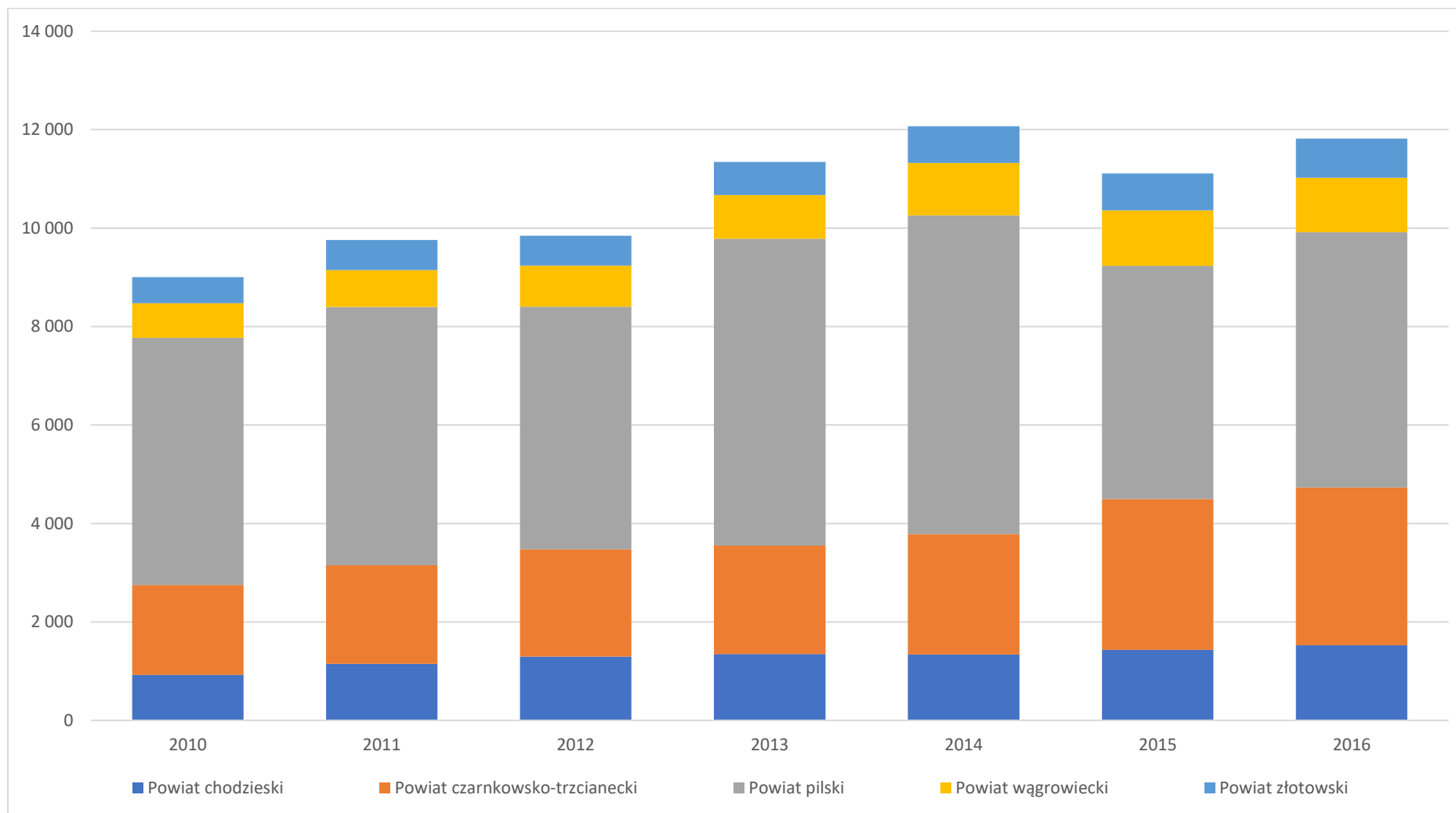
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 1. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw subregionu pilskiego w latach 2010-2016 w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 2. Produkcja sprzedana przemysłu subregionu pilskiego w latach 2010-2016 w podziale na powiaty

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Handel zagraniczny

Działalność subregionu w zakresie handlu zagranicznego dostarcza informacji dotyczącej sytuacji gospodarczej, a także najaktywniejszych branż w wymianie międzynarodowej, perspektywicznych z punktu widzenia rozwoju regionu. Ich dalszy rozwój może pozytywnie wpłynąć na konkurencyjność regionu na obcych rynkach. W tym podrozdziale prześledzono kierunki eksportu dóbr i usług oraz sektory, dla których handel zagraniczny odgrywa istotną rolę w subregionie.

Eksport subregionu pilskiego wyniósł 128,3 mld zł i stanowił 10,1% eksportu Wielkopolski. Jednocześnie wartość importowanych towarów wyniosła 88,7 mld zł (6,3% importu województwa). Subregion osiągnął dodatni bilans handlowy – również w przekroju powiatowym. Na uwagę zasługuje znaczny udział eksportu firm z powiatu pilskiego wynoszący aż 72%¹.

Najważniejszym rynkiem eksportowym przedsiębiorstw subregionu pilskiego są Niemcy, do których eksport wart był 37,3 mld zł. Udział Niemiec w całości eksportu subregionu wyniósł 29,1%. Kraj ten jest również drugim partnerem pod względem importu (18,4 mld zł), ustępując pierwszą pozycję Chinom (wliczając również Hongkong: 27,6 mld zł, 31,1% importu subregionu). Do pozostałych znaczących kierunków eksportu zalicza się Francja (11,6 mld zł), Holandia (10,3 mld zł) i Węgry (6,9 mld zł). Wśród partnerów spoza UE najwyższą wartością eksportu odznacza się Rosja (3,7 mld zł) i USA (3,2 mld zł). Istotnymi krajami pochodzenia importowanych towarów są Węgry (6,1 mld zł), Belgia (5,8 mld zł) i Holandia (4,6 mld zł).

Przeprowadzona analiza pomogła ustalić, że w subregionie pilskim największymi eksporterami są przedsiębiorstwa działające w następujących branżach: produkcja urządzeń elektrycznych (79,7 mld zł), produkcja mebli (11,9 mld zł), produkcja metali (5,3 mld zł) oraz produkcja artykułów spożywczych (3,9 mld zł). Głównymi produktami eksportowymi są: maszyny i urządzenia elektryczne (49,6 mld zł), meble, materace, poduszki, lampy i oprawy oświetleniowe (40,3 mld zł), aluminium i artykuły z aluminium (5,4 mld zł), drewno i artykuły z drewna (4,8 mld zł) oraz pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria (4,4 mld zł).

W toku badania jako największych importerów zidentyfikowano firmy prowadzące działalność w zakresie: produkcji urządzeń elektrycznych (50,7 mld zł), produkcji mebli (6 mld zł), produkcji metali (5,8 mld zł) oraz handlu hurtowego i detalicznego pojazdami samochodowymi (5 mld zł). Przedmiotem importu są głównie: maszyny i urządzenia elektryczne (32,2 mld zł), meble, materace, poduszki, lampy i oprawy oświetleniowe (18 mld zł), pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria (6,7 mld zł), aluminium i artykuły z aluminium (5,6 mld zł).

---

¹ Na podstawie danych dotyczących eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, pochodzących z 2017 r.

Tabela 6. Kierunki importu przedsiębiorstw subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Kierunki importu	
	[mln zł]	[%]
Chiny	22 212	25,0%
Niemcy	18 372	20,7%
Węgry	6 116	6,9%
Belgia	5 770	6,5%
Hongkong	5 373	6,1%
Holandia	4 563	5,1%
Szwecja	3 368	3,8%
Włochy	2 969	3,3%
Francja	2 479	2,8%
Hiszpania	1 811	2,0%
Norwegia	1 684	1,9%
Ukraina	1 586	1,8%
Czechy	1 185	1,3%
Austria	1 168	1,3%
Stany Zjednoczone	953	1,1%
Malezja	939	1,1%
Zjednoczone Emiraty Arabskie	923	1,0%
Wielka Brytania	838	0,9%
Finlandia	833	0,9%
Dania	652	0,7%
Pozostałe kraje	4 905	5,5%
Subregion pilski	88 700	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Tabela 7. Kierunki eksportu przedsiębiorstw subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Kierunki eksportu	
	[mln zł]	[%]
Niemcy	37 310	29,1%
Francja	11 588	9,0%
Holandia	10 267	8,0%
Węgry	6 946	5,4%
Szwecja	6 518	5,1%
Dania	5 050	3,9%
Wielka Brytania	4 836	3,8%
Rosja	3 720	2,9%
Stany Zjednoczone	3 204	2,5%
Belgia	3 129	2,4%
Austria	3 061	2,4%
Włochy	2 964	2,3%
Szwajcaria	2 509	2,0%
Hiszpania	2 165	1,7%
Norwegia	1 982	1,5%
Finlandia	1 817	1,4%
Ukraina	1 645	1,3%

Czechy	1 636	1,3%
Chiny	1 570	1,2%
Turcja	1 099	0,9%
Pozostałe kraje	15 242	11,9%
Subregion pilski	128 257	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Tabela 8. Dominujące profile działalności importerów subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Profil działalności importerów	
	[mln zł]	[%]
Produkcja urządzeń elektrycznych	50 681	57,1%
Produkcja mebli	6 040	6,8%
Produkcja metali	5 780	6,5%
Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych	4 984	5,6%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli	3 718	4,2%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	2 490	2,8%
Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi	2 205	2,5%
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	1 899	2,1%
Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	1 858	2,1%
Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	1 489	1,7%
Subregion pilski	88 700	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Tabela 9. Dominujące profile działalności eksporterów subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Profil działalności eksporterów	
	[mln zł]	[%]
Produkcja urządzeń elektrycznych	79 704	62,1%
Produkcja mebli	11 920	9,3%
Produkcja metali	5 338	4,2%
Produkcja artykułów spożywczych	3 899	3,0%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	3 712	2,9%
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli	3 408	2,7%
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	3 150	2,5%
Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania	3 037	2,4%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	2 757	2,1%
Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	2 663	2,1%
Subregion pilski	128 257	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Tabela 10. Główne towary importowane subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Towary importowane	
	[mln zł]	[%]
Maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części; rejestratory i odtwarzacze dźwięku, rejestratory i odtwarzacze obrazu i dźwięku oraz ich części i akcesoria	32 223	36,3%
Meble; pościel, materace, stelaże pod materace, poduszki itp.; lampy i oprawy oświetleniowe; reklamy świetlne znaki informacyjne itp.; budynki prefabrykowane	18 017	20,3%
Pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria	6 659	7,5%
Aluminium i artykuły z aluminium	5 585	6,3%
Reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części	4 780	5,4%
Tworzywa sztuczne i artykuły z nich	2 877	3,2%
Skóry i skórki surowe (inne niż skóry futerkowe) oraz skóry wyprawione	2 293	2,6%
Wyroby z żeliwa lub stali	1 740	2,0%
Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	1 406	1,6%
Szkło i wyroby ze szkła	959	1,1%
Subregion pilski	88 700	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

Tabela 11. Główne towary eksportowe subregionu pilskiego w roku 2017r.

Wyszczególnienie	Towary eksportowe	
	[mln zł]	[%]
Maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części; rejestratory i odtwarzacze dźwięku, rejestratory i odtwarzacze obrazu i dźwięku oraz ich części i akcesoria	49 616	38,7%
Meble; pościel, materace, stelaże pod materace, poduszki itp.; lampy i oprawy oświetleniowe; reklamy świetlne znaki informacyjne itp.; budynki prefabrykowane	40 300	31,4%
Aluminium i artykuły z aluminium	5 376	4,2%
Drewno i artykuły z drewna; węgiel drzewny	4 774	3,7%
Pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria	4 408	3,4%
Tworzywa sztuczne i artykuły z nich	3 431	2,7%
Reaktory jądrowe, kotły, maszyny i urządzenia mechaniczne; ich części	2 833	2,2%
Wyroby z żeliwa lub stali	2 485	1,9%
Książki, gazety, obrazki i pozostałe wyroby przemysłu poligraficznego, drukowane; manuskrypty, maszynopisy i plany	1 387	1,1%
Kauczuk i artykuły z kauczuku	1 243	1,0%
Subregion pilski	128 257	100,0%

Źródło: Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego, przekazanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego

W efekcie przeprowadzonej w podrozdziale analizy możliwe jest wyróżnienie profili dominujących importerów i eksporterów pod kątem charakteru dóbr i usług, wysyłanych z obserwowanego obszaru za granicę oraz importowanych ze względu na istniejący deficyt. Zdecydowana większość eksportowanych z terenu subregionu pilskiego towarów trafia do Niemiec. Chiny i Niemcy są głównymi rynkami, z których dokonuje się importu produktów i usług na teren subregionu. Do dominujących dóbr będących przedmiotem eksportu w 2017 roku należały: maszyny i urządzenia elektryczne oraz ich części; rejestratory i odtwarzacze dźwięku, rejestratory i odtwarzacze obrazu i dźwięku oraz ich części i akcesoria, meble,

oświetlenie, aluminium i artykuły z aluminium, drewno i artykuły z drewna, pojazdy nieszynowe, tworzywa sztuczne, oraz wyroby z żeliwa i stali. Powiązane z nimi profile działalności eksporterów subregionu pilskiego obejmowały branże takie jak: produkcja wyrobów z tworzyw sztucznych, wyrobów z drewna, urządzeń elektrycznych i wyrobów elektronicznych, handel hurtowy. Te z kolei, uznane za branże perspektywiczne dla regionu mają szansę na rozwój w ramach specjalizacji regionalnych.

Transport i infrastruktura techniczna

Przeliczając długość dróg gminnych i powiatowych o nawierzchni twardej na 100 km² powierzchni w subregionie pilskim w 2017 r. istniało 48,6 km dróg, co jest wartością niższą od średniej krajowej (80,3 km) i stanowi najgorszy rezultat w skali województwa wielkopolskiego (83,7 km). Największe zagęszczenie sieci dróg wykazuje powiat wągrowiecki (72,4 km) oraz powiat pilski (58,4 km). Z drugiej strony, najsłabiej rozwiniętą infrastrukturą dróg gminnych i powiatowych dysponuje powiat czarnkowsko-trzcianecki (29,1 km). Piła jest zlokalizowana na przecięciu dróg krajowych nr 10 i 11. Przez subregion pilski nie przebiegają autostrady i drogi ekspresowe. W planach znajduje się budowa drogi ekspresowej S10 łączącej Szczecin z aglomeracją warszawską przebiegającej przez Piłę oraz północno-wielkopolski odcinek S11 łączącej Koszalin z aglomeracją śląską przebiegający przez Piłę i Chodzież. Lokalny węzeł kolejowy stanowi Piła, która jest skomunikowana z Bydgoszczą, Poznaniem (przez Chodzież), Kołobrzegiem, Szczecinem (przez Trzciankę) i Gdańskiem (przez Złotów). Oprócz tego, połączenie kolejowe z Poznaniem posiada Wągrowiec.

Dostęp do wodociągów w subregionie pilskim należy ocenić jako dobry – w 2016 r. posiadało go 94,6% ludności (w Polsce 91,9%, a w województwie wielkopolskim 96,4%). Największy udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej odnotował powiat chodzieski (99,3%). Z drugiej strony najmniejszym dostępem do wodociągów charakteryzował się powiat złotowski (90,3%). Dostęp do instalacji kanalizacyjnej posiadało 73% ludności subregionu, tj. powyżej średniej krajowej (70,2%) i wojewódzkiej (71,4%). Najwyższy udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej miał miejsce w powiecie chodzieskim (81,6%), a najniższy w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim (62%). Udział ludności korzystającej z sieci gazowej wyniósł 36,2% i był niższy od średniej krajowej (52,1%) oraz wojewódzkiej (47,5%). W przekroju powiatowym uwidoczniły się znaczące różnice – najwyższy odsetek ludności korzystającej z gazu odnotowano w powiecie chodzieskim (60,4%), a najniższy w powiecie złotowskim (12%). Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca subregionu w 2017 r. wyniosło 698,8 kWh oraz było niższe od zużycia odnotowywanego w skali kraju (762,2 kWh) i województwa (768,8 kWh). Najwyższą wartość wskaźnika zaobserwowano w powiecie wągrowieckim (744,3 kWh), a najniższą w powiecie pilskim (676 kWh).

Finanse samorządu terytorialnego²

Zakres działań i przedsięwzięć realizowanych przez samorząd terytorialny jest uzależniony w znacznym stopniu od poziomu dochodów budżetowych oraz możliwości inwestycyjnych JST. Dochody budżetowe jednostek samorządu terytorialnego subregionu pilskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017 r. wyniosły 5 289 zł i były niższe niż średnia krajowa (5 597 zł) i wojewódzka (5 537 zł). Najwyższe dochody w przeliczeniu na jednego mieszkańca osiągnął powiat wągrowiecki (5 665 zł) oraz powiat chodzieski (5 569 zł). Najniższy poziom dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w powiecie złotowskim (5 000 zł) oraz powiecie pilskim (5 143 zł).

Analiza udziału dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego w dochodach ogółem pozwoli ocenić poziom samodzielności dochodowej samorządów. Wartość wskaźnika dla subregionu pilskiego w 2017 r. wyniosła 39,9% oraz była niższa niż wskaźnik dla kraju (49%) i województwa (48,7%). Największy udział dochodów własnych w dochodach ogółem odnotował powiat pilski (44,1%) oraz powiat chodzieski (43,2%). Z drugiej strony najniższym wskaźnikiem charakteryzował się powiat złotowski (34,6%) oraz powiat czarnkowsko-trzcianecki (36,8%).

Uzupełnienie oceny dochodów samorządów stanowi analiza wpływów podatkowych obejmujących oprócz podatków i opłat lokalnych, również udział samorządów w podatku dochodowym PIT i CIT. Badanie dynamiki wpływów z tego tytułu umożliwia dokonanie uproszczonej oceny rezultatów działalności ekonomicznej podmiotów gospodarki – tj. zysków przedsiębiorstw i dochodów gospodarstw domowych. W latach 2010-2017 dochody podatkowe samorządów subregionu pilskiego wzrosły o 5,7% rocznie z poziomu 481,6 mln zł do 663,8 mld zł. Jest to rezultat wyższy od średniej krajowej (5,5%), lecz niższy od średniej wojewódzkiej (5,9%). Najwyższe wpływy z tytułu podatków w 2017 r. zostały odnotowane w powiecie pilskim (231,5 mln zł), a najniższe w powiecie chodzieskim (87,1 mln zł). Pod względem dynamiki dochodów podatkowych wyróżnił się powiat wągrowiecki (8,4%). Najniższy wzrost wpływów odnotowano w powiecie pilskim (4,3%).

Wydatki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego subregionu pilskiego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017 r. wyniosły 5 443 zł i były niższe od wskaźnika dla kraju (5 616 zł) i województwa (5 608 zł). Największe wydatki na 1 mieszkańca w 2017 r. poniósł powiat wągrowiecki (5 696 zł) oraz powiat czarnkowsko-trzcianecki (5 543 zł). Najniższe były w powiecie złotowskim (5 136 zł).

Udział wydatków inwestycyjnych w dochodach ogółem ponoszonych przez JST wskazuje na możliwości danego samorządu w zakresie ponoszenia wydatków na przedsięwzięcia stymulujące rozwój w przyszłych okresach. Wartość wskaźnika dla subregionu pilskiego

---

² Na potrzeby analizy finansów samorządów subregionu, pod pojęciem „powiatu” rozumie się również gminy wchodzące w jego skład. Jednocześnie dane dotyczące województwa oraz kraju obejmują komplet gmin i powiatów z pominięciem danych budżetowych samorządów wojewódzkich.

w 2017 r. wyniosła 13,9% przy średniej dla kraju (13,7%) i województwa (15,5%). Największy udział wydatków inwestycyjnych w dochodach odnotował powiat chodzieski (15,1%) oraz powiat wągrowiecki (14,9%). Z drugiej strony najniższym wskaźnikiem charakteryzował się powiat pilski (12,9%) oraz powiat złotowski (13,4%).

Tabela 12. Wskaźniki finansów jednostek samorządu terytorialnego subregionu pilskiego w 2017 r.

Wyszczególnienie	Dochody budżetowe JST na 1 os.	Udział dochodów własnych JST w dochodach ogółem	Wydatki budżetowe JST na 1 os.	Udział wydatków inwestycyjnych JST w dochodach ogółem
Powiat chodzieski	5 569	43,2%	5 504	15,1%
Powiat czarnkowsko-trzcianecki	5 297	36,8%	5 543	14,1%
Powiat pilski	5 143	44,1%	5 385	12,9%
Powiat wągrowiecki	5 665	38,4%	5 696	14,9%
Powiat złotowski	5 000	34,6%	5 136	13,4%
Subregion pilski	5 289	39,9%	5 443	13,9%
Wielkopolska	5 537	48,7%	5 608	15,5%
Polska	5 597	49,0%	5 616	13,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Rachunki regionalne

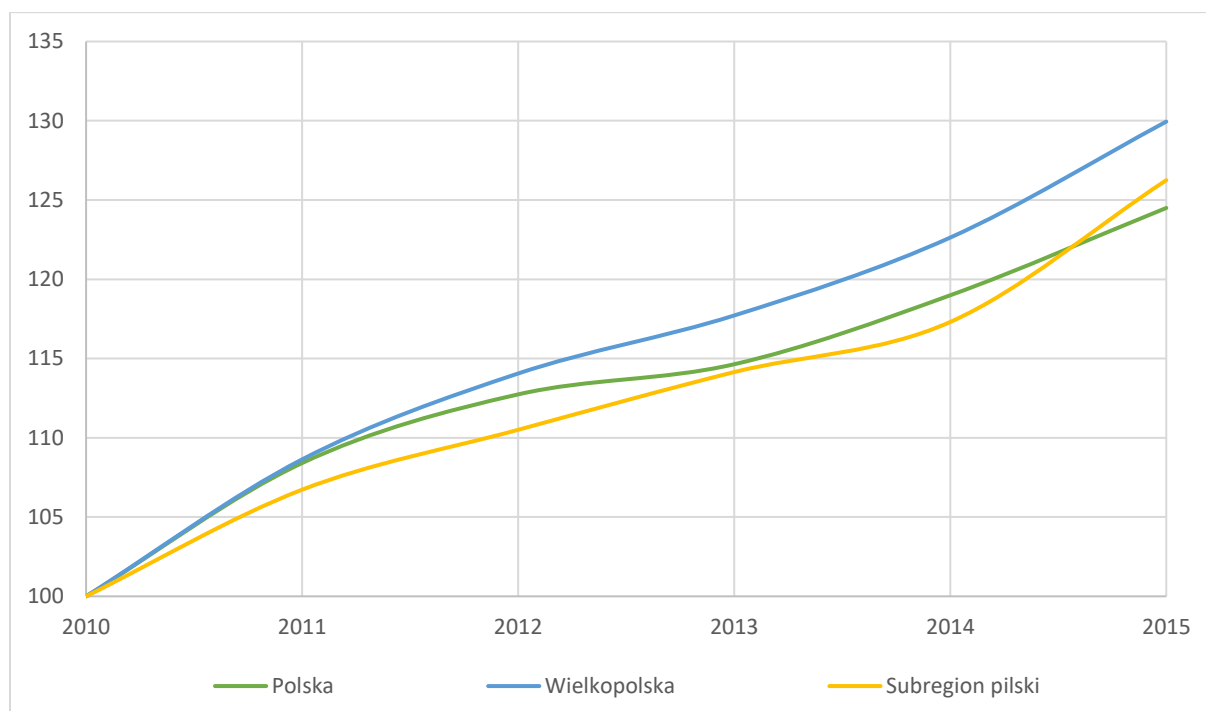
W 2015 r. produkt krajowy brutto subregionu pilskiego wyniósł 14,9 mld zł, co stanowiło 0,8% PKB Polski oraz 8,4% PKB województwa wielkopolskiego. W rezultacie subregion uplasował się na 46 pozycji pośród 69 podregionów kraju (rozumianych wg klasyfikacji statystycznej NUTS 3), najniższej wśród wielkopolskich podregionów. Ogólna tendencja kształtowania się produktu krajowego brutto była wzrostowa. Należy jednakże wskazać, iż w analizowanym okresie 2010-2015, PKB subregionu pilskiego osiągnęło dynamikę wzrostu wyższą od rezultatu kraju i regionu wyłącznie w latach 2013 i 2015. Średnioroczny wzrost dla subregionu w tych latach wyniósł 4,0% przy 3,7% dla Polski oraz 4,5% dla województwa wielkopolskiego). Różnica pomiędzy dynamiką PKB subregionu i kraju oscylowała od -1,7 pp. w 2011 r. do 3,0 pp. w 2015 r. Analogiczna relacja w stosunku do regionu wahała się w zakresie od -1,9 pp. w 2011 r. do 1,9 pp. w 2015 r.

Produkt krajowy brutto subregionu pilskiego na 1 mieszkańca w 2015 r. wyniósł 36 098 zł, tj. 77,1% PKB per capita dla Polski oraz 71,1% PKB per capita dla województwa wielkopolskiego. Pod tym względem, subregion zajmuje 37 pozycję na 69 podregionów kraju, z obszaru Wielkopolski wyprzedzając jedynie podregion koniński (subregion koniński rozszerzony o powiat gnieźnieński i wrzesiński). Analiza tendencji zmian PKB per capita wskazuje, że miernik osiągnął dynamikę wzrostu wyższą od rezultatu kraju i regionu wyłącznie w latach 2013 i 2015. Różnica pomiędzy dynamiką PKB subregionu i kraju oscylowała od -1,7 pp. w 2011

r. do 3,1 pp. w 2015 r. Analogiczna relacja w stosunku do regionu wahała się w mniejszym zakresie od -1,7 pp. w 2010 r. do 1,9 pp. w 2015 r.

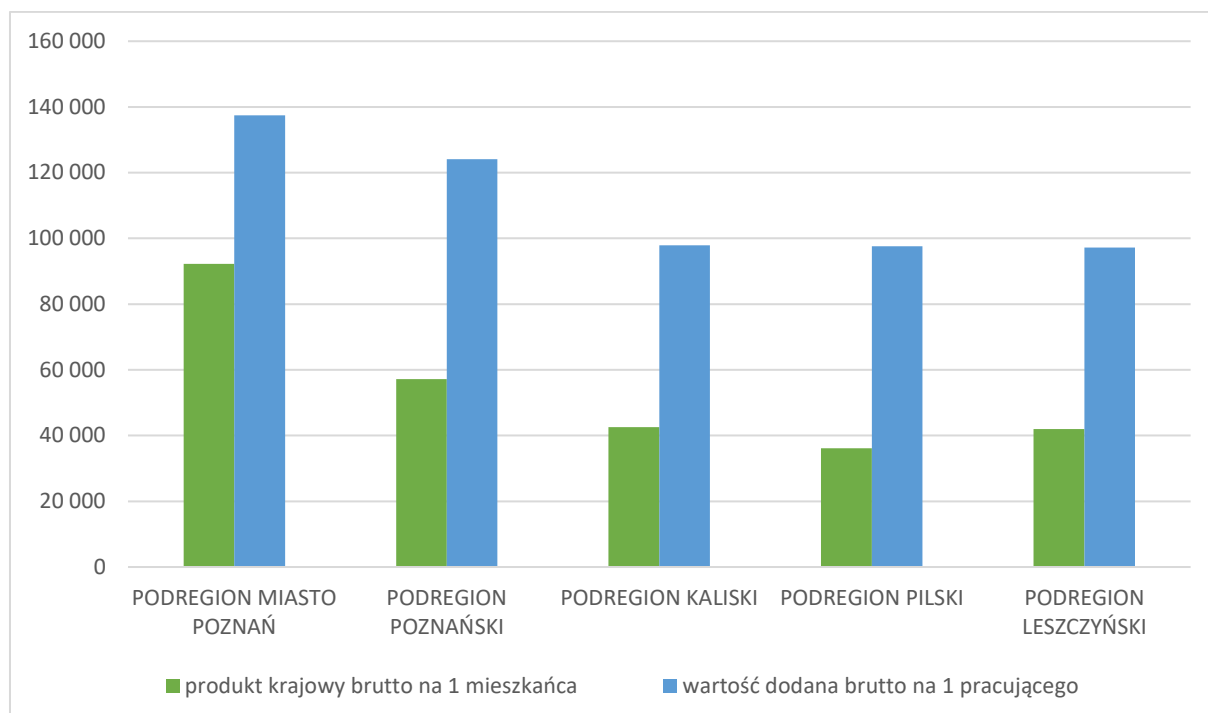
Wartość dodana brutto gospodarki subregionu pilskiego na 1 pracującego w 2015 r. wyniosła 97 575zł, co stanowiło 85,9% wyniku Polski oraz 87,9% wyniku województwa wielkopolskiego. Subregion uplasował się na 40 pozycji względem 69 podregionów kraju, z terenu Wielkopolski wyprzedzając subregion leszczyński oraz podregion koniński. Ogólna tendencja kształtowanie się wartości wskaźnika była wzrostowa. Należy jednakże wskazać, iż w analizowanym okresie 2010-2015, wartość dodana brutto subregionu pilskiego osiągnęła dynamikę wzrostu niższą od rezultatu kraju i regionu w latach 2011 i 2014 (średnioroczny wzrost 3,6% przy 3,6% dla Polski oraz 3,8% dla województwa wielkopolskiego). Różnica pomiędzy dynamiką wskaźnika subregionu i kraju oscylowała od -2,0 pp. w 2014 r. do 1,5 pp. w 2015 r. Analogiczna relacja w stosunku do regionu wahała się w mniejszym zakresie od -1,7 pp. w 2014 r. do 0,9 pp. W 2015 r.

Wykres 3. Dynamika produktu krajowego brutto subregionu pilskiego na tle kraju i województwa w latach 2010-2015 (2010=100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres 4. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca oraz wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2015 r. w przekroju na podregiony województwa wielkopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Wnioski z przeprowadzonej analizy zasobów gospodarczych subregionu pilskiego

W wyniku przeprowadzonej analizy desk research zasobów gospodarczych subregionu pilskiego wskazano najważniejsze elementy obrazujące aktualną sytuację gospodarczą w subregionie. W wyniku analizy wykazano, że analizowany subregion pilski nie odstaje zasadniczo od pozostałych subregionów, z którymi bezpośrednio sąsiaduje. Niemniej jednak analizowane dane odnoszące się do ogólnego poziomu rozwoju gospodarczego, mierzonego wskaźnikiem PKB dla głównych subregionów województwa Wielkopolskiego, wskazują na nieznaczne negatywne odchylenie rozwojowe względem większych obszarów (m.in. Poznania i okolic), co jednak traktowane jest jako całkowicie zrozumiałe i naturalne. Natomiast względem subregionów o zbliżonym poziomie rozwoju- m.in., kaliskiego czy leszczyńskiego, subregion pilski cechuje się zbliżonym poziomem rozwoju. Informacje płynące z analizy desk research zasobów gospodarczych subregionu pilskiego potwierdzają ogólnokrajowe tendencje rozwojowe- w tym m.in. tendencję do intensywniejszego rozwoju większych ośrodków miejskich i znaczącego napływu przedsiębiorczości do tychże ośrodków, względem ośrodków mniejszych. Główną siłą zarówno gospodarek lokalnych, jak i całego subregionu są

przedsiębiorstwa z segmentu MŚP, w tym głównie jednoosobowe działalności gospodarcze i przedsiębiorstwa zatrudniające do 10 pracowników. Tendencja rozwojowa w zakresie m.in. handlu zagranicznego wskazuje, że głównym obszarem handlowym są Niemcy, podobnie jak to ma miejsce w skali makroekonomicznej- dla całego kraju. Natomiast najważniejszym towarem eksportowym są artykuły elektroniczne, co wskazuje również na sprofilowanie działalności gospodarczych na tym obszarze. Warto również zwrócić uwagę na tendencję inwestycyjną jednostek samorządu terytorialnego na badanym obszarze subregionu pilskiego- zarówno w odniesieniu do poszczególnych powiatów wchodzących w skład subregionu, jak i całego subregionu, poziom inwestycji JST wynosi ok. 15% względem uzyskiwanych dochodów samorządowych. Pozytywną tendencją w kontekście rozwoju gospodarczego jest na pewno zrównoważony poziom inwestycji JST, natomiast ogólny poziom oscylujący w okolicach 15% uznać należy za umiarkowanie pozytywny, i mógłby ulec poprawie w długim okresie, co na pewno przełożyłoby się na wzrost jakości życia mieszkańców subregionu oraz rozwoju tkanki przedsiębiorczej.

3.2. Demografia

Zachodzący obecnie proces zmian w naturalnym ruchu ludności rzutuje na ulegającą ciągłym przekształceniom strukturę osadniczą regionu. Zmiana modelu rodziny (spadek liczby i natężenia urodzeń, spadek liczby zawieranych małżeństw), migracje ludności przejawiające się odpływem ludności za granicę i zmniejszonym napływem ludności ze wsi do miast oraz starzenie się społeczeństwa oddziałują na różne płaszczyzny życia, w tym na rynek pracy, rynek mieszkaniowy, system ochrony zdrowia i opieki społecznej, edukacji, czy system transportowy. Zjawisko starzenia się ludności oraz ciągły wzrost liczby osób w wieku emerytalnym będą w niedalekiej przyszłości stanowić poważne wyzwanie dla polityki społecznej, szczególnie w kontekście dostępności wysokiej jakości usług medycznych i opiekuńczych

Sytuacja demograficzna w regionie pilskim jest zbieżna z ogólnokrajową sytuacją demograficzną m.in. niewielkiego (bądź żadnego) przyrostu naturalnego czy starzeniem się społeczeństwa. Warto jednak zauważyć pozytywną tendencję w zakresie zdrowia publicznego, która wskazywała na spadek umierających osób z powodu chorób cywilizacyjnych (układu krążenia).

W ramach przeprowadzonej analizy zasobów demograficznych, przeprowadzonej w ramach badania desk research, przeanalizowane zostały wszystkie powiaty wchodzące w skład subregionu pilskiego, w najistotniejszych z punktu widzenia wyłonienia specjalizacji subregionalnych obszarach. Z przeprowadzonej analizy wyniknęły następujące, związane z procesem wyłaniania specjalizacji subregionalnych elementy:

- Migracje - w ramach analizy tego elementu zasobów demograficznych, stwierdzono, że proces migracji ludności ma miejsce, w szczególności w odniesieniu do ludności zamieszkującej mniejsze miejscowości oraz w stosunkowo młodym wieku. Migracja

postępuje w większości analizowanych powiatów subregionu pilskiego, jednak jej skala nie jest większa niż pierwotnie zakładano. Warto zwrócić uwagę, że w kontekście wyłaniania specjalizacji subregionalnych zjawisko problemu faktycznie występuje, jednak nie jest znaczące, a raczej naturalne - jest to spowodowane w większości pozytywną tendencją związaną z odpływem ludności młodej, ambitnej, chcącej zdobywać nową wiedzę i umiejętności, co zapewnić im może jedynie większy ośrodek miejski, dysponujący odpowiednio rozwiniętą infrastrukturą w tym obszarze. Niemniej jednak w kontekście analizy specjalizacji subregionu należałoby jednak podążać w kierunku nie koniecznego zatrzymania zjawiska migracji jako takiego, a raczej w kierunku skłonienia młodych osób do powrotu, po zdobyciu odpowiedniego wykształcenia lub doświadczenia. W tym celu należałoby postawić na rozwój niezbędnej infrastruktury, w tym przede wszystkim w miejscach ich najbliższego otoczenia- przede wszystkim miejsce dobrze płatnej pracy (rozwój przedsiębiorczości), pełny dostęp do infrastruktury drogowej, wodnej i telekomunikacyjnej.

- Stan ludności, urodzenia i zgony - oba analizowane elementy są ze sobą bezpośrednio powiązane, gdyż stan ludności wynika bezpośrednio z urodzeń i zgonów. Oba elementy potwierdzają ogólnokrajową tendencję starzenia się społeczeństwa, tylko nieliczne powiaty wykazywały większą ilość urodzeń nad zgonami. Liczba ludności z roku na rok malała w większości analizowanych powiatów, co wynikało z różnych czynników (m.in. migracji), jednak zasadniczo dotyczyła jednego powodu jakim była zwiększona umieralność względem urodzeń żywych dzieci. W kontekście rekomendacji dla procesu wyłaniania specjalizacji subregionalnych należy przede zdawać sprawę z ogólnej tendencji krajowej w tym zakresie a ewentualne działania lokalne podporządkowywać decydom rządowym w zakresie poprawy sytuacji demograficznej społeczeństwa polskiego. Najbardziej słusznym kierunkiem zmian powinno być jednak wsłuchiwanie się w głos mieszkańców danego obszaru i podporządkowanie ewentualnych inwestycji ich zidentyfikowanym potrzebom. Do najważniejszych elementów działania w zakresie poprawy stanu ludności będzie przede wszystkim ogólny rozwój danych regionów pod względem rynku pracy, dostępność szkół i przedszkoli oraz placówek ochrony zdrowia oraz dostęp do podstawowej w XXI wieku infrastruktury- tj. Dobrej jakości infrastruktury drogowej, wodnej i kanalizacyjnej, komunikacji publicznej czy Internetu.

Należy zatem stwierdzić, że sytuacja demograficzna subregionu pilskiego nie odbiega od sytuacji w całym województwie oraz kraju.

3.3. Edukacja

Edukacja stanowi jeden z podstawowych zasobów każdego regionu. Kierunki kształcenia decydują o późniejszej strukturze zawodowej lokalnej społeczności, stanowiącej siłę roboczą danego obszaru. Analiza sytuacji edukacyjnej w danym regionie pozwala na zidentyfikowanie branż, które wybierają młodzi mieszkańcy, a co za tym idzie zaobserwowanie występujących trendów i postawienie wniosków dotyczących przyszłości. Należy mieć na uwadze, że oferta edukacyjna może odzwierciedlać rzeczywisty popyt na daną pracę, co byłoby pożądane, ale

zdarzają się również sytuacje w których liczba kształconych fachowców jest nieproporcjonalna do zapotrzebowania występującego na rynku. W związku z powyższym niezwykle istotne jest dokonanie rozpoznania tego tematu w celu wyznaczania prawidłowych i racjonalnych działań wspierających rozwój gospodarczy.

W ramach rozdziału zbadano infrastrukturę edukacyjną subregionu oraz strukturę młodzieży uczącej się w I klasach w poszczególnych typach szkół średnich. Ponadto wyniki z przeprowadzonej analizy oferty edukacyjnej poszczególnych powiatów porównano z Inteligentnymi Specjalizacjami woj. Wielkopolskiego, dzięki czemu należy stwierdzić, że obecne profile klas czy kierunki kursów zawodowych, mimo że pośrednio wpisują się w założenia RIS dla województwa, nie wypełniają w pełni zapotrzebowania na kształcenie w danych obszarach.

Infrastruktura edukacyjna w subregionie pilskim

W niniejszym punkcie, w formie tabelarycznej, przedstawiono wykaz szkół ponadgimnazjalnych (kierunkowych), policealnych oraz wyższych wraz z ich krótką charakterystyką, w podziale na powiaty subregionu pilskiego.

Tabela 13. Spis wybranej infrastruktury edukacyjnej zlokalizowanej w regionie pilskim

POWIAT CHODZIESKI		
Lp.	NAZWA	CHARAKTERYSTYKA
1.	Zespół Szkół im. Hipolita Cegielskiego w Chodzieży, ul. Ks. Prymasa Wyszyńskiego 2; 64-800 Chodzież	<p><u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące Technikum: technik chłodnictwa i klimatyzacji; technik ekonomista, technik elektryk; technik handlowiec; technik mechanik; technik obsługi turystycznej; technik pojazdów samochodowych; technik przemysłu mody; technik żywienia i usług gastronomicznych Branżowa Szkoła I stopnia: blacharz samochodowy; cukiernik, elektromechanik; elektryk; fryzjer; krawiec; kucharz; lakiernik; mechanik motocyklowy; mechanik pojazdów samochodowych; monter sieci i instalacji sanitarnych; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; murarz-tylnkarz; piekarz; sprzedawca; stolarz; ślusarz; tapicer; wędliniarz</p> <p><u>Dla dorosłych:</u> Liceum Ogólnokształcące Szkoła Policealna: technik administracji; technik rachunkowości; technik BHP; technik usług pocztowych i finansowych; opiekun osoby starszej; opiekun w domu pomocy społecznej</p>
2.	Zespół Szkół im. Józefa Wybickiego w Ratajach, ul. Chodzieska 9; 64-800 Chodzież	<p><u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące Technikum: technik informatyk; technik organizacji reklamy; technik fotografii i multimedialnych</p>
3.	I Liceum Ogólnokształcące ul. Żeromskiego 11; 64-800 Chodzież	<p><u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące</p>
4.	Centrum Edukacji Zawodowej	<p><u>Dla młodzieży:</u></p>

	ul. Prymasa St. Wyszyńskiego 2; 64-800 Chodzież	Centrum Kształcenia Praktycznego Ośrodek Doksztalcania i Doskonalenia Zawodowego
POWIAT CZARNKOWSKO-TRZCIANECKI		
1.	Liceum Ogólnokształcące ul. Kościuszki 92; 64-700 Czarnków	<u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące
2.	Liceum Ogólnokształcące ul. Żeromskiego 28; 64-980 Trzcianka	<u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące
3.	Zespół Szkół Technicznych im. Noblistów Polskich w Trzciance, ul. 27-go Stycznia 100; 64-980 Trzcianka	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik architektury krajobrazu; technik budownictwa; technik elektronik; technik geodeta; technik informatyk; technik pojazdów samochodowych; technik spedytor Branżowa Szkoła I stopnia: mechanik pojazdów samochodowych; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; ślusarz
4.	Zespół Szkół im. Powstańców Wielkopolskich 1918 - 1919 w Krzyżu Wlkp., ul. Sikorskiego 15; 64-761 Krzyż Wlkp.	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik ekonomista; technik elektryk; technik handlowiec; technik mechanik; technik obsługi turystycznej; technik spedytor Branżowa Szkoła I stopnia: kucharz; cukiernik; piekarz; wędliniarz; sprzedawca; fryzjer; murarz-tylnkarz; stolarz; ślusarz; mechanik pojazdów samochodowych <u>Dla dorosłych:</u> Liceum Ogólnokształcące Kursy zawodowe: sprzedawca; technik handlowiec; technik spedytor; technik ekonomista; elektryk; technik elektryk; ślusarz; technik mechanik; technik obsługi turystycznej
5.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Henryka Sienkiewicza w Trzciance, ul. Sikorskiego 36; 64-980 Trzcianka	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik handlowiec; technik organizacji i usług gastronomicznych; technik organizacji reklamy; technik ochrony środowiska; technik hotelarstwa; technik logistyk; technik obsługi turystycznej <u>Dla dorosłych:</u> Liceum Ogólnokształcące Technikum uzupełniające Szkoła Policealna: technik administracji; technik informatyk; opiekunka środowiskowa; technik rachunkowości; technik usług pocztowych i finansowych; opiekun medyczny
6.	Zespół Szkół Specjalnych w Gębicach, ul. Polna 1, Gębice; 64-700 Czarnków	Szkoła przysposabiająca do pracy dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębszym dla absolwentów gimnazjum
7.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Józefa Nojego, ul. Chodzieska 29; 64-700 Czarnków	<u>Dla młodzieży:</u> Liceum ogólnokształcące Technikum: technik organizacji reklamy; technik informatyk; technik logistyk; technik ekonomista; technik handlowiec; technik mechatronik; technik budownictwa; technik żywienia i usług gastronomicznych

		<p>Branżowa Szkoła I stopnia: mechanik; operator maszyn do produkcji drzewnej; stolarz; ślusarz; elektryk; kucharz; ślusarz; fryzjer; krawiec; mechanik pojazdów samochodowych; rolnik</p> <p><u>Dla dorosłych:</u></p> <p>Szkoła Policealna: technik informatyk; technik administracji; technik usług kosmetycznych; technik bezpieczeństwa i higieny pracy</p>
8.	Centrum Edukacji Zawodowej ul. Chodzieska 29; 64-700 Czarnków	<p>Kursy Kwalifikacyjne:</p> <p>Prowadzenie działalności handlowej; rozliczanie wynagrodzeń publicznych; wykonywanie zabiegów kosmetycznych twarzy, ciała, dłoni, stóp; organizacja transportu oraz obsługa klientów i kontrahentów; obsługa klientów w jednostkach administracji; organizacja i nadzorowanie procesów produkcji maszyn i urządzeń; prowadzenie produkcji rolniczej; montaż, uruchamianie i konserwacja instalacji, maszyn i urządzeń elektrycznych; eksploatacja maszyn, urządzeń i instalacji elektrycznych</p>
9.	Filia Akademii Humanistyczno- Ekonomicznej w Łodzi ul. 27 Stycznia 100; 64-980 Trzcianka	<p>Studia I i II stopnia:</p> <p>Pedagogika Opiekuńczo-Wychowawcza Z Resocjalizacją Edukacja Wczesnoszkolna I Wychowanie Przedszkolne Edukacja Medialna</p> <p>Studia podyplomowe:</p> <p>Arteterapia Dydaktyka języka angielskiego w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej Kreatywny nauczyciel - podstawy twórczej edukacji Muzyka-rytmika i elementy muzykoterapii w edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej Oligofrenopedagogika Przygotowanie pedagogiczne – studia kwalifikacyjne Socjoterapia Terapia i edukacja dzieci i młodzieży z autyzmem oraz z zespołem Aspergera Wychowanie do życia w rodzinie Zarządzanie oświatą</p>
POWIAT PILSKI		
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej-Curie ul. Pola 11; 64-920 Piła	<p><u>Dla młodzieży:</u></p> <p>Liceum ogólnokształcące</p>
2.	Liceum Ogólnokształcące Mistrzostwa Sportowego w Piłce Siatkowej ul. Pola 11; 64-920 Piła	<p><u>Dla młodzieży:</u></p> <p>Liceum ogólnokształcące</p>
3.	Zespół Szkół Technicznych w Piłce ul. Ceglana 4; 64-920 Piła	<p><u>Dla młodzieży:</u></p> <p>Technikum: technik informatyk; technik mechatronik, technik pojazdów samochodowych</p> <p>Branżowa Szkoła I stopnia: mechanik pojazdów samochodowych</p>
4.	Zespół Szkół przy Teatralnej	<p><u>Dla młodzieży:</u></p>

	ul. Teatralna 1; 64-920 Piła	Liceum ogólnokształcące Technikum: technik logistyki; technik grafiki i poligrafii cyfrowej Branżowa Szkoła I stopnia: sprzedawca; fryzjer; drukarz; introligator; magazynier-logistyki; lakiernik; krawiec
5.	Zespół Szkół Budowlanych ul. Kilińskiego 16; 64-920 Piła	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik budownictwa; technik geodeta; technik renowacji elementów architektury; technik architektury krajobrazu; technik elektryk Branżowa Szkoła I stopnia: elektryk; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; monter sieci i instalacji sanitarnych; murarz-tylnik; betoniarz-zbrojarz; stolarz
6.	Zespół Szkół Ekonomicznych ul. Gen. Sikorskiego 18; 64-920 Piła	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik ekonomista; technik organizacji reklamy; technik informatyk
7.	Zespół Szkół Gastronomicznych ul. Gen. Sikorskiego 73; 64-920 Piła	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik żywienia i usług gastronomicznych; technik hotelarstwa; technik obsługi turystycznej; technik technologii żywności Branżowa Szkoła I stopnia: kucharz; wędliniarz; cukiernik; piekarz; pracownik pomocniczy obsługi hotelowej
8.	Zespół Szkół im. Stanisława Staszica al. Powstańców Wlkp.18; 64-920 Piła	<u>Dla młodzieży:</u> Liceum Ogólnokształcące Branżowa Szkoła I stopnia: fryzjer; mechanik pojazdów samochodowych; monter sieci i instalacji sanitarnych; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; piekarz; sprzedawca; stolarz; cukiernik
9.	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Tadeusza Kościuszki ul. Żłotowska 15; 89-310 Łobżenica	<u>Dla młodzieży:</u> Liceum Ogólnokształcące
10.	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego ul. Wiejska; 89-300 Wyrzysk	<u>Dla młodzieży:</u> Technikum: technik ekonomista; technik hotelarstwa; technik informatyk; technik organizacji reklamy Branżowa Szkoła I stopnia: blacharz samochodowy; cukiernik; dekarz; elektromechanik; elektromechanik pojazdów samochodowych; elektryk; fryzjer; kominiarz; krawiec; kucharz; lakiernik; mechanik pojazdów samochodowych; mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych; monter sieci; instalacji i urządzeń sanitarnych; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; monter-elektronik; murarz-tylnik; piekarz; sprzedawca; stolarz; ślusarz; tapicer; wędliniarz <u>Dla dorosłych:</u> Szkoła Policealna: Liceum Ogólnokształcące
11.	Nadnotecki Instytut UAM w Pile ul. Kołobrzeska 15; 64-920 Piła	<u>Studia licencjackie:</u> Gospodarka wodna <u>Studia inżynierskie:</u> Technologie informatyczne Studia podyplomowe: Informatyka i technologie informatyczne; Informatyka stosowana; Zarządzanie oświatą

12.	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Stanisława Staszica w Pile ul. Podchorążych 10; 64-920 Piła	Studia Licencjackie: ekonomia; filologia; praca socjalna; kosmetologia; pielęgniarstwo; ratownictwo medyczne Studia Magisterskie: fizjoterapia; praca socjalna Studia Inżynierskie: budownictwo; elektrotechnika; mechanika i budowa maszyn; transport
13.	Wydział Gospodarki i Techniki w Pile al. Niepodległości 2; 64-920 Piła	Studia Licencjackie: administracja i zarządzanie publiczne; usługi społeczne Studia Magisterskie: ekonomia menedżerska; kryminologia, usługi społeczne; psychopedagogika
POWIAT WĄGROWIECKI		
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Powstańców Wielkopolskich ul. Klasztorna 17; 62-100 Wągrowiec	Dla młodzieży: Liceum Ogólnokształcące
2.	Zespół Szkół Nr 1 ul. Kcyńska 48; 62-100 Wągrowiec	Dla młodzieży: Technikum: technik logistyki; technik żywienia i usług gastronomicznych; technik informatyki; technik mechatroniki; technik ekonomisty; fototechnik; technik fotografii i multimedialnych; technik grafiki i poligrafii cyfrowej; technik usług fryzjerskich; technik pojazdów samochodowych; technik architektury krajobrazu; technik handlowiec; technik przemysłu mody; technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej; technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej Branżowa Szkoła I stopnia: mechanik pojazdów samochodowych; kucharz; sprzedawca; tapicer; fryzjer; elektromechanik pojazdów samochodowych; krawiec; ślusarz; operator obrabiarek skrawających; cukiernik; mechanik; operator pojazdów i maszyn rolniczych; lakiernik; stolarz; murarz-tylnik Szkoła Policealna: technik informatyki; technik administracji; technik masażysta; terapeuta zajęciowy; technik usług kosmetycznych; opiekunka środowiskowa, opiekun medyczny Dla dorosłych: Liceum Ogólnokształcące Szkoła Policealna: technik administracji; technik BHP; technik informatyki; technik usług kosmetycznych
3.	Zespół Szkół Nr 2 im. ppłk. dr. Stanisława Kulińskiego ul. Kościuszki 49; 62-100 Wągrowiec	Dla młodzieży: Liceum Ogólnokształcące Technikum: technik ekonomisty; technik informatyki; technik hotelarstwa
POWIAT ZŁOTOWSKI		
1.	I Liceum Ogólnokształcące im. Marii Skłodowskiej - Curie ul. Bohaterów Westerplatte 9; 77-400 Złotów	Dla młodzieży: Liceum Ogólnokształcące
2.	Zespół Szkół Ekonomicznych im. Jana Pawła II w Złotowie Pl. Wolności 1; 77-400 Złotów	Dla młodzieży: Liceum Ogólnokształcące

		Technikum: technik ekonomista; technik informatyk; technik grafiki i poligrafii cyfrowej; technik handlowiec; technik organizacji reklamy; technik obsługi turystycznej
3.	Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Złotowie ul. Norwida 10; 77-400 Złotów	<u>Dla dorosłych:</u> Liceum Ogólnokształcące Szkoła Policealna: technik transportu drogowego Kursy zawodowe: - technikalne: elektryk; rolnik; agrobiznesu; pojazdów samochodowych; żywienia i usług gastronomicznych; usług kosmetycznych - na poziomie Branżowej Szkoły I stopnia: elektromechanik pojazdów samochodowych; mechanik pojazdów samochodowych; elektryk, elektromechanik; rolnik; mechanik motocyklowy; kucharz; cukiernik; sprzedawca; krawiec

Źródło: Strony internetowe poszczególnych powiatów oraz szkół (dostęp 05.10.2018); *Profile powiatów województwa wielkopolskiego*, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu

Liczba uczniów I klas w poszczególnych typach szkół średnich

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę uczniów, którzy w roku szkolnym 2016/2017 rozpoczęli swoją naukę w liceum ogólnokształcącym, technikum lub zasadniczej szkole zawodowej (obecnie szkole branżowej I stopnia) w analizowanych powiatach subregionu pilskiego.

Tabela 14. Liczba uczniów klas I wybranych szkół średnich w podziale na powiaty regionu pilskiego

Powiat	Liceum ogólnokształcące	Technikum	Zespół Szkół Zawodowych
chodzieski	185	158	158
czarnkowsko-trzcianecki	347	447	222
pilski	897	563	324
wągrowiecki	230	293	213
złotowski	201	213	146

Źródło: GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017 – tablice

Jak wynika z powyższej tabeli – największym zainteresowaniem wśród absolwentów gimnazjów przy wyborze szkoły średniej cieszy się liceum ogólnokształcące. W powiatach takich jak chodzieski, pilski, złotowski oraz w samym mieście Piła, w roku 2019 najwięcej będzie absolwentów liceów, posiadających wiedzę ogólną z wielu dziedzin nauki. W powiecie czarnkowsko-trzcianeckim oraz wągrowieckim więcej uczniów zdecydowało się na wybór szkoły technicznej. Warto zauważyć, iż szkoła zawodowa (obecnie szkoła branżowa I stopnia) w każdym w powiatów regionu pilskiego wybierana była przez absolwentów najrzadziej.

Ogólnopolski trend pokazuje, że na przestrzeni ostatnich lat coraz mniej absolwentów szkół średnich decyduje się na kontynuację nauki na studiach. Na podstawie powyższych danych

wnioskować można, że w najbliższych latach znaczna część siły roboczej w regionie, mimo szerokiej wiedzy ogólnej nie będzie ukierunkowana na pracę w konkretnej branży.

W subregionie pilskim obserwuje się niewielkie zainteresowanie wyborem szkół kierunkowych przez absolwentów gimnazjów. Powodem może być niedopasowanie profili klas do rzeczywistych potrzeb lokalnego rynku.

Tabela 15. Porównanie dostępnej oferty edukacyjnej powiatów z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami woj. Wielkopolskiego³

Nr	Obszar inteligentnych specjalizacji Wielkopolski	Odpowiadające kierunki kształcenia
1.	Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów	technik żywienia i usług gastronomicznych; cukiernik; kucharz; piekarz; wędliniarz; technik organizacji i usług gastronomicznych; technik ochrony środowiska; prowadzenie produkcji rolniczej; rolnik; technik technologii żywności; gospodarka wodna; urządzeń i systemów energetyki odnawialnej; agrobiznesu
2.	Wnętrza przyszłości	krawiec; monter sieci i instalacji sanitarnych; monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie; murarz-tylnik; stolarz; ślusarz; tapicer; technik budownictwa; technik renowacji elementów architektury; betoniarz-zbrojarz; dekarz; budownictwo
3.	Przemysł jutra	technik chłodnictwa i klimatyzacji; technik elektryk; technik mechanik; technik pojazdów samochodowych; blacharz samochodowy; elektromechanik; elektromechanik pojazdów samochodowych; elektryk; lakiernik; mechanik motocyklowy; operator maszyn do produkcji drzewnej; organizacja i nadzorowanie procesów produkcji maszyn i urządzeń; montaż, uruchamianie i konserwacja instalacji, maszyn i urządzeń elektrycznych; mechanika i budowa maszyn; eksploatacja maszyn, urządzeń i instalacji elektrycznych; operator obrabiarek skrawających;
4.	Wyspecjalizowane procesy logistyczne	technik handlowiec; technik pojazdów samochodowych; monter sieci i instalacji sanitarnych; technik usług pocztowych i finansowych; technik spedytor; technik logistik; organizacja transportu oraz obsługa klientów i kontrahentów; magazynier-logistik; transport
5.	Rozwój oparty na ICT	technik informatyk; technik fotografii i multimediów; technik elektronik; technik mechatronik; monter-elektronik; informatyka i technologie informatyczne; informatyka stosowana; fototechnik; technik grafiki i poligrafii cyfrowej; technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej;
6.	Nowoczesne technologie medyczne	opiekun medyczny; opiekunka środowiskowa; pielęgniarstwo; ratownictwo medyczne; fizjoterapia; usługi społeczne, opiekun osoby starszej; opiekun w domu pomocy społecznej; psychopedagogika; technik masażysta; terapeuta zajęciowy;

Źródło: Wykonanie własne na podstawie danych dot. oferty edukacyjnej szkół w regionie pilskim oraz Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski 2015-2020-RIS3

³ Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, *Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020*, Poznań 2014, s. 68

Kierunki ekonomiczne (np. rachunkowość), administracyjne, handlowe, związane z promocją (organizacja reklamy, grafika, druk), wypoczynkiem (obsługa turystyczna, hotelarstwo) lub dbaniem o urodę (kosmetyka, kosmetologia) nie wpisują się bezpośrednio w Regionalne Inteligentne Specjalizacje.

Warto zwrócić uwagę, iż w regionie pilskim zgodnie z wynikami badania "Barometr zawodów"⁴ występuje nadwyżka następujących zawodów nad popytem na tym terenie: pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej, specjaliści technologii żywności i żywienia, ekonomiści, ratownicy medyczni, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, specjaliści administracji publicznej, rolnicy. Profile kształcące uczniów do wykonywania zawodu w tych obszarach powinny być kontrolowane pod kątem liczebności absolwentów wypuszczanych na rynek pracy.

Obecne profile klas czy kierunki kursów zawodowych, mimo że pośrednio wpisują się w założenia RIS dla województwa, nie wypełniają w pełni zapotrzebowania na kształcenie w danych obszarach. Absolwenci powinni posiadać wiedzę i umiejętności dotyczące podstawowego zakresu dla danej specjalizacji, ale zgłębiać też pojawiające się na rynku trendy i innowacje. Tworzenie „wnętrz przyszłości” wymaga specjalistów w zakresie designu i projektowania, „Przemysł jutra” – nowoczesnych rozwiązań, surowcooszczędnych, „Wyspecjalizowane procesy logistyczne” – specjalistów optymalizujących i planujących procesy, „Nowoczesne technologie medyczne” – specjalistów od udoskonalania sprzętu i wyposażenia medycznego.

3.4. Rynek pracy

W całej Wielkopolsce odnotowuje się stosunkowo wysokie wskaźniki zatrudnienia oraz wydajności pracy. W skali kraju, jest to region z najniższym bezrobociem, według oficjalnych statystyk Głównego Urzędu Statystycznego stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec sierpnia 2018, wynosiła zaledwie 3,3%. Dla porównania województwo warmińsko-mazurskie, charakteryzujące się najwyższą stopą bezrobocia w tym samym okresie przyjęło wartość 9,9%. Średnia stopa zatrudnienia dla całego kraju wynosi 5,8%. Z analizy tych danych jasno wynika, iż Wielkopolska oraz jej subregiony charakteryzują się atrakcyjnym rynkiem pracy w zestawieniu ogólnopolskim. Najniższą stopę bezrobocia w roku 2017 odnotowano w Poznaniu (1,4%), na drugim miejscu znalazł się powiat wolsztyński (1,7%). W styczniu 2018 roku dla całego regionu pilskiego ustalono wskaźnik bezrobocia na poziomie 6,5% i był to jeden z najgorszych wyników w województwie wielkopolskim. Wyższy poziom bezrobocia rejestrowanego odnotowuje subregion koniński z wynikiem 8,0%. 4,1% stopy bezrobocia osiąga podregion leszczyński, pozostałe jednostki nie przekraczają progu 4%. Niemniej, należy zwrócić uwagę na poprawę tego wskaźnika w porównaniu z analogicznym okresem w 2017. W podregionie pilskim nastąpiła poprawa o 1,9 pp.⁵

⁴ Barometr Zawodów wg powiatów woj. wielkopolskiego: <https://barometrzwodow.pl/wielkopolskie/plakaty>

⁵ Biuletyn Informacyjny WUP w Poznaniu, luty 2018.

Poniższa tabela zawiera informacje dotyczące poziomu bezrobocia rejestrowanego w poszczególnych powiatach subregionu pilskiego w 2017 roku oraz na końcu pierwszego półrocza 2018. Analizując najbardziej aktualne dane należy odnotować, że najkorzystniejsze wyniki odnotowuje powiat czarnkowsko-trzcianecki (4,1%), na drugim miejscu znalazł się p. pilski (4,5%). Najwyższą wartość wskaźnik ten osiągnął powiat złotowski (7,1%). Należy też zwrócić uwagę, iż we wszystkich podmiotach nastąpiła poprawa względem roku poprzedniego – największa dla powiatu złotowskiego. Różnice w stopie bezrobocia w poszczególnych powiatach wynikają m.in. z obecności i liczby przedsiębiorstw, a także ich wielkości i potencjału, z położenia geograficznego (np. skrajne położenie w województwie) oraz posiadaniem miejsc pod inwestycje itd.⁶

Tabela 16. Stopa bezrobocia w powiatach subregionu pilskiego

POWIAT	STOPA BEZROBOCIA (REJSTR.) 2017	STOPA BEZROBOCIA (REJSTR.) czerwiec 2018
p. chodzieski	7,7 %	6,8 %
p. czarnkowsko-trzcianecki	5,0 %	4,1 %
p. pilski	5,3 %	4,5 %
p. wągrowiecki	6,4 %	6,0 %
p. złotowski	8,4 %	7,1 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2018 r., Główny Urząd Statystyczny Warszawa 2018.

Przeprowadzając analizę rynku pracy subregionu pilskiego pod uwagę należy wziąć także strukturę odnotowywanego poziomu bezrobocia rejestrowanego. W jej skład wchodzi z pewnością informacje dotyczące liczby zatrudnionych kobiet i mężczyzn, poziom wykształcenia osób bezrobotnych, ich wiek, a także długość okresu przebywania bez pracy przeciętnego bezrobotnego. Nawiązując do powyższego, w omawianym podregionie najwięcej osób bezrobotnych znajduje się w grupie wiekowej 25-34 lat, na drugim miejscu pod względem poziomu bezrobocia znajdują się osoby w przedziale wiekowym 35-44. Trend ten utrzymuje się we wszystkich powiatach z wyjątkiem p. chodzieskiego. W subregionie najmniej bezrobotnych ma poniżej 24 lat z wyjątkiem p. wągrowieckiego, gdzie najmniej liczna jest grupa 45-54 lata⁷.

W całym subregionie pilskim w ogóle bezrobotnych kobiety liczą 5 481 osób. Najwięcej kobiet jako zarejestrowanych bezrobotnych jest w powiecie pilskim, najmniej w powiecie czarnkowsko trzcianeckim, co jest również poniekąd skorelowane z liczbą mieszkańców danej jednostki. W ujęciu procentowym, w całym podregionie pilskim jest to 59,3% kobiet w ogóle bezrobotnych (stan na styczeń 2018). Procentowo, najmniejszy udział kobiet w rejestrach bezrobotnych odnotowuje się w p. złotowskim, największy w p. wągrowieckim⁸.

⁶ Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2018 r., Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018.

⁷ Ibidem.

⁸ Ibidem.

Wykształcenie w dużej mierze determinuje znalezienie satysfakcjonującej pracy. Często niewystarczający poziom wykształcenia nie pozwala zdobyć odpowiedniej pracy. Najwięcej bezrobotnych osób w subregionie pilskim posiada wykształcenie gimnazjalne, podstawowe, niepełne podstawowe, w drugiej kolejności z wykształceniem zasadniczym, zawodowym. Najmniejszy problem ze znalezieniem pracy w subregionie pilskim mają osoby ze średnim ogólnokształcącym wykształceniem. W podziale na powiaty w części z nich najmniej bezrobotnych posiada wyższe wykształcenie oraz część ze średnim ogólnokształcącym. Biorąc pod uwagę długość pozostawania bez pracy przez przeciętnego bezrobotnego, średnia dla subregionu pilskiego wskazuje, iż najczęściej jest to okres powyżej 24 miesięcy, w dalszej kolejności jest to okres pomiędzy 6 a 12 miesięcy. Najmniejszy odsetek bezrobotnych pozostaje bez pracy tylko do 1 miesiąca. W kwestii miejsca zamieszkania osób bezrobotnych w subregionie pilskim podział na miasto i wieś jest równy. Obserwując sytuację w poszczególnych powiatach najwięcej osób bezrobotnych zamieszkujących wieś znajduje się w powiecie wągrowieckim, najmniej w powiecie pilskim i chodzieskim⁹.

W odniesieniu do wykształcenia bezrobotnych należy zwrócić uwagę także na poziom bezrobocia absolwentów, co pozwoli wykreować obraz rynku pracy pod kątem otwartości na ludzi młodych, bez doświadczenia. Średnia wojewódzka wskazuje na 4,2% bezrobotnych absolwentów spośród wszystkich zarejestrowanych osób. Całość subregionu znajduje się poniżej wskaźnika ustalonego dla całego województwa, najlepsze wyniki osiągnął powiat czarnkowsko-trzcianecki (ok. 2,8%), na kolejnej pozycji znalazł się powiat pilski (ok. 3,4%). Najślabszy wynik ustalono dla p. wągrowieckiego (3,7%) oraz złotowskiego (3,6%)¹⁰.

W Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 Wielkopolska, w tym subregion pilski, oceniane są jako ponadprzeciętny region dla inwestycji, jednocześnie charakteryzujący się dużym zróżnicowaniem specjalizacji, zwłaszcza w zakresie przemysłu, usług i zaawansowanych technologii. W odniesieniu do 2009 roku podregion pilski wykazał poprawę atrakcyjności rynku pracy¹¹.

Istotnym czynnikiem w próbie diagnozy rynku pracy w subregionie pilskim jest określenie sektorów, które dominują na tym terenie, charakteryzują się wysokim zatrudnieniem, dużymi szansami rozwoju itd.

Poniżej została zaprezentowana tabela, która wskazuje na kluczowe branże i sektory w poszczególnych powiatach podregionu pilskiego.

Tabela 17. Kluczowe branże w powiatach podregionu pilskiego

POWIAT	KLUCZOWE BRANŻE
p. chodzieski	1. produkcja mebli

⁹ Ibidem.

¹⁰ Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego 2017, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Poznań 2018.

¹¹ Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020. Aktualizacja, Poznań 2016.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych 3. handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych 4. produkcja wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych 5. roboty budowlane związane ze wnoszeniem budynków
p. czarnkowsko-trzcianecki	<ol style="list-style-type: none"> 1. produkcja wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze stomy i materiałów używanych do wyplatania 2. produkcja artykułów spożywczych 3. produkcja mebli 4. produkcja wyrobów z mineralnych surowców niemetalicznych 5. produkcja metali
p. pilski	<ol style="list-style-type: none"> 1. produkcja artykułów spożywczych 2. magazynowanie i działalność usługowa 3. handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi 4. specjalistyczne usługi budowlane 5. działalność usługowa związana z żywnością
p. wągrowiecki	<ol style="list-style-type: none"> 1. produkcja mebli 2. produkcja wyrobów z drewna oraz korka z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze stomy i materiałów używanych do wyplatania 3. produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń 4. handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi 5. usługi budowlane związane ze wznoszeniem budynków
p. złotowski	<ol style="list-style-type: none"> 1. handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi 2. specjalistyczne usługi budowlane 3. usługi budowlane związane ze wznoszeniem budynków 4. produkcja mebli 5. produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń

Źródło: opracowanie własne na podstawie: danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu

Dokonując analizy danych ujętych w powyższej tabeli można wyciągnąć wnioski, iż branże, które dominują w całym regionie to głównie: produkcja mebli, produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń, handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi, produkcja wyrobów z mineralnych

surowców niemetalicznych. Sektory, które występują tylko w jednej jednostce to np. działalność usługowa związana z wyżywieniem w powiecie pilskim¹².

Zwolnienia z przyczyn związanych z pracodawcą (zakładami pracy) nie są wielkim problemem w skali całego podregionu pilskiego. Ogólnie na koniec pierwszego półrocza 2018 było to 368 osób. Najmniej takich zwolnień dokonano w powiecie chodzieskim (51), najwięcej w powiecie wągrowieckim (101)¹³.

W Analizie Sytuacji Wielkopolski w kontekście transformacji wiedzy w sieciach gospodarczych wskazano, iż podregion pilski jest jednym z najslabiej rozwijających się jednostek Wielkopolski, niemniej wskazuje się na jej poprawę¹⁴. Procentowo 94-95% firm w subregionie pilskim zatrudnia mniej niż 10 pracowników, oznacza to, iż na tym terenie dominują niewielkie, często rodzinne firmy usługowe i produkcyjne. Ze względu na to istnieje także konieczność tworzenia i uczestniczenia w różnego rodzaju stowarzyszeniach, klastrach i Specjalnych Strefach Ekonomicznych¹⁵.

W ogólnym ujęciu województwa Wielkopolskiego deficyt wykwalifikowanych osób diagnozuje się dla takich zawodów jak np.: fryzjerzy, graficy komputerowi, cieśle i stolarze budowlani, kierowcy, analitycy, testerzy, operatorzy systemów informatycznych, elektromechanicy, murarze i tynkarze, mechanicy, kucharze, magazynierzy, lekarze, spawacze, ślusarze itd. Z drugiej, do grupy zawodów nadwyżkowych należą m.in.: filozofowie, historycy, politolodzy, kulturoznawcy, ekonomiści, pracownicy biur podróży i organizatorzy obsługi turystycznej, specjaliści technologii żywności i żywienia.

W subregionie pilskim wyróżnić można kilka zawodów nadwyżkowych specyficznych dla każdego powiatu, jest to: ceramik przemysłowy, rzemieślnik obróbki szkła i metali szlachetnych w p. chodzieskim; socjolog i specjalista ds. badań społeczno-ekonomicznych w p. czarnkowsko-trzcianeckim; ratownik medyczny w p. pilskim; masarz i przetwórcza ryb, fizjoterapeuta i masażysta w p. wągrowieckim; opiekun osoby starszej lub niepełnosprawnej, gospodarz obiektów, portier, woźny i dozorca, rolnik i hodowca, specjalista ds. administracji publicznej, sprzątaczk pokojowy w p. złotowskim.¹⁶

W każdym z powiatów subregionu pilskiego funkcjonują narzędzia do walki z bezrobociem. Są to najczęściej szkolenia oraz staże, programy pomocowe, środki na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, ogólne podnoszenie kompetencji zawodowych. Są też takie formy pomocy jak: poradnictwo zawodowe, finansowanie kosztów egzaminów, dodatki aktywizacyjne, roboty publiczne, bony zatrudnieniowe, szkoleniowe, bony na zasiedlenie,

¹² Broszury informacyjne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, <https://rops.poznan.pl/badania-spoeczne/raporty-z-badan/badania-2016-2/>.

¹³ Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2018 r., op. cit.

¹⁴ M.K. Wyrwicka, Analiza Sytuacji Wielkopolski w kontekście transformacji wiedzy w sieciach gospodarczych, Poznań 2010.

¹⁵ Broszury informacyjne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Poznaniu, op. cit.

¹⁶ Barometr zawodów 2018, <https://barometrzwodow.pl/wielkopolskie/plakaty>.

pożyczki na podjęcie własnej działalności. Inicjatywy te pochodzą najczęściej od Powiatowych Urzędów Pracy (PUP) i są dostosowywane do aktualnych trendów na rynku pracy. Uwzględniane są sektory, w których w największym stopniu brakuje podmiotów i pracowników. W poszczególnych powiatach subregionu pilskiego w skali miesiąca można wyróżnić takie działania: w p. chodzieskim najwięcej było podjętych prac interwencyjnych (5); w p. czarnkowsko-trzcianecki również (2), w p. pilskim najczęściej wybierano staże (10), w p. wągrowieckim doradztwo, w p. złotowskim staże (6)¹⁷.

Niezwykle istotnym elementem rynku pracy jest średni poziom wynagrodzeń pracowników. W roku 2017 dla Polski ustalono przeciętne wynagrodzenie brutto w gospodarce narodowej na poziomie 4 272 PLN. Natomiast II kwartał 2018 wskazał już na zwiększenie tej kwoty do 4 521 PLN¹⁸. W ujęciu całej Wielkopolski przeciętne wynagrodzenie brutto w 2016 r. wynosiło średnio od 2600 do 4400 PLN, gdzie najlepsze wyniki odnotowano w Poznaniu, stolicy województwa. Oznacza to, że w skali ogólnopolskiej, województwo wielkopolskie prezentuje atrakcyjne zarobki. Mediana miesięcznych wynagrodzeń brutto dla największych miast w Wielkopolsce w 2017 roku przedstawia się następująco: Poznań 4 524 PLN, Kalisz 3 598 PLN, Piła 3 590 PLN, Ostrów Wlkp. 3 500 PLN, Leszno 3 493 PLN, Konin 3 472 PLN oraz Gniezno 3 349 PLN¹⁹.

Subregion pilski ze swoim centralnym miastem Piłą zajmuje trzecią lokatę w Wielkopolsce pod względem wysokości zarobków. Cały powiat pilski osiąga jeszcze lepsze wyniki niż miasto. Jak wskazuje poniższa tabela w powiecie pilskim zarabia się najlepiej w porównaniu z innymi powiatami subregionu. Jest to 4 006,13 PLN, na drugim miejscu uplasował się powiat czarnkowsko-trzcianecki z wynagrodzeniem na poziomie 3 967,42 PLN. W całego podregionu pilskiego najstaniej radzi sobie powiat złotowski, gdzie średnie zarobki wynoszą 3 397,81 PLN. Analizując skrajne stawki – najwyższą i najniższą w poszczególnych powiatach należy stwierdzić, że nie odnotowuje się dużych różnic. Tylko jeden powiat (p. pilski) przekracza minimalnie próg 4 000 PLN, z drugiej strony tylko jeden powiat (p. złotowski) odnotowuje niższe przeciętne wynagrodzenie niż 3 500 PLN. Należy stwierdzić fakt, iż w subregionie pilskim sytuacja wynagrodzeń w poszczególnych powiatach nie jest silnie zróżnicowana²⁰.

Tabela 18. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (PLN) w powiatach subregionu pilskiego 2017

POWIAT	PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE BRUTTO (PLN)
p. chodzieski	3 713,90
p. czarnkowsko-trzcianecki	3 967,42

¹⁷ Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2018 r., op. cit.

¹⁸ Wynagrodzenia w Polsce według danych GUS, wynagrodzenia.pl Sedlak&Sedlak, <https://wynagrodzenia.pl/gus>.

¹⁹ Wynagrodzenia w województwie wielkopolskim w 2017 roku, wynagrodzenia.pl Sedlak&Sedlak, <https://wynagrodzenia.pl/artukul/wynagrodzenia-w-województwie-wielkopolskim-w-2017-roku>

²⁰ Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Poznaniu, <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>.

p. pilski	4 006,13
p. wągrowiecki	3 679,03
p. złotowski	3 397,81

Źródło: Bank Danych Lokalnych, Urząd Statystyczny w Poznaniu,
<https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica>

Biorąc pod uwagę przeprowadzona analizę sytuację na rynku pracy w subregionie pilskim należy uznać za przeciętną. Subregion charakteryzuje się jednym z najwyższych poziomów bezrobocia, lecz sytuacja ta z roku na rok ulega poprawie, także dzięki różnym formom wsparcia udzielanych przez m.in. Urząd Pracy.

3.5. Otoczenie biznesu

Instytucje Otoczenia Biznesu to podmioty wypełniające lukę między mechanizmami rynkowymi a działami administracji publicznej. Ich zamiarem nie jest zysk, a ewentualnie uzyskany przychód przeznaczany jest na dane statusowe danego przedsiębiorstwa. W ramach definicji instytucji otoczenia biznesu (IOB) zidentyfikować można różne podmioty, m.in. instytucje wsparcia przedsiębiorczości, ośrodki innowacji i instytucje finansowe.

Od początku transformacji systemowej, liczba ośrodków innowacji i przedsiębiorczości w Polsce ulega cały czas okresowym zmianom, wynikającym z zapotrzebowania na ich usługi oraz z uwarunkowań, jakie tworzą. Pod koniec 2017 r. w Polsce funkcjonowały 442 podmioty aktywnie działające na rzecz rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości, reprezentujące różne formy prawne i środowiska. Jak wynika z przeprowadzonych badań prowadzonych w 2017 r. przez Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce: w Wielkopolsce w roku 2017 funkcjonowało łącznie 52 podmiotów, zarejestrowanych jako Instytucje Otoczenia Biznesu.

Do instytucji otoczenia biznesu (IOB) można przyporządkować różne podmioty, na potrzeby analizy IOB subregionu pilskiego do analizy uwzględniono: instytucje wsparcia przedsiębiorczości, ośrodki innowacji oraz instytucje finansowe.

W subregionie pilskim funkcjonują następujące instytucje otoczenia biznesu.

Tabela 19. Instytucje Otoczenia Biznesu

Lp.	Nazwa IOB	Rodzaj IOB	Zakres działalności
1.	Pilski Inkubator Przedsiębiorczości	Inkubator przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> • Wynajem powierzchni biurowych • Organizacja szkoleń, biznesowych i konferencyjnych • Inkubacja dla młodych firm
2.	Wielkopolska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości Sp. z o.o.	Ośrodek szkoleniowo - doradczy	<ul style="list-style-type: none"> • Udzielanie pożyczek • Dotacje • Usługi informacyjne • Usługi doradcze
3.	Izba Gospodarcza Północnej Wielkopolski	Ośrodek szkoleniowo - doradczy	<ul style="list-style-type: none"> • Usługi szkoleniowe • Usługi doradcze

			<ul style="list-style-type: none"> • Punkt obsługi pożyczkowej • Doradztwo z zakresu pozyskiwania funduszy UE
4.	Forum Gospodarcze Powiatu Czarnkowsko-Trzcianeckiego	Związek pracodawców prywatnych	<ul style="list-style-type: none"> • prezentowanie opinii w sprawach związanych z gospodarką; • występowanie do przedstawicieli organów władzy publicznej i władz sądowych, w sprawach związanych z interesami pracodawców; • opiniowanie założeń i projektów ustaw oraz aktów wykonawczych do tych ustaw w zakresie objętym niniejszym statutem; • udział w negocjacjach, w szczególności w celu rozwiązywania sporów zbiorowych, oraz w celu zawierania układów pracy i innych porozumień; • delegowanie swoich przedstawicieli do organów doradczych władzy publicznej i władz sądowych, a także innych podmiotów w których, na podstawie odrębnych przepisów, mają prawo posiadać swoją reprezentację przedstawiciele organizacji pracodawców; • inspirowanie inicjatyw gospodarczych i prowadzenie doradztwa organizacyjnego, prawnego, ekonomicznego i technicznego; • prowadzenie badań, popularyzację wiedzy ekonomicznej, prawniczej i organizacyjnej; • organizowanie seminariów, konferencji i innych form wymiany poglądów i doświadczeń; • organizowanie zespołów doradczych oraz zatrudnianie pracowników i ekspertów do wykonywania zadań statutowych.
5.	Chodzieski Klub Gospodarczy	Stowarzyszenie społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Popularyzacje wiedzy i podnoszenie kwalifikacji zawodowych członków, kształtowanie ich etyki społecznej i zawodowej, • upowszechnianie wiedzy prawnej i szerzenie kultury zawodowej,

			<ul style="list-style-type: none"> • ochronę interesów zawodowych członków, • organizowanie kursów, wystaw, pokazów, odczytów, dyskusji, sympozjów, seminariów, itp... 5) Współdziałanie z władzami instytucjami oraz zainteresowanymi działalnością Stowarzyszenia, • udzielenie pomocy organizacjom społecznym, • współpracę z pokrewnymi stowarzyszeniami krajowymi i zagranicznymi • występowanie z wnioskami i postulatami pod adresem organów władzy, administracji i organów samorządowych.
--	--	--	--

Źródło: opracowanie własne

Struktura instytucji otoczenia biznesu w subregionie pilskim jest w niewielkim stopniu rozwinięta. Rynek instytucji IOB składa się z inkubatora przedsiębiorczości i dwóch ośrodków szkoleniowo-doradczych. Wszystkie instytucje skoncentrowane są w Pile. Oprócz IOB funkcjonują również cechy rzemieślnicze.

4. Branże dominujące

W celu wyodrębnienia branż dominujących w subregionie pilskim zastosowano proces analizy poszczególnych wskaźników, który składał się z następujących etapów:

1. Analiza liczby i struktury następujących danych wg klasyfikacji PKD:
  - a. liczba podmiotów gospodarczych,
  - b. wartość dodana brutto,
  - c. zatrudnienie.
2. Wyliczenie następujących wskaźników na podstawie analizy pozyskanych danych:
  - a. wskaźnik lokalizacji Florence'a,
  - b. analiza przesunięć udziałów,
  - c. indeks specjalizacji względnej Krugmana.

Pozyskane informacje wraz z analizą największych przedsiębiorstw w powiatach subregionu pilskiego, obszarów i aktywności inicjatyw klastrowych, grup gospodarczych oraz IOB pozwoliły na wskazanie branż dominujących w subregionie, a zarazem stwierdzono, że subregion pilski:

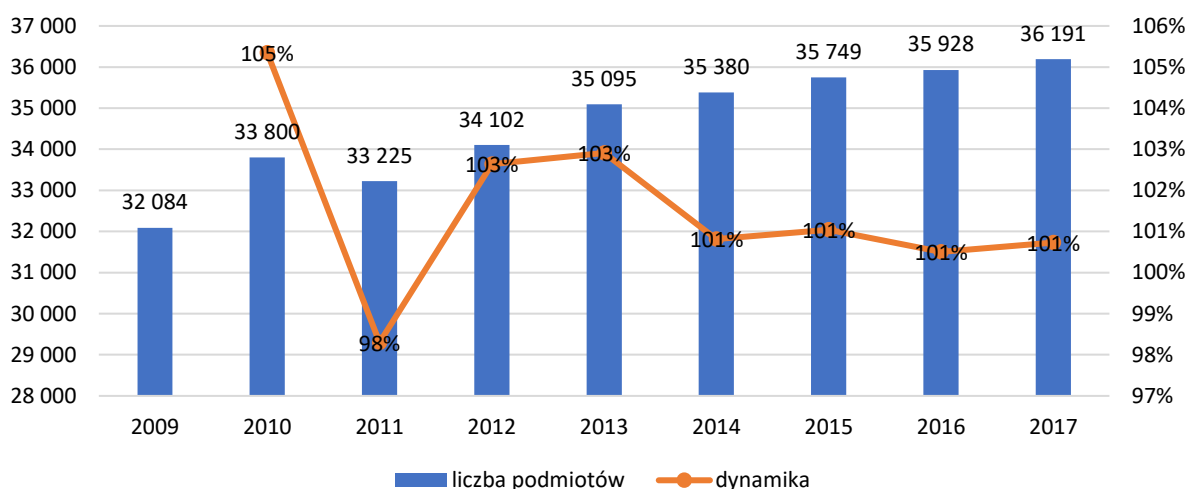
- charakteryzuje się zbliżoną specyfiką działalności gospodarczej do całego województwa wielkopolskiego,
- największe znaczenie dla lokalnej gospodarki posiadają branża metalowa, branża meblarska, branża chemiczna, których liczba podmiotów, zatrudnienie i wartość dodana brutto znajdują się na wyższym poziomie niż pozostałe branże,
- charakteryzuje względnie ograniczona innowacyjna działalność usługowa.

Szczegółowe wyniki analizy przedstawione zostały poniżej.

Analiza podmiotów gospodarczych na podstawie Sekcji PKD

W subregionie pilskim w 2017 roku działało 36 191 podmiotów gospodarczych, co stanowi 8,5% podmiotów działających na terenie województwa wielkopolskiego. Od 2011 roku w regionie następuje stały wzrost liczby podmiotów.

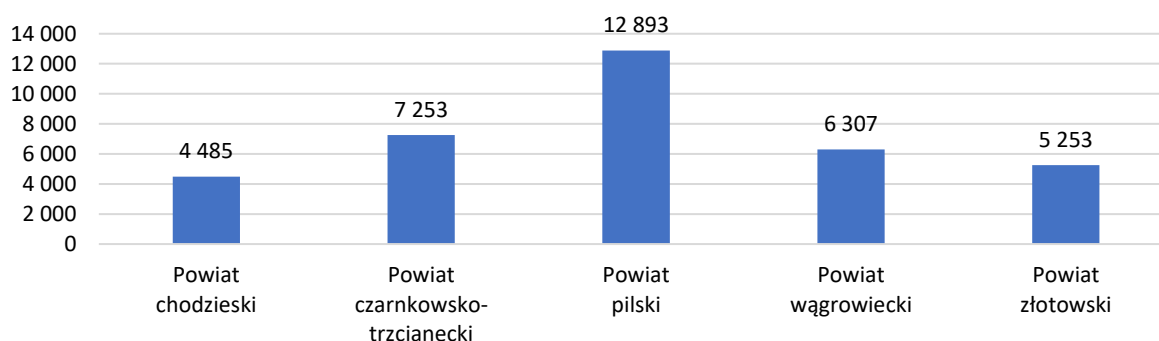
Wykres 5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w subregionie pilskim w latach 2009-2017 wraz z dynamiką (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Najwięcej podmiotów w subregionie pilskim działa na terenie powiatu pilskiego (36% wszystkich podmiotów). Na drugim miejscu jest powiat czarnkowsko-trzcianecki (20%), a za nim uplasował się powiat wągrowiecki (17%).

Wykres 6. Podmioty wpisane do rejestru REGON w powiatach subregionu pilskiego w 2017 r.

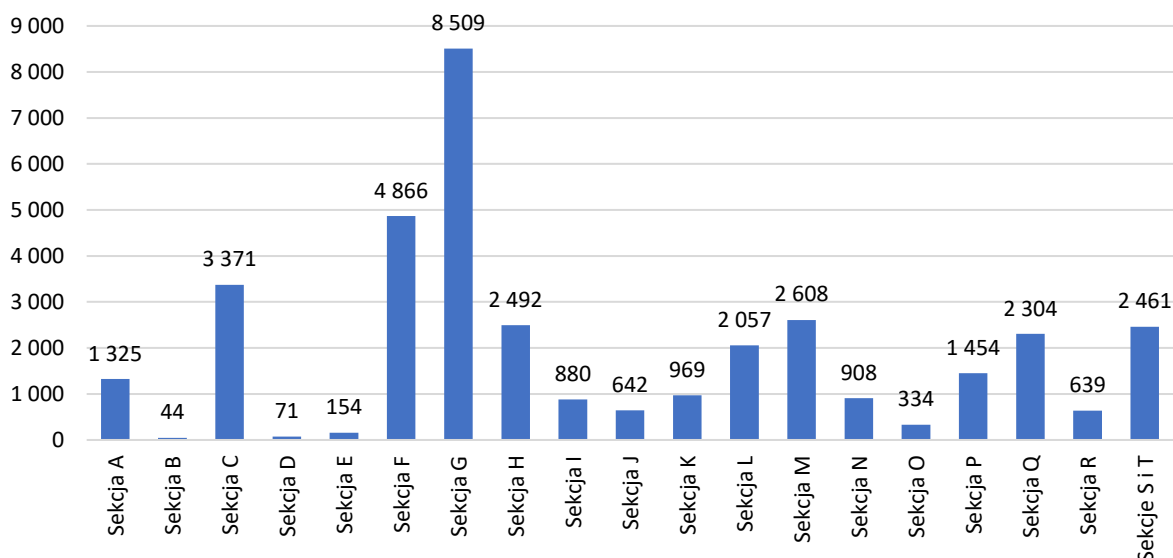

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W celu ustalenia branż dominujących w subregionie pilskim przeanalizowano liczbę podmiotów w ramach poszczególnych sekcji PKD. Analiza pomogła ustalić, że najwięcej przedsiębiorstw w subregionie pilskim działa w branży motoryzacyjnej: handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Dużą liczbą podmiotów charakteryzuje się również branża budowlana i ogólnie rozumiane przetwórstwo przemysłowe.

Wykres 7. Podmioty wg sekcji PKD 2007 wpisane do rejestru REGON w subregionie pilskim w 2017 r.

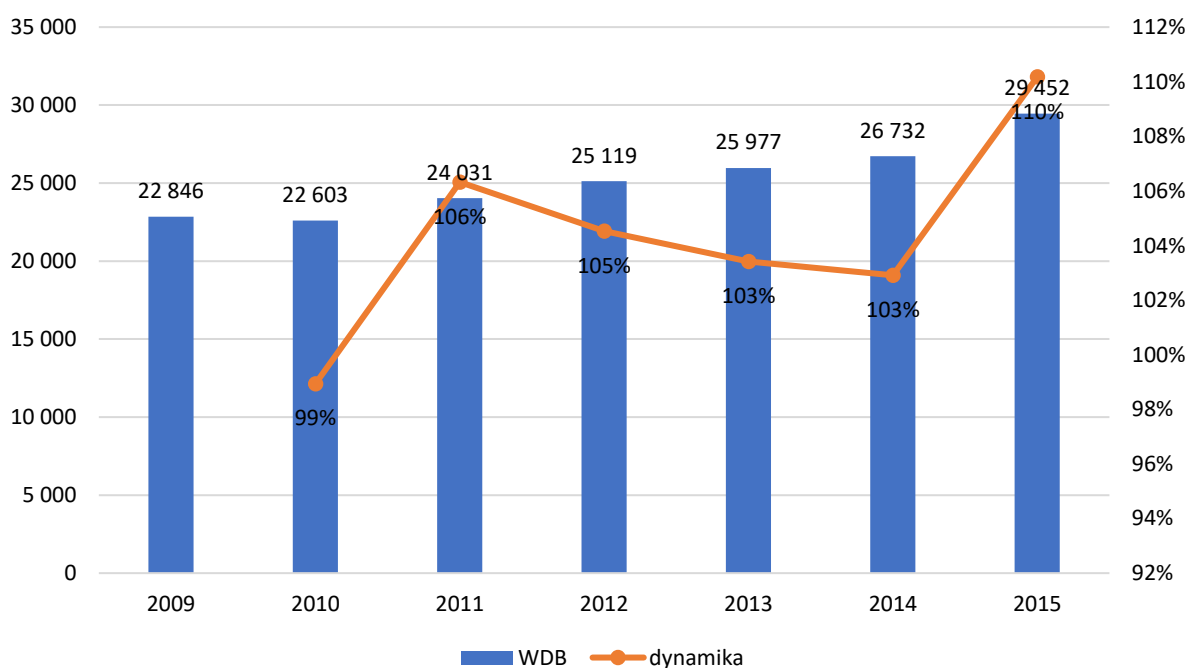

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analiza struktury wartości dodanej brutto

W 2015 roku subregion pilski wygenerował wartość dodaną brutto w kwocie prawie 30 mld złotych, co daje 8,44% wartości brutto wytworzonej przez województwo wielkopolskie.

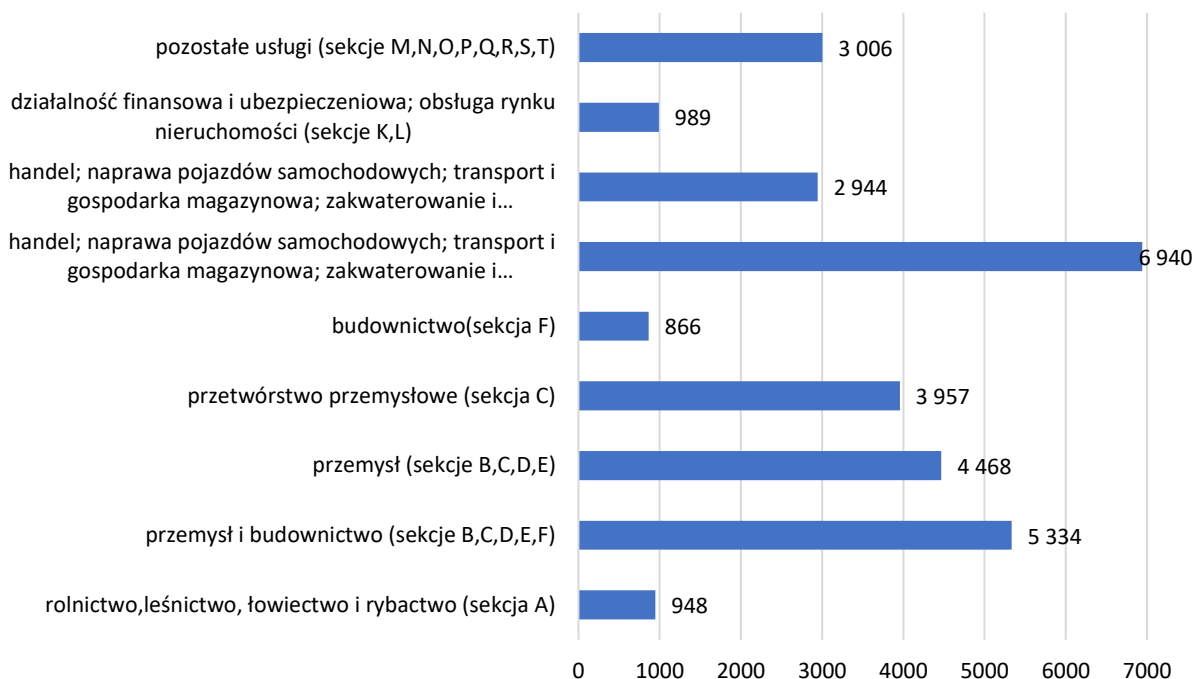
Wykres 8. Wartość dodana brutto w subregionie pilskim (w mln zł) w latach 2009-2015 wraz z dynamiką (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Działem PKD, wytwarzającym najwyższą wartość dodaną brutto w regionie są sekcje od G do T, w skład których wchodzi: handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; pozostałe usługi.

Wykres 9. Wartość dodana brutto w poszczególnych sekcjach PKD w subregionie pilskim (w mln zł) w 2015 roku

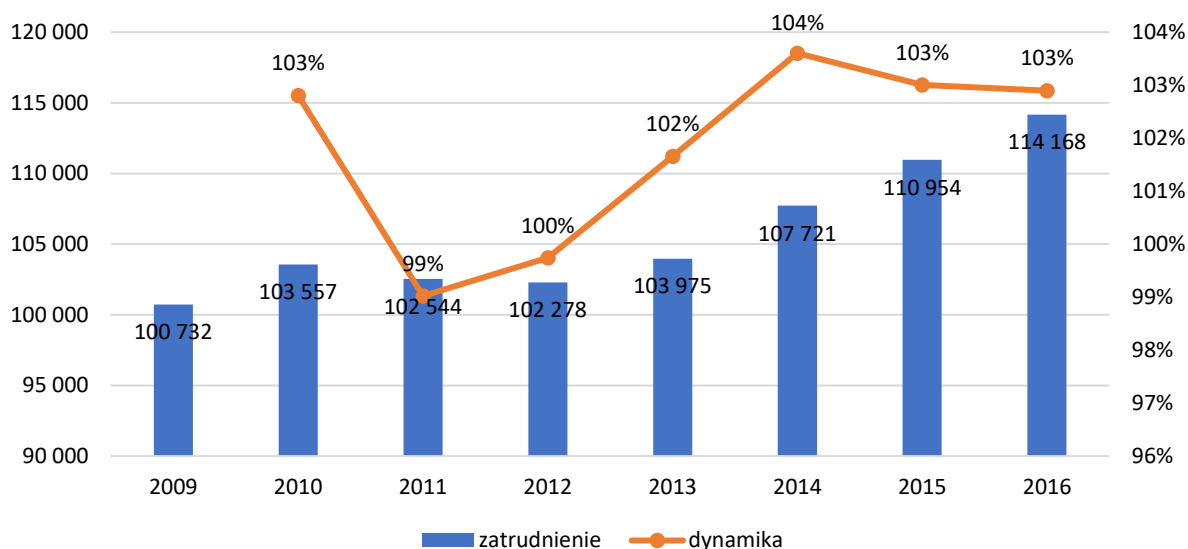

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Analiza struktury zatrudnienia

Przedsiębiorstwa z subregionu pilskiego w 2016 roku zatrudniały łącznie 114 168 osób. Od 2012 roku liczba zatrudnionych stale rośnie.

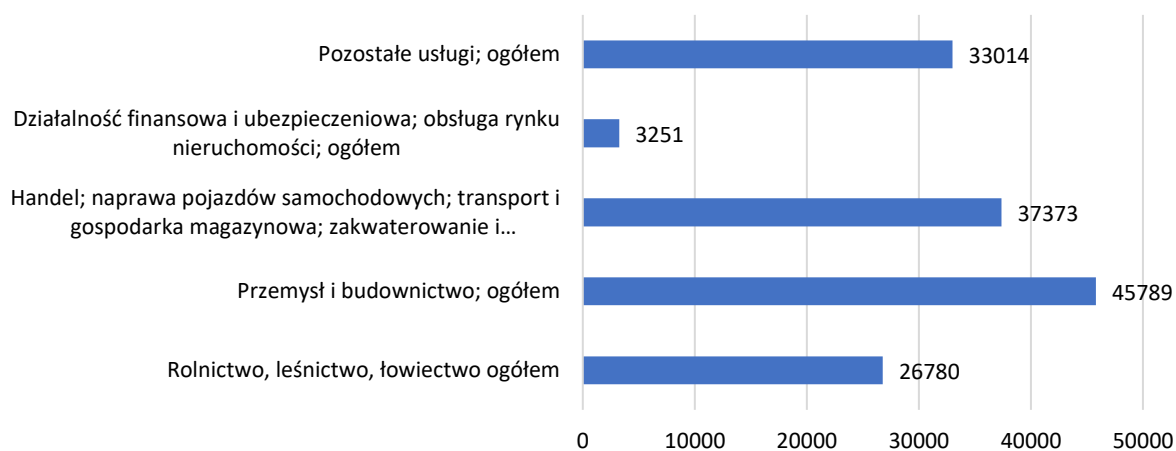
Wykres 10. Ogólna liczba zatrudnionych w subregionie pilskim w latach 2009-2016 wraz z dynamika (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W subregionie pilskim najwięcej zatrudnionych osób jest w branży przemysł i budownictwo, najmniej natomiast w ramach działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz obsługi rynku nieruchomości.

Wykres 11. Zatrudnienie wg sekcji PKD w subregionie pilskim w 2016 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Współczynnik lokalizacji Florence'a

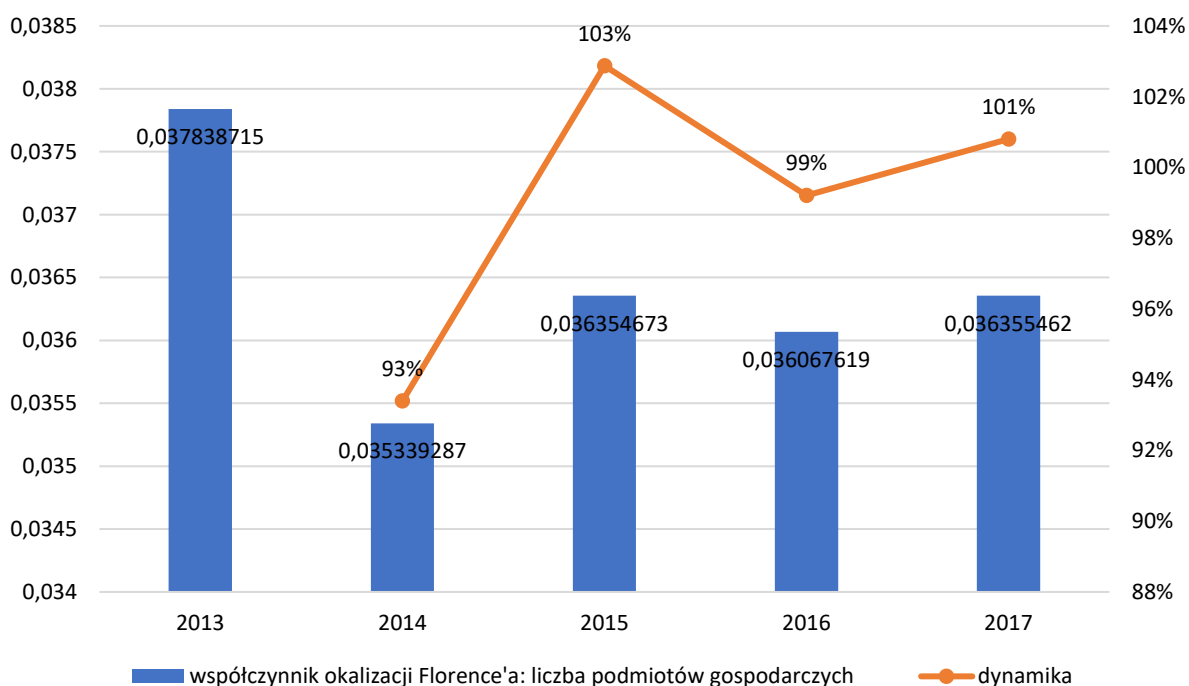
Rozmieszczenie zjawisk rynkowych w przestrzeni zostały przeanalizowane za pomocą współczynnika Florence'a zbadano różnicę struktur procentowych badanych zjawisk według jednostek przestrzennych. Wskaźnik opisuje rozmieszczenie zjawisk rynkowych w przestrzeni. W przedmiotowym przypadku analizie poddano rozmieszczenie prowadzonych działalności gospodarczych w poszczególnych powiatach względem liczby ich mieszkańców. Co do zasady wskaźnik przyjmuje wartości w przedziale od 0 do 1. W przypadku wysokiego podobieństwa w rozmieszczeniu obu zjawisk wskaźnik przyjmuje wartości bliskie zeru. Obliczone wartości oznaczają:

- $F < 0,25$ – badane zjawisko charakteryzuje wysoki stopień rozmieszczenia, czyli mała koncentracja (zjawisko jest niezlokalizowane),
- $0,25 \leq F \leq 0,49$ - badane zjawisko charakteryzuje średni stopień rozmieszczenia, czyli średnia koncentracja terytorialna (zjawisko jest w małym stopniu zlokalizowane),
- $F > 0,49$ – badane zjawisko charakteryzuje niski stopień rozmieszczenia, czyli duża koncentracja przestrzenna (zjawisko jest wysoce zlokalizowane).

W analizie jako pierwsze badane zjawisko wykorzystano liczbę mieszkańców danych obszarów. W przypadku wskaźnika liczby podmiotów gospodarczych współczynnik rozmieszczenia w 2017 roku wyniósł 0,036, a dla wskaźnika zatrudnienia w 2016 – 0,037.

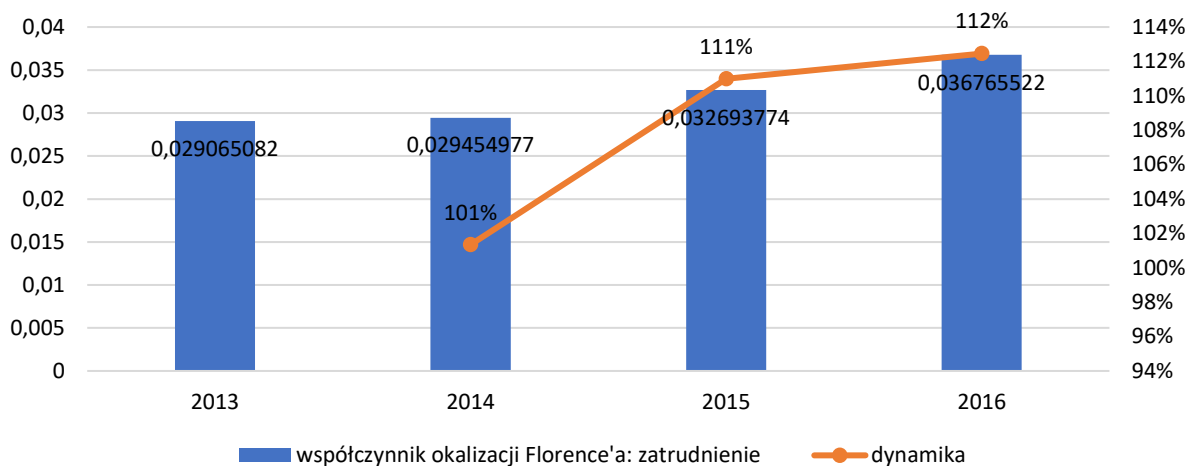
W przypadku obu wskaźników ich wartość przedstawia się następująco:

Wykres 12. Współczynnik lokalizacji i jego dynamika (rok poprzedni = 100) dla liczby podmiotów gospodarczych w subregionie piłskim w latach 2013-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Wykres 13. Współczynnik lokalizacji i jego dynamika (rok poprzedni = 100) dla liczby zatrudnionych osób w subregionie pilskim w latach 2013-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

W obu przypadkach badane zjawiska charakteryzuje wysoki stopień rozmieszczenia, czyli mała koncentracja (zjawiska nie są zlokalizowane).²¹

Analiza przesunięć udziałów

Badając zmiany zachodzące w gospodarce subregionu pilskiego dokonano ogólnej charakterystyki badanej kategorii (obliczając dynamiki zmian) oraz przeanalizowano jej składowe strukturalne. Analiza strukturalno-geograficzna przesunięć udziałów pozwoliła na zbadanie i ocenę poziomu rozwoju danego regionu na tle poziomu rozwoju obszaru referencyjnego, w tym przypadku województwa wielkopolskiego. Uzyskane wyniki pozwoliły na dokonanie oceny pozycji danej branży w rozpatrywanym regionie (PC) poprzez oszacowanie potencjału badanego obszaru (PO), strukturę podmiotów (SP) i konkurencyjność obszaru (KO). Pod uwagę wzięto podział na sekcje i grupy sekcji PKD dla kategorii: liczba podmiotów gospodarczych (okres 2009-2017), zatrudnienie (liczba pracujących w okresie 2010-2016) oraz wartość dodana brutto (2009-2015). Wyniki zostały przedstawione w poniższej tabeli.

²¹ Badanie nie mogło zostać przeprowadzone dla wskaźnika „wartość dodana brutto”, ze względu na brak danych na poziomie powiatów.

Tabela 20. Wyniki analizy przesunięć udziałów (analizy Shift-share) subregionu pilskiego dla wybranych kategorii

LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH				
SEKCJA	PO	SP	KO	PC
Sekcja A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	217	-361	228	84
Sekcja B Górnictwo i wydobywanie	5	14	-2	17
Sekcja C Przetwórstwo przemysłowe	539	-188	-69	282
Sekcja D Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacji	6	44	-15	35
Sekcja E Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	22	17	-9	30
Sekcja F Budownictwo	752	-1	-191	560
Sekcja G Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	1599	-1522	-726	-649
Sekcja H Transport i gospodarka magazynowa	365	-218	255	402
Sekcja I Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	148	4	-119	33
Sekcja J Informacja i komunikacja	74	311	-164	220
Sekcja K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	192	-211	-113	-132
Sekcja L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	263	506	-218	551
Sekcja M Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	343	407	-105	645
Sekcja N Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	100	216	21	336
Sekcja O Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	57	-59	8	6
Sekcja P Edukacja	198	182	-62	318
Sekcja Q Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	296	309	4	609
Sekcja R Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	95	17	-15	97
Sekcja S Pozostała działalność usługowa i T Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	332	147	81	560
Sekcja U Organizacje i zespoły eksterytorialne	0	0	0	0
Ogółem	5602	-387	-1211	4004
ZATRUDNIENIE				
SEKCJA	PO	SP	KO	PC
rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	3364	-3158	647	853
przemysł i budownictwo	5701	-1221	-2634	1846
handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja	3798	1173	3127	8098
działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości	394	-54	-129	212
pozostałe usługi	3850	2344	-2857	3337
Ogółem	17108	-916	-1846	14346
WARTOŚĆ DODANA BRUTTO				
SEKCJA	PO	SP	KO	PC
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (sekcja A)	294	-179	-1	114
Przemysł i budownictwo (sekcje B, C, D, E, F)	1440	45	-236	1249
Przemysł (sekcje B, C, D, E)	1141	231	-139	1232
Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C)	1048	315	-380	983
Budownictwo (sekcja F)	299	-156	-127	17
Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja; działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości; pozostałe usługi (sekcje G - T)	1915	-116	-293	1506

Handel; naprawa pojazdów samochodowych; transport i gospodarka magazynowa; zakwaterowanie i gastronomia; informacja i komunikacja (sekcje G, H, I, J)	805	-83	-63	659
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa; obsługa rynku nieruchomości (sekcje K, L)	291	-35	-93	163
Pozostałe usługi (sekcje M, N, O, P, Q, R, S, T)	819	14	-150	683
Ogółem	8053	37	-1483	6606

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Potencjał badanego obszaru odzwierciedla oczekiwany wzrost analizowanych zmiennych w przy założeniu, że rozwój liczby podmiotów w regionie jest zbliżony do sytuacji w województwie. Gdyby taka zbieżność zachodziła, wówczas liczba podmiotów gospodarczych powinna wzrosnąć o 5 602 nowe firmy, zatrudnienie o 17 108 nowych pracowników, a wartość dodana brutto o ponad 8 mld złotych. W rzeczywistości jednak wyniki okazały się mniej pozytywne. W badanym okresie założono 4 107 nowych podmiotów gospodarczych, pracę podjęło 14 346 nowych pracowników, a wartość dodana brutto o 6,6 mld złotych. Dodatkowo wartości PO we wszystkich sekcjach świadczą o pozytywnym oddziaływaniu danych branż na rozwój przemysłu w regionie. Z powodu relatywnie gorszej struktury podmiotowej przemysłu subregionie pilskim w porównaniu do województwa wielkopolskiego odnotowano zwiększenie liczby podmiotów (o 387 nowe firmy) oraz liczby zatrudnionych (o 918 pracowników). Nastąpiło natomiast zwiększenie wartości dodanej brutto o 37 mln złotych.

Poprzez analizę ostatniego komponentu analizy Shift-share określono konkurencyjność badanego obszaru. Dodatnia wartość wskaźnika KO wskazuje na wyższą regionalną konkurencyjność przemysłu w subregionie pilskim w stosunku do województwa wielkopolskiego. W tym przypadku dla każdej kategorii wskaźnik przyjął ujemne wartości, należy zatem uznać, że większość grup przemysłu w subregionie pilskim ma słabszą pozycję konkurencyjną w porównaniu do przemysłu w województwie wielkopolskim.

Identyfikacja specjalizacji subregionalnych przy wykorzystaniu indeksu specjalizacji względnej Krugmana

Do oceny stopnia specjalizacji względnej wykorzystano indeks Krugmana, wyznaczany jako suma różnic bezwzględnych między udziałami sektorowymi wybranej kategorii w regionie w wartości ogółem wybranej kategorii dla tego regionu.

W przeprowadzonej analizie specjalizację regionu określono na podstawie trzech kryteriów: struktury zatrudnienia, struktury wartości dodanej brutto oraz struktury podmiotów gospodarczych według sekcji PKD. Ze względu na różny sposób agregacji danych stosowany przez GUS w odniesieniu do poszczególnych zmiennych, w celu zapewnienia pełnej porównywalności otrzymanych wyników, dokonano grupowania sekcji PKD.

W przypadku osób pracujących oraz podmiotów gospodarczych według sekcji PKD indeksy specjalizacji obliczono dla 2017 roku, natomiast w odniesieniu do wartości dodanej brutto dla 2015 roku. Jako obszar referencyjny przyjęto terytorium województwa wielkopolskiego.

Tabela 21. Wartości indeksu specjalizacji Krugmana dla wybranych kryteriów w subregionie pilskim

INDEKS SPECJALIZACJI KRUGMANA		
Liczba podmiotów gospodarczych	Wartość dodana brutto	Zatrudnienie
0,61	0,064	0,44

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS

Największe zróżnicowanie wartości wskaźników specjalizacji odnotowano w przypadku kryterium wartości dodanej brutto – 0,064. Kryterium liczby podmiotów wyniosło 0,061, a kryterium zatrudnienia jest najniższe i wynosi 0,044. Badanie kierunku i stopnia specjalizacji subregionu, przeprowadzone za pomocą indeksu Krugmana, wykazało, że w większości przypadków charakteryzuje się on niskim natężeniem specjalizacji. Oznacza to, że struktury pracujących, wartości dodanej brutto oraz podmiotów gospodarczych według sekcji PKD nie różnią się istotnie od obserwowanych dla całego województwa wielkopolskiego.

Z uzyskanych danych wynika, że konieczna jest kontynuacja przemian zachodzących w subregionie. Realizacja koncepcji wielofunkcyjnego rozwoju regionu niewątpliwie przyczynia się do podniesienia poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w województwie.

Wiodące przedsiębiorstwa

W poniższej tabeli uwzględniono największe przedsiębiorstwa zlokalizowane w obszarze powiatów subregionu pilskiego.

Tabela 22. Największe przedsiębiorstwa w powiatach subregionu pilskiego

NAZWA FIRMY	BRANŻA
POWIAT CHODZIESKI	
Polskie Fabryki Porcelany "Ćmielów" i "Chodzież" S.A.	Porcelana, ceramika i szkło dekoracyjne
EUROPOL MEBLE POLSKA Sp. z o.o. Sp. k.	Meblarska
Centrum BHP i P.POŻ MIEL-POL Leszek Mieloch	Sprzęt BHP
KABLONEX NAWROCCY SPÓŁKA JAWNA	Opakowań foliowych
Jenox. Producent akumulatorów	Motoryzacyjna (akumulatory)
POWIAT CZARNKOWSKO-TRZCIANECKI	
STEICO Sp. z o.o.	Budowlana
Fabryka Sprzętu Okrętowego MEBLOMOR S.A.	Stoczniowa (wyposażenie okrętów)
Dora Metal Sp. z o.o.	Metalowa (urządzenia gastronomiczne i meble technologiczne)
METROLOG Sp. z o.o.	Budowlana (ciepłownictwo, ogrzewnictwo, klimatyzacja i wentylacja)
SeaKing Poland Ltd. Sp. z o.o.	Stoczniowa (systemy gastronomiczne dla statków turystycznych)
Zakład produkcyjny Meble VOX	Meblarska
Browar Czarnków	Spożywcza
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska Czarnków	Spożywcza
PLASTPIPE Sp. z o.o. Sp.k.	Przetwórstwo tworzyw sztucznych

ZAKŁADY ELEKTROCHEMICZNE ALCO-MOT SP. Z O.O.	Elektrochemiczna
Northstar Poland Sp. z o.o.	Grzewcza
Henkel Polska Operations Sp. z o.o. - Zakład Produkcyjny Wrząca	Chemiczna
LUBMOR Sp. z o.o.	Stoczniowa (budownictwo okrętowe); Budowlana
COPAL SP. Z O.O.	Metalowa (lekkie systemy aluminiowe)
Zakład Obróbki Aluminium „ZOBAL”	Meblarska (akcesoria do mebli), Metalowa (obróbka aluminium)
Sapa Aluminium Sp. z o.o.	Metalowa (obróbka aluminium)
Zakład Rzeźnicko-Wędliniarski Zbigniew Paszko	Spożywcza
Raben Logistics Polska Sp. z o.o.	Logistyczna
Joskin Polska Sp. z o.o.	Rolnicza (sprzęt rolniczy)
POWIAT PILSKI	
Exalo Drilling	Wiertniczo-wydobywnicza
Philips Lighting Poland Sp. z o.o.	Elektryczna
Przedsiębiorstwo Projektowo-Inżynieryjne „Ekolog”	Oczyszczanie ścieków, Produkcja energii elektrycznej i ciepłej
Ardagh Glass Ujście S.A	Szkło
Rynart International Transport Polska Sp. z o.o.	Transportowa
PROFIL Wytwórnia Profilu Budowlanych z PVC Spółka z o.o.	Systemy kanalizacji
KARPOL Sp z o. o.	Systemy wentylacyjne
Grapil Grażyna Sobieraj Spółka Jawna	Odzieżowa
ASTA-NET	ICT
MAG Sp. z o. o.	Ceramika, szkło dekoracyjne
POLSTER Sp. z o.o. Sp.k	Motoryzacyjna
Farmutil HS	Utylizacyjna
POWIAT WĄGROWIECKI	
Pol-Gar sp.j. Zakład robót inżynieryjno - hydrotechnicznych. Polus A.	Budowlana (instalacje)
Zakład Produkcji Etanolu i Pasz BGW Sp. z o.o.	Chemiczna (alkohol etylowy)
PHU PRZEMKO Przemysław Kopydłowski	Transportowa
H + H Polska Sp. z o.o. - Zakład Przysieczyn	Budowlana
Wągrowieckie Fabryki Mebli Sp. z o.o.	Meblarska
POLINOVA Polska Sp. z o.o. Sp. k.	Meblarska
Serpol Cosmetics	Kosmetyczno-chemiczna
POWIAT ZŁOTOWSKI	
TERG Sp. z o.o. (MEDIA EXPERT)	Elektryczna (produkcja sprzętu RTV, AGD)
ROMB Spółka Akcyjna	Metalowa
UNIMETAL Sp. z o.o.	Metalowa / Motoryzacyjna
Amcor Flexibles Złotów	Opakowań
POL SOFT Sp. z o.o.	Metalowa

Źródło: opracowanie własne

Są to firmy o największych przychodach, zatrudniające największą liczbę osób. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w większości nie są to firmy znane w całym kraju, jednakże kilka z nich występuje w ogólnokrajowych rankingach. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na firmę „Media Expert”, podbijającą rynek RTV/AGD. Firma ze Złotowa zajmuje 59. miejsce w rankingu „Forbesa”: Największe polskie firmy prywatne 2017.²² Gazeta

²² <https://www.forbes.pl/biznes/najwieksze-polskie-firmy-prywatne-2017-ranking-forbesa/tnlcjqm>

Prawna wyróżniła w rankingu „1000 największych firm w Polsce” firmy o najwyższych przychodach w 2016 roku. Na liście znalazły się podmioty z powiatu czarnkowsko-trzcianeckiego: SAPA ALUMINIUM Sp. z o.o. (branża metalowa) oraz STEICO Sp. z o.o. (branża budowlana). W rankingu znalazły się również 2 firmy mające siedzibę w subregionie pilskim: Raben Logistics Polska Sp. z o.o. i Philips Lighting Poland Sp. z o.o.²³ W rankingu Diamenty Forbesa z 2017 roku znalazły się: STEICO Sp. z o.o., POL SOFT Sp. z o.o., PHU PRZEMKO Przemysł Kopydłowski oraz Wągrowieckie Fabryki Mebli Sp. z o.o.

Analiza obszarów i aktywności inicjatyw klastrowych, grup producenckich oraz IOB

W obszarze subregionu pilskiego działa Pilski Klaster Energetyczny. Podpisanie porozumienia o jego związaniu miało miejsce 11 września 2017 roku. Klaster został utworzony przez: Gminę Piła, GWDA spółka z o.o. w Pile, Miejską Energetykę Ciepłą Piła Sp. z o.o. w Pile, FOTOWOLTAIKA PIŁA Sp. z o.o. w Pile oraz przez Państwową Wyższą Szkołę im. Stanisława Staszica w Pile. Partnerzy Klastra w ramach podpisanego Porozumienia zobowiązali się do współpracy w zakresie transferu wiedzy, wdrażania innowacyjnych i przyjaznych środowisku technologii. Głównym celem klastra jest stworzenie samowystarczalnej energetycznie Gminy poprzez rozbudowę wewnętrznych źródeł energii. Działania te przełożą się na wzmocnienie konkurencyjności podmiotów tworzących klaster w zakresie związanym z branżą energetyczną, ze szczególnym naciskiem na pozyskanie energii odnawialnej.

Miasto Piła jest objęte także działaniami pierwszego w regionie klastra turystycznego prowadzącego działalność jako Stowarzyszenie Organizacja Turystyczna Północnej Wielkopolski „Dolina Noteci”, którego celem jest wypromowanie oraz podniesienie konkurencyjności subregionu poprzez wykorzystanie potencjału naturalnego Noteci. Klaster został powołany w 2009 roku w wyniku porozumienia między powiatami: pilskim, chodzieskim, czarnkowsko-trzcianeckim i złotowskim. Działania w ramach klastra podejmowane są przez samorządy, pilskie urzędy wyższe, instytucje i przedsiębiorców, a skupiają się wokół wspierania rozwoju innowacyjności i konkurencyjności regionu Noteci w oparciu o rozwój nauki, przemysłu i usług powiązanych z turystyką. Działania OTPW „Dolina Noteci” obejmują także szeroką promocję regionu i współpracę z innymi podmiotami, zarówno lokalnymi, jak i partnerami z całej Polski.

W subregionie pilskim działają 47 różnych grup i organizacji producenckich (stan na dzień 23.10.2018). Najwięcej z nich znajduje się w Czarnkowie, Wągrowcu i Budzynie. Zdecydowaną większość grup producentów działa w zakresie produkcji mleka krowiego. Dużą popularnością cieszą się również produkty pochodzenia zwierzęcego: świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone, a także pochodzenia roślinnego: ziarno zbóż i nasiona roślin oleistych.

---

²³ <https://gf24.pl/biznes-raport/item/676-1000-najwiekszych-firm-w-polsce>

Gmina Piła realizuje szereg działań związanych z tworzeniem korzystnych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i podnoszenia atrakcyjności inwestycyjnej tych terenów. Szczególnym ich wyrazem jest działalność spółki Inwest-Park. Inwest-Park Sp. z o.o. powstała w marcu 2011 roku, a jej jedynym udziałowcem jest Gmina Piła. Inwest-Park oferuje możliwość wynajęcia biura czy sali konferencyjnej w budynku spółki, usługi hotelowe czy usługi pośrednictwa pracy.

Szczególne usługi dla przedsiębiorców świadczy Piłski Inkubator Przedsiębiorczości, zlokalizowany w budynku Inwest-Parku przy ul. Dąbrowskiego 8. Dla przedsiębiorców usytuowanych w PIP przygotowano także w pełni wyposażone sale konferencyjne, MindLab (pomieszczenie zaprojektowane w sposób mający pobudzać kreatywność) oraz usługi biurowe (m.in. kserowanie, drukowanie, skanowanie, wysyłka poczty, odbiór faksu, laminacja) i szkoleniowo-doradcze (prawne, biznesowe).

W celu wspierania rozwoju gospodarczego miasta powołano Podstrefę Piła Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Teren Podstrefy przeznaczony jest pod działalność gospodarczą (głównie produkcja, bazy, składy, usługi). Inwestorzy w Podstrefie Piła mogą liczyć na pomoc publiczną w postaci zwolnienia od podatku dochodowego i podatku od nieruchomości, dostępność działek inwestycyjnych w konkurencyjnej cenie oraz pomoc przy załatwianiu formalności.

5. Potencjał subregionu na tle gospodarki regionalnej i krajowej

Podczas przeprowadzenia analizy potencjału subregionu pilskiego na tle gospodarki regionalnej i krajowej dokonano identyfikacji danych, które cechują się największym i najmniejszym zakresem zmienności, tj. jest zmienne o współczynniku zmienności powyżej 5%.

W ramach przeprowadzonych obserwacji określony został poziom rozwoju subregionu pilskiego w odniesieniu do tożsamy danych na poziomie gospodarki regionalnej i krajowej, a także pozostałych regionów. W większości przypadków potwierdziło się, że subregion jest obszarem o pewnych deficytach rozwojowych na tle Polski. Najlepszym potwierdzeniem otrzymanych wyników i przynależności podregionów do grup wyróżniających się pozytywnie i negatywnie pod kątem wybranych zjawisk społeczno-gospodarczych będzie przeprowadzenie procedury związanej z określeniem w sposób syntetyczny poziomu rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych.

W poniższym rozdziale zaprezentowano metody i źródła pozyskania danych, które zostały wykorzystane w analizie, określono konkurencyjność subregionu względem innych gospodarek, a także przeanalizowano następujące obszary: gospodarka, demografia, rynek pracy, edukacja jakość życia oraz jakość przestrzeni. Umożliwiło to dokonanie oceny stopnia rozwoju subregionu w ramach badanych obszarów, a także określenie pozycji subregionu na tle kraju.

Metody i źródła danych wykorzystane w analizie

Punktem wyjścia w syntetycznej ocenie pozycji subregionu pilskiego na tle gospodarki regionalnej i krajowej jest analiza zróżnicowania kraju w układzie podregionów (jednostek statystycznych NUTS 3). Pierwowzorem dla metodologii przyjętej w niniejszym opracowaniu jest narzędzie wielokryterialnej analizy porównawczej wykorzystane w syntetycznej analizie zróżnicowania wewnątrzregionalnego Wielkopolski przeprowadzonej w ramach opracowania Wielkopolskiego Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego z 2015 r. pn. *„Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego 2015”*.

Podstawową metodą badawczą wykorzystaną w opracowaniu jest statystyczna analiza danych dotyczących wszystkich 73 polskich podregionów. Kluczowy element podjętych prac i jednocześnie podstawowe wyzwanie badawcze stanowi wyznaczenie obszarów analitycznych i opracowanie listy wskaźników statystycznych opisujących w ich ramach rozwój społeczno-gospodarczy. Przyjęte do analizy dziedziny zostały zapożyczone z wyżej wskazanej analizy zróżnicowania wewnątrzregionalnego Wielkopolski. Zgodnie z przyjętymi założeniami określają one elementy i płaszczyzny rozwoju społeczno-gospodarczego, dopełniając się nawzajem i uzupełniając, zaś razem wskazują łączny potencjał każdego podregionu. Również w zakresie doboru odpowiednich zmiennych, przedmiotowe opracowanie stanowi podstawowe źródło dla pozyskania listy wskaźników (w związku z pewnymi zmianami

wynikającymi z braku ciągłości danych oraz inną charakterystyką analizy zróżnicowania międzyregionalnego – niektóre wskaźniki przeformułowano, bądź zastąpiono bardziej odpowiednimi). Ważne dla celów bieżącej analizy jest również wyselekcjonowanie wskaźników pod kątem ich podstępności dla poziomu podregionalnego. Cały zasób przyjętych zmiennych powinien świadczyć o poziomie i potencjalne rozwoju społeczno-ekonomicznego na poziomie NUTS 3 oraz cechować się jednoznaczną interpretacją i aktualnością.

Poszczególne wskaźniki wykorzystane w analizie zostały pozyskane z zasobów statystyki publicznej (Banku Danych Lokalnych GUS). Dane te w pierwszej kolejności poddano wstępnej analizie statystycznej obejmującej klasyczne miary dyspersji (średnia, odchylenie standardowe, klasyczny współczynnik zmienności). Przygotowane zestawienie poszczególnych wskaźników poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego pozwoliło wstępnie zidentyfikować grupy podregionów wyróżniających się pozytywnie i negatywnie w stosunku do pozostałych, i na tym tle określić pozycję subregionu pilskiego.

Punkt wyjścia do późniejszych analiz, związanych z wyznaczeniem mierników syntetycznych, stanowiło badanie stopnia współzależności przyjętych zmiennych. Umożliwiło to w dalszej analizie na eliminację tych z nich, które zawierały powtarzające się informacje. Za maksymalny poziom współczynnika korelacji, powyżej którego odrzucono wskaźniki wybrane wstępnie do analizy, przyjęto wartość $r = 75\%$. Na podobnej zasadzie wyeliminowano z dalszych analiz zmienne cechujące się niskim współczynnikiem zmienności. Przyjęto, że granica w tym przypadku wynosi 5% .

Kolejnym etapem prac było przeprowadzenie normalizacji zmiennych poprzez standaryzację ich wartości²⁴ z uwzględnieniem podziału na stymulanty i destymulanty²⁵. Pozwoliło to na doprowadzenie wartości zmiennych do porównywalnej postaci (o jednakowych jednostkach miary), umożliwiającą dokonywanie dalszych operacji matematycznych. Standaryzacji dokonano zgodnie z następującymi wzorami:

$$\text{STYMULANTY} \\ z_{ij} = \frac{(x_{ij} - \bar{x}_j)}{S_j}$$

$$\text{DESTYMULANTY} \\ z_{ij} = \frac{(x_{ij} - \bar{x}_j)}{S_j}$$

gdzie:

z_{ij} – zestandaryzowana wartość x_{ij} ,

x_{ij} – wartość j – tej zmiennej przed transformacją,

$\bar{x}_j$ – średnia j – tej zmiennej,

S_j – odchylenie standardowe dla j – tej zmiennej.

²⁴ Standaryzacja to rodzaj normalizacji rozkładu, dla której wartość średnia wynosi 0 a odchylenie standardowe

²⁵ Pod pojęciem stymulanty rozumie się zmienną objaśniającą, której wzrost wartości prowadzi do wzrostu zmiennej objaśnianej. Z kolei destymulantą jest zmienna objaśniająca, której wzrost wartości prowadzi do spadku zmiennej objaśnianej.

Po wykonanej normalizacji wartości możliwe stało się określenie na ich bazie cząstkowych mierników syntetycznych – po jednym dla każdego z analizowanych obszarów rozwoju dla każdego podregionu. Pozwoliło to na określenie stopnia rozwoju poszczególnych podregionów (z uwypukleniem pozycji subregionu pilskiego) w odniesieniu do każdej z analizowanych dziedzin, ukazując tym samym wieloaspektowe przestrzenne zróżnicowanie kraju. Do wyznaczenia cząstkowych mierników syntetycznych wykorzystano metodę porządkowania liniowego Juliana Perkala, grupującą obiekty wielowymiarowe według syntetycznego kryterium będącego funkcją znormalizowanych zmiennych diagnostycznych. Mierniki wyliczono według wzoru:

$$w_i^k = \frac{1}{p} \sum_{j=1}^p z_{ij}^k$$

gdzie:

k – dziedzina rozwoju,

i – podregion,

p – liczba uwzględnionych cech,

w_i^k – cząstkowy miernik syntetyczny.

Elementem wieńczącym analizę, wykorzystującym obliczone wartości cząstkowych mierników syntetycznych, była próba wyznaczenia na ich podstawie globalnego miernika syntetycznego dla każdego z podregionów. Jego wartość obliczone według przyjętej metodyki – jako średnia arytmetyczna cząstkowych mierników syntetycznych – może wskazywać o faktycznym i kompleksowym potencjale każdej z analizowanych jednostek. Globalny miernik umożliwił jednocześnie stworzenie rankingu podregionów ze względu na cały zestaw cech charakteryzujących poziom rozwoju społeczno-gospodarczego – od podregionów najatrakcyjniejszych, charakteryzujących się największymi potencjałami i perspektywami rozwoju, do najgorzej rozwiniętych, o najniższych potencjałach i możliwościach rozwojowych. Pochodną tego działania stało się określenie pozycji subregionu pilskiego na tle pozostałych podregionów w kraju, co stanowi realizację ostatecznego celu przeprowadzonej analizy.

Pozycja konkurencyjna subregionu pilskiego według przyjętych dziedzin rozwoju

Celem realizacji dalszych prac analitycznych konieczny jest odpowiedni dobór obszarów stanowiących kluczowe elementy wpływające na identyfikację globalnego potencjału badanych jednostek przestrzennych i przyporządkowanie do nich wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego. Podstawą analizy pozycji konkurencyjnej subregionu stało się zapożyczenie niniejszych dziedzin charakteryzujących poziom rozwoju podregionów z opracowania przygotowanego w 2015 r. przez Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, dotyczącego analizy zróżnicowania wewnątrzregionalnego Wielkopolski (w układzie powiatowym). W związku z tym przyjęto następujące obszary rozwoju: gospodarka, demografia, rynek pracy, edukacja, jakość życia i jakość przestrzeni. Powyższy

podział na dziedziny wiąże się w szczególności z istotnymi właściwościami społeczno-gospodarczymi, które składają się na szeroko rozumiany poziom rozwoju podregionów. Dobór zmiennych dokonano kierując się przede wszystkim kryteriami merytorycznymi, a w mniejszym stopniu wykorzystując podejście statystyczne. Selekcję wskaźników przeprowadzono w celu jak najlepszego zobrazowania aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej kraju (i na jej tle zidentyfikowania pozycji subregionu pilskiego), przy jednoczesnym umożliwieniu wyznaczenia mierników syntetycznych charakteryzujących poziom rozwoju polskich podregionów. Listę wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego pierwotnie zidentyfikowanych dla poziomu powiatowego w ramach opracowania „Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego 2015” zaktualizowano ze względu na odróżniającą się specyfikę prowadzonej analizy zróżnicowania międzyregionalnego (na poziomie podregionalnym) w stosunku do zróżnicowania wewnątrzregionalnego (na poziomie powiatowym). W rezultacie kilka wskaźników przeformułowano, a kilka zastąpiono zmiennymi bardziej adekwatnymi dla celu analizy. Uzupełnione wskaźniki pogrupowano i tematycznie przydzielono do wyznaczonych obszarów. Ostatecznie otrzymano listę 52 wskaźników przyporządkowanych do 6 dziedzin rozwoju społeczno-gospodarczego.

Poniżej zaprezentowano obszary wraz z przyporządkowanymi do nich wskaźnikami. W analizie do każdej zmiennej przypisano odpowiadający mu kod oraz jej charakter (stymulanta/destymulanta).

Kod	Dziedzina / wskaźnik
A. GOSPODARKA	
A1.	Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca [S]
A2.	Wartość dodana brutto na 1 pracującego [S]
A3.	Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności [S]
A4.	Udział podmiotów sektora prywatnego zarejestrowanych w rejestrze REGON [S]
A5.	Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności [S]
A6.	Produkcja sprzedana ogółem przemysłu na 1 mieszkańca [S]
A7.	Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca [S]
A8.	Wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca [S]
A9.	Łączne dochody budżetów gmin, miast na prawach powiatu i powiatów na 1 mieszkańca [S]
B. DEMOGRAFIA	
B1.	Gęstość zaludnienia (ludność na 1 km ²) [S]
B2.	Przyrost naturalny na 1 tys. ludności [S]
B3.	Urodzenia żywe na 1 tys. ludności [S]
B4.	Zgony na 1 tys. ludności [D]
B5.	Współczynnik dzietności [S]
B6.	Przeciętne dalsze trwanie życia – kobiety w wieku 0 lat [S]
B7.	Przeciętne dalsze trwanie życia – mężczyźni w wieku 0 lat [S]
B8.	Małżeństwa na 1 tys. ludności [S]
B9.	Saldo migracji wewnętrznych na 1 tys. ludności [S]
B10.	Saldo migracji zewnętrznych na 1 tys. ludności [S]
B11.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym [D]

C. RYNEK PRACY
<ul style="list-style-type: none"> C1. Stopa bezrobocia rejestrowego [D] C2. Bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem [D] C3. Bezrobotni zarejestrowani powyżej 55. roku życia na 1 tys. zarejestrowanych bezrobotnych [D] C4. Pracujący na 1 tys. ludności [S] C5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto [S]
D. EDUKACJA
<ul style="list-style-type: none"> D1. Współczynnik skolaryzacji netto gimnazjów [S] D2. Uczniowie szkół ogólnokształcących na 10 tys. mieszkańców [S] D3. Odsetek uczniów szkół podstawowych dodatkowo uczących się języka obcego [S] D4. Udział uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego w ramach nauczania obowiązkowego [S] D5. Zdawalność egzaminów maturalnych w szkołach ponadgimnazjalnych zawodowych [S] D6. Zdawalność egzaminów maturalnych w liceach ogólnokształcących [S] D7. Absolwenci techników w ogólnej liczbie absolwentów szkół ponadgimnazjalnych [S] D8. Łączne wydatki ogółem na „Oświatę i wychowanie” budżetów gmin, miast na prawach powiatu i powiatów na 1 mieszkańca [S]
E. JAKOŚĆ ŻYCIA
<ul style="list-style-type: none"> E1. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania [S] E2. Odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej [S] E3. Przychodnie na 10 tys. ludności [S] E4. Ludność na aptekę ogólnodostępną [D] E5. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach [S] E6. Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat [S] E7. Miejsca w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej (wraz z filiami) na 10 tys. mieszkańców [S] E8. Samochody osobowe na 1 tys. ludności [S] E9. Przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 tys. mieszkańców [D] E10. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw ogółem [S] E11. Liczba osób przypadająca na 1 placówkę biblioteki [D]
F. JAKOŚĆ PRZESTRZENI
<ul style="list-style-type: none"> F1. Drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² [S] F2. Gęstość ścieżek rowerowych na 10 tys. km² [S] F3. Zasoby mieszkaniowe na 1 tys. ludności [S] F4. Mieszkania nowe oddane do użytkowania na 1 tys. mieszkańców [S] F5. Lesistość w % [S] F6. Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [S] F7. Odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie [S] F8. Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w liczbie ludności ogółem [S]

Wyznaczone i uporządkowane w powyższy sposób wskaźniki rozwoju społeczno-gospodarczego stanowią przedmiot analizy zróżnicowania kraju i sytuacji subregionu pilskiego na tym tle. W tabelach 1-6 zawartych w aneksie zaprezentowano wartości wskaźników społeczno-gospodarczych w układzie podregionalnym wraz z podstawowymi charakterystykami rozkładu dla poziomu kraju (średnia, odchylenie standardowe i klasyczny współczynnik zmienności). Dane te stanowią przedmiot wstępnej analizy statystycznej, pozwalającej na orientacyjne określenie poziomu rozwoju poszczególnych podregionów –

w tym subregionu pilskiego – oraz umożliwiają dokonanie oceny zróżnicowania kraju w kontekście poszczególnych zmiennych.

Obszar gospodarki

Spośród zmiennych przyjętych do analizy w ramach obszaru gospodarki największą zmiennością wyróżniają się wskaźniki: wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (A8), nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (A7) oraz produkcja sprzedana ogółem przemysłu na 1 mieszkańca (A6). Najmniejszy poziom zmienności, a zatem najmniejsze zróżnicowanie przestrzenne, wykazują następujące zmienne: udział podmiotów sektora prywatnego zarejestrowanych w rejestrze REGON (A4) oraz łączne dochody budżetów gmin, miast na prawach powiatu i powiatów na 1 mieszkańca (A9). Warto wskazać, iż zmienna A4 wykazuje wartość współczynnika zmienności ledwie przekraczającą 1%, co wskazuje na jej niewielką przydatność i znaczenie przy dalszej analizie zróżnicowania.

Przyjęte w analizie wskaźniki w sposób wyraźny obrazują, iż poziom rozwoju subregionu pilskiego w obszarze gospodarki jest znacznie niższy od przeciętnego poziomu rozwoju Polski – biorąc zarówno pod uwagę odpowiednie wartości dla kraju, jak i wyliczone średnie wskaźników dla wszystkich podregionów. We wszystkich 9 przypadkach wartości zmiennych dla kraju przewyższają wartości dla subregionu. Szczególnie wysoki deficyt subregionu uwidacznia się w przypadku takich wskaźników gospodarczych jak: nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (A7), wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (A8) oraz produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (A1). Najmniejszą różnicę pomiędzy wynikiem subregionu i kraju odnotował wskaźnik udziału podmiotów sektora prywatnego zarejestrowanych w rejestrze REGON (A4), jednakże wykazuje on też śladowe zróżnicowanie przestrzenne.

Przedstawiona powyżej sytuacja subregionu pod względem wartości wskaźników związanych z obszarem gospodarki świadczy o jego przynależności do grupy podregionów deficytowych pod względem rozwoju gospodarczego – również w skali województwa wielkopolskiego. Wszystkie wskaźniki dla subregionu pilskiego osiągają wartości niższe niż dla Wielkopolski, a w przypadku 4 z 9 są one najniższe w województwie (A3, A4, A7, A9). Wpływ na taką sytuację może mieć znacząca rola Poznania oraz podregionu poznańskiego jako obszaru stanowiącego filar gospodarki województwa oraz istotny biegun wzrostu ekonomicznego kraju.

Obszar demografii

Wśród zmiennych przyjętych do analizy w ramach obszaru demografii największą zmiennością wyróżnia się wskaźnik gęstość zaludnienia (B1), zaś najmniejszą następujące zmienne: przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w wieku 0 lat (B6), przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn w wieku 0 lat (B7), ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (B11) i małżeństwa na 1 tys. ludności (B9). Należy nadmienić, iż zmienne B6 i B7 wykazują wartość współczynnika zmienności ledwie przekraczającą 1%, co wskazuje na ich

niewielką przydatność i znaczenie przy dalszej analizie zróżnicowania. Jednocześnie dla wskaźników B2, B9 i B10, ze względu na ujemne wartości przyjmowane w niektórych przypadkach, wartości ich współczynników zmienności nie mogą być elementem porównań.

Wstępna analiza wartości poszczególnych wskaźników dla obszaru demografii nie wskazuje jednoznacznych wniosków dla subregionu pilskiego na tle kraju. Spośród 11 wskaźników w 6 przypadkach subregion osiągnął lepsze wartości niż w przypadku Polski (B2-B5, B8, B11), biorąc pod uwagę zarówno odpowiednie wartości dla kraju, jak i wyliczone średnie wskaźników dla wszystkich podregionów. W przypadku większości zmiennych wartości dla poziomu krajowego i subregionu pilskiego są zbliżone, to w przypadku wskaźnika przyrost naturalny na 1 tys. ludności (B2) uwidacznia się znacząca przewaga subregionu. Powyższy miernik – wraz z powiązаныmi (B3-4) – stanowi istotne kryterium ostatecznej oceny sytuacji demograficznej podregionów. Wśród wskaźników, których wartości dla kraju są wyższe niż dla subregionu (B1, B6-B7, B9-B10), olbrzymią różnicę obserwuje się dla gęstości zaludnienia na 1 km² (B1).

Sytuacja demograficzna subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego kształtuje się odmiennie od tej zaprezentowanej w odniesieniu dla kraju. Jedynie dla wskaźnika ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (B11) subregion osiąga lepszy rezultat od Wielkopolski, co pozwala domniemać o deficycie rozwojowym podregionu pod względem demograficznym. Na potwierdzenie tej tezy obserwowalna jest znacząca przewaga wskaźnika przyrost naturalny na 1 tys. ludności (B2) województwa nad rezultatem subregionu. W przypadku 2 wskaźników (B1, B6) subregion osiąga najgorszy wynik w skali województwa, a dla pozostałych 2 (B9, B10) plasuje się na przedostatniej pozycji.

Obszar rynku pracy

Spośród zmiennych przyjętych do analizy w ramach obszaru rynku pracy największą zmiennością wyróżniają się wskaźniki: stopa bezrobocia rejestrowego (C1) i pracujący na 1 tys. ludności (C4). Na drugim biegunie z najmniejszymi różnicami przestrzennymi znalazły się zmienne: przeciętne wynagrodzenie brutto (C5) oraz bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok w liczbie bezrobotnych ogółem (C2). Wartości klasycznego współczynnika zmienności osiągają w tych przypadkach poziom 12,4 – 13,3%, tj. ponad przyjętą granicę 5%, co pozwala na wzięcie ich pod uwagę i wykorzystanie podczas dalszych prac analitycznych.

Porównanie wartości wskaźników społeczno-gospodarczych z obszaru rynku pracy nie wskazuje jednoznacznych wniosków dla subregionu pilskiego na tle kraju. Spośród 5 wskaźników, w przypadku 2 z nich (C1-C2) wartości dla subregionu są korzystniejsze niż w całym kraju – uwzględniając zarówno wartość dla Polski, jak i średnią ze wskaźników dla wszystkich podregionów. Jednocześnie w przypadku wskaźnika stopy bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w liczbie bezrobotnych ogółem (C2) uwidacznia się znacząca przewaga rezultatu subregionu nad krajem. W przypadku

3 zmiennych (C3-C5) subregion odnotowuje rezultaty gorsze w porównaniu do całego kraju, przy czym dla wskaźnika przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (C5) różnica ta jest dość znacząca. Oznacza to, że w subregionie pilskim występują relatywnie niższe koszty pracy, co z drugiej strony może stanowić ważny atut dla potencjalnych inwestorów.

Sytuacja na rynku pracy subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego kształtuje się odmiennie od tej zaprezentowanej w odniesieniu dla kraju. Jedynie w przypadku wskaźnika bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w liczbie bezrobotnych ogółem (C2) subregion osiąga lepszy rezultat od Wielkopolski, przy czym jest to niewielka różnica. Podstawowym wyznacznikiem sytuacji na rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowego (C1), która dla subregionu osiąga mniej korzystny rezultat w porównaniu z województwem – przy czym jest to znaczna różnica (2,6 pp.).

Obszar edukacji

Wśród zmiennych przyjętych do analizy w ramach obszaru edukacji największą zmiennością wyróżniają się zmienne: odsetek uczniów szkół podstawowych dodatkowo uczących się języka obcego (D3) oraz uczniowie szkół ogólnokształcących na 10 tys. mieszkańców (D2). Najniższą zmiennością wyróżniają się wskaźniki: zdawalność egzaminów maturalnych w liceach ogólnokształcących (D6), współczynnik skolaryzacji netto gimnazjów (D1) oraz udział uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego w ramach nauczania obowiązkowego (D4). Pod względem tych trzech cech badana zbiorowość podregionów wyróżnia się niewielkim zróżnicowaniem (poziom współczynnika zmienności nieprzekraczający granicznych 5%), co wskazuje na jej niewielką przydatność i znaczenie przy dalszej analizie.

Wskaźniki dla subregionu pilskiego z obszaru edukacji nie pozwalają na jednoznaczne określenie poziomu rozwoju w tej dziedzinie na tle sytuacji w Polsce. Spośród 8 mierników w 3 przypadkach wartość wskaźnika dla subregionu jest korzystniejsza niż dla całego kraju (D3, D7-D8), biorąc pod uwagę zarówno odpowiednie wartości dla kraju, jak i wyliczone średnie wskaźników dla wszystkich podregionów. Jednocześnie dla miernika odsetek uczniów szkół podstawowych dodatkowo uczących się języka obcego (D3) subregion osiąga poziom ponad dwukrotnie przewyższający rezultat krajowy, najwyższy wśród wszystkich podregionów. W przypadku 5 zmiennych (D1-D2, D4-D6) subregion odnotowuje rezultaty gorsze w porównaniu do całego kraju, przy czym największa różnica dotyczy wskaźnika uczniowie szkół ogólnokształcących na 10 tys. (D2).

W odniesieniu do województwa wielkopolskiego, w przypadku 2 wskaźników (D3, D7) wartości dla subregionu pilskiego są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym jest to dość istotna różnica dla zmiennej odsetek uczniów szkół podstawowych dodatkowo uczących się języka obcego (D3) – najlepszy wynik w skali kraju. W zakresie pozostałych wskaźników (D1-D2, D4-D6, D8) subregion ustępuje rezultatom osiągniętym przez województwo. Pod względem udziału uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego w ramach

nauczania obowiązkowego (D4) subregion odnotowuje najgorszy wynik w województwie, a dla aż 5 innych (D1-D2, D5-D6, D8) osiąga przedostatnią pozycję.

Obszar jakości życia

Największy poziom zmienności (i jednocześnie największe zróżnicowanie przestrzenne) wyróżnia zmienne: odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (E5) i liczba osób przypadająca na 1 placówkę biblioteczną (E11). Badana zbiorowość podregionów jest najmniej zróżnicowana w ramach następujących wskaźników: samochody osobowe na 1 tys. ludności (E8), dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego na 1 tys. dzieci w wieku 3-5 lat (E6) oraz przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania (E1), przy czym w każdym przypadku wartość współczynnika zmienności przyjmuje akceptowalne wartości przekraczające 5%.

Analiza wskaźników społeczno-gospodarczych dla subregionu pilskiego z obszaru jakości życia nasuwa się wniosek o dość dobrej sytuacji tego podregionu w porównaniu z poziomem całego kraju. W większości przypadków wartość wskaźników dla subregionu przewyższa analogiczną wartość dla kraju (E1-E2, E7-E11), jednak sytuacja okazuje się wyraźnie korzystniejsza w przypadku wskaźnika przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 tys. mieszkańców (E9) oraz wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw ogółem (E10). W przypadku czterech zmiennych o wartościach gorszych w porównaniu ze szczyblem krajowym (E3-E6), przy czym różnica na niekorzyść subregionu jest ponad dwukrotnie wysoka w przypadku wskaźnika odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (E5) oraz w mniejszym stopniu w przypadku miernika przychodnie na 10 tys. ludności (E3).

Sytuacja w obszarze jakości życia subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego prezentuje się dość przeciętnie, z delikatnym wskazaniem na niekorzyść subregionu. W przypadku 5 wskaźników (E2, E7, E9-E11) wartości dla subregionu są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym jest to dość istotna różnica dla wskaźnika przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 tys. mieszkańców (E9) oraz wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw (E10). W zakresie pozostałych wskaźników (E1, E3-E6, E8) subregion ustępuje rezultatom osiągniętym przez województwo, przy czym podobnie jak w porównaniu z krajem, występuje znacząca różnica w przypadku wskaźnika odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (E5).

Obszar jakości przestrzeni

Wśród zmiennych przyjętych do analizy w ramach obszaru jakości przestrzeni największą zmiennością wyróżniają się wskaźniki: gęstość ścieżek rowerowych na 10 tys. km² (F2) oraz drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² (F1). Najmniejszy poziom zmienności, a zatem najmniejsze zróżnicowanie przestrzenne, wykazują następujące zmienne: zasoby mieszkaniowe na 1 tys. ludności (F3) i ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w liczbie ludności ogółem (F8). W obu przypadkach wartość współczynnika zmienności jest wyższa od granicznych 5%, co umożliwia wykorzystanie tych mierników przy dalszej ocenie poziomu rozwoju poszczególnych podregionów.

Analiza wskaźników społeczno-gospodarczych dla subregionu pilskiego z obszaru jakości przestrzeni wskazuje na występowanie pewnych deficytów rozwojowych w tym zakresie. Świadczą o tym wartości dla poszczególnych zmiennych, spośród których wartości dla subregionu w 3 przypadkach są korzystniejsze niż wartości dla kraju (F5-F6, F8), przy czym jedynie dla zmiennej lesistość (F5) przyjmowana wartość w istotnym stopniu przewyższa analogiczną dla poziomu krajowego. Sytuacja przeciwna, tj. gorsza w porównaniu do całego kraju dotyczy 5 pozostałych wskaźników (F1-F4, F7), spośród których w przypadku aż 3 następujących zmiennych różnica od średnich krajowych jest znacząca: drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² (F1), mieszkania nowe oddane do użytkowania na 1 tys. mieszkańców (F4) oraz odsetek odpadów komunalnych zebranych selektywnie (F7). Warto wskazać, iż wartość 2 wskaźników (F1, F7) sytuuje subregion pilski na 66. pozycji spośród 73 podregionów.

Sytuacja w obszarze jakości przestrzeni subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego prezentuje się dość podobnie do tej zaprezentowanej w odniesieniu do kraju. W przypadku 3 wskaźników (F5-F6, F8) wartości dla subregionu są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym dla zmiennej lesistość (F2) plasuje to subregion na pierwszej pozycji w województwie. W zakresie pozostałych wskaźników (F1-F4, F7) subregion ustępuje rezultatom osiągniętym przez województwo, w tym pod względem 3 z nich – drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km² (F1), zasoby mieszkaniowe na 1 tys. ludności (F3) oraz odsetek opadów komunalnych zebranych selektywnie (F7) – subregion odnotowuje najgorszy rezultat w Wielkopolsce.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza pozwoliła dokonać identyfikacji zmiennych cechujących się największym i najmniejszym zakresem zmienności, co jest istotne w kontekście dalszych analiz związanych z wyznaczaniem cząstkowych mierników syntetycznych, dla których punktem wyjścia będzie zwrócenie szczególnej uwagi na występowanie niewielkiego zróżnicowania przestrzennego w przypadku niektórych wskaźników. Zgodnie z przyjętą metodyką badania, zmienne o współczynniku zmienności poniżej 5% zostały usunięte z dalszych analiz.

W ramach przeprowadzonych obserwacji określono poziom rozwoju subregionu pilskiego w odniesieniu do wartości analogicznych zmiennych na poziomie kraju/województwa oraz pozostałych regionów. W większości przypadków potwierdziło się, że subregion jest obszarem o pewnych deficytach rozwojowych na tle Polski. Najlepszym potwierdzeniem otrzymanych wyników i przynależności podregionów do grup wyróżniających się pozytywnie i negatywnie pod kątem wybranych zjawisk społeczno-gospodarczych będzie przeprowadzenie procedury związanej z określeniem w sposób syntetyczny poziomu rozwoju poszczególnych jednostek terytorialnych.

Ocena stopnia rozwoju subregionu pilskiego w ramach badanych obszarów

Zgodnie z przyjętą metodyką wyznaczania cząstkowych mierników syntetycznych, punktem wyjścia do dalszych analiz jest odpowiednia selekcja zmiennych, które zostaną wykorzystane do dalszej części badania. Założono wyeliminowanie z dalszych prac tych mierników, które cechuje zbyt duży stopień współzależności (wartość bezwzględna współczynnika korelacji przekraczająca 75%) lub zbyt niska zmienność (wartość współczynnika zmienności nieprzekraczająca 5%). W przypadku, gdy poziom korelacji poszczególnych wskaźników przekraczał 75%, dokonano eliminacji z analiz tego z nich, który wykazywał niższą zmienność.

Analiza zmienności oraz stopnia skorelowania zmiennych w ramach poszczególnych obszarów pozwala na eliminację z dalszych analiz następujących wskaźników:

- A1 – produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmiennymi A3 i A8);
- A2 – wartość dodana brutto na 1 pracującego (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmienną A8);
- A4 – udział podmiotów sektora prywatnego zarejestrowanych w rejestrze REGON (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- A5 – jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmienną A3);
- A7 – nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach na 1 mieszkańca (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmienną A8);
- B2 – przyrost naturalny na 1 tys. ludności (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmiennymi B3 i B4);
- B5 – współczynnik dzietności (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmienną B3);
- B6 – przeciętne dalsze trwanie życia kobiet w wieku 0 lat (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- B7 – przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn w wieku 0 lat (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- B11 – ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- C5 – przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (skorelowany w zbyt wysokim stopniu ze zmienną C4);
- D1 – współczynnik skolaryzacji netto gimnazjów (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- D4 – udział uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego w ramach nauczania obowiązkowego (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);
- D6 – zdawalność egzaminów maturalnych w liceach ogólnokształcących (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością);

- F2 – gęstość ścieżek rowerowych na 10 tys. km² (charakteryzujący się zbyt niską zmiennością).

Ostateczną listę zmiennych stanowiących przedmiot dalszych analiz zamieszczono w tabeli 9 w aneksie.

Ostatnim etapem związanym z wyznaczaniem cząstkowych mierników syntetycznych jest normalizacja zmiennych poprzez standaryzację, a następnie na ich podstawie obliczenie wartości mierników dla każdego z badanych obszarów z wykorzystaniem Juliana Perkala. Cząstkowe mierniki syntetyczne otrzymane w wyniku przeprowadzonych obliczeń pozwalają na określenie stopnia rozwoju podregionów w odniesieniu do każdego z analizowanych obszarów i wskazania na tym tle subregionu pilskiego.

W tym celu opracowano zestawienie prezentujące wartości poszczególnych mierników dla obszarów rozwoju oraz wszystkich podregionów objętych badaniem (tabela 7 zawarta w aneksie). W powyższej tabeli, obok wyliczonych cząstkowych mierników syntetycznych, zawarto również numer pozycji poszczególnych podregionów w rankingu w oparciu o wyznaczone wartości mierników oraz informację o przynależności jednostki terytorialnej do jednej z czterech grup podregionów ze względu na określony poziom rozwoju. Przyporządkowanie do grup podregionów nastąpiło w oparciu o wartości cząstkowych mierników (W_{CZ}) odniesione do ich wartości średniej ($x_{\dot{s}r}$) i odchylenia standardowego ($S_{(x)}$) wyliczonych dla wszystkich podregionów w ramach danej dziedziny. W ten sposób uzyskano następujące grupy:

- A – grupa bardzo wysokiego poziomu rozwoju ($W_{CZ} \geq x_{\dot{s}r} + S_{(x)}$);
- B – grupa wysokiego poziomu rozwoju ($x_{\dot{s}r} + S_{(x)} > W_{CZ} \geq x_{\dot{s}r}$);
- C – grupa niskiego poziomu rozwoju ($x_{\dot{s}r} > W_{CZ} \geq x_{\dot{s}r} - S_{(x)}$);
- D – grupa bardzo niskiego poziomu rozwoju ($W_{CZ} < x_{\dot{s}r} - S_{(x)}$).

Kompleksowa analiza pozycji subregionu na tle kraju

Wyznaczone cząstkowe mierniki syntetyczne poszczególnych obszarów rozwoju są punktem wyjścia dla dokonania analizy zróżnicowania w ujęciu całościowym (bez podziału na przyjęte dziedziny) za pomocą globalnego miernika syntetycznego kompleksowo opisującego poziom rozwoju społeczno-gospodarczego każdego podregionu objętego badaniem – w tym w szczególności subregionu pilskiego. W tabeli 8 zawartej w aneksie dokonano zestawienia wszystkich cząstkowych mierników syntetycznych, co pozwoliło następnie na wyznaczenie na ich podstawie w oparciu o przyjętą wcześniej metodykę globalnego miernika dla każdego podregionu, określenie pozycji w rankingu podregionów oraz pogrupowanie poszczególnych jednostek terytorialnych w ramach czterech grup poziomu rozwoju (analogicznie do mierników cząstkowych).

Wartość globalnego miernika syntetycznego dla subregionu pilskiego plasuje go na 23. pozycji w rankingu 73 podregionów kraju. Subregion klasyfikuje się w grupie wysokiego poziomu rozwoju (B). In plus na ostateczną ocenę rozwoju społeczno-ekonomicznego subregionu pilskiego wpłynęła korzystna sytuacja pod względem edukacji (9. pozycja w kraju), klasyfikująca podregion w grupie bardzo wysokiego poziomu rozwoju w ramach obu obszarów (A). Z drugiej strony negatywnie należy ocenić poziom rozwoju subregionu w zakresie jakości przestrzeni (45. pozycja w kraju) oraz gospodarki (47. pozycja w kraju, najgorsza spośród wielkopolskich podregionów) – w obu przypadkach klasyfikując podregion w grupie niskiego poziomu rozwoju (C).

Rezultaty przeprowadzonej analizy potwierdzają tezę o zróżnicowanym poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych podregionów województwa wielkopolskiego. Ponadprzeciętne wartości wskaźników w praktycznie wszystkich obszarach odnotował Poznań oraz podregion poznański, co pozwala uznać centrum Wielkopolski za dominujący motor rozwoju województwa i jeden z głównych biegunów wzrostu kraju. Jednocześnie przedstawiona sytuacja klasyfikuje wielkopolskie subregiony jako obszary peryferyjne, przy czym mniejsza dysproporcja obserwowalna jest w przypadku podregionu kaliskiego i leszczyńskiego, a większy deficyt rozwojowy odnotowano w podregionie pilskim i konińskim.

6. Obszar Specjalizacji Subregionu

Streszczenie

Analiza obszaru specjalizacji subregionu pilskiego zawiera szereg analiz podsumowujących przeprowadzone badanie. Celem rozdziału było wskazanie potencjału subregionu oraz wyłonienie branż dominujących a następnie określenie obszaru specjalizacji subregionu. W toku przeprowadzonych analiz wykazano, że do głównych branż dominujących w subregionie pilskim zaliczyć należy:

- Sekcja C: **Przetwórstwo przemysłowe**
- Sekcja F: **Budownictwo**
- Sekcja G: **Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle**

Biorąc jednak pod uwagę uwarunkowania terytorialne, dotychczas zdobyte doświadczenia biznesowe oraz potencjał rozwojowy wybranych branż uznano, że za główną specjalizację subregionu pilskiego uznać należy przetwórstwo przesyłowe (sekcja C), natomiast pomocniczą (o znacznie mniejszym znaczeniu) budownictwo (sekcja F). W toku analizy wykluczono natomiast Sekcje G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Sekcja ta wykazuje zdecydowanie najmniejszy potencjał rozwojowy pod względem m.in. ilości przedsiębiorstw dużych i średnich, które uznać należy za potencjalnie najbardziej rozwojowe oraz wpasowania w Regionalne Inteligentne Specjalizacji woj. Wielkopolskiego, potencjał eksportowy, a także trend rozwojowy, który w ostatnich latach systematycznie maleje.

Ścieżka analityczna branż dominujących (na podstawie rozdziału 4- branże dominujące)

Analiza branż dominujących została dokonana na podstawie wniosków analitycznych z rozdział 4. Branże dominujące. W toku analizy wyłoniono branże charakteryzujące się aktualnie największym udziałem w ogóle przedsiębiorstw obecnych na obszarze subregionu pilskiego. Analiza dotyczyła głównie rozstrzygnięć w zakresie wyłonienia konkretnych kodów PKD.

Tabela 23. Analiza branż dominujących subregionu pilskiego

Lp.	Narzędzie analityczne	Wynik analizy	Wyłonione branże
1.	Analiza podmiotów gospodarczych na podstawie Sekcji PKD	W celu ustalenia branż dominujących w subregionie pilskim przeanalizowano liczbę podmiotów w ramach poszczególnych sekcji PKD. Analiza ilościowa zarejestrowanych podmiotów wg. Sekcji PKD w subregionie pilskim pozwoliła wyłonić trzy główne branże dominujące.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja F: Budownictwo 3. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe
2.	Analiza struktury wartości dodanej brutto	Analiza obszaru wskazała, że najbardziej dochodowe branże w subregionie pilskim stanowią: przetwórstwo przemysłowe, handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączających motocykle oraz budownictwo. Wytwarzająca największą wartość dodaną branża to przetwórstwo przemysłowe.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 2. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 3. Sekcja F: Budownictwo

3.	Analiza struktury zatrudnienia	Analiza struktury zatrudnienia wykazała największą ilość osób pracujących w przede wszystkich trzech branżach dominujących, w tym największą ilość w branży związanej z sekcją G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych ,włączając motocykle.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja F: Budownictwo 3. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe
4.	Analiza przesunięć udziałów (shift-share)	W ramach analizy przeanalizowano zmiany kluczowych kategorii branżowych względem analizowanego okresu oraz w odniesieniu do całego województwa. Jak wynika z przeprowadzonej analizy w kategorii liczba podmiotów gospodarczych największe przesunięcie całkowite dotyczy sekcji M, Q oraz F, co jest związane przede wszystkim z niekorzystnym trendem malejącej liczby podmiotów w branżach z sekcji G oraz C, niemniej pozostających na wysokich pozycjach w pozostałych kategoriach. Oznacza to, że sekcje te pomimo zmniejszającej się liczby podmiotów na przestrzeni lat pozostają liderami w kategoriach związanych z zatrudnieniem oraz generowaną wartością dodaną brutto.	<p>Najlepsze rezultaty w poszczególnych kategoriach:</p> <p>Kategoria I: liczba podmiotów gospodarczych – przesunięcie całkowite (PC):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja M: Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna 2. Sekcja Q: Opieka zdrowotna i pomoc społeczna 3. Sekcja F: Budownictwo <p>Kategoria II: zatrudnienie – przesunięcie całkowite (PC):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 3. Sekcja F: Budownictwo <p>Kategoria III: wartość dodana brutto– przesunięcie całkowite (PC):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe

			<ul style="list-style-type: none"> 2. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 3. Sekcja F: Budownictwo
6.	Indeks specjalizacji względnej Krugmana	<p>Wysokie wartości indeksu wskazują, że struktura badanej jednostki jest różna od struktury obszaru referencyjnego, natomiast niskie informują o podobieństwie porównywanych struktur. Indeks Krugmana ujawnia zatem przewagi względne badanego obszaru w relacji do obszaru referencyjnego. W ramach przyjętego kryterium selekcji branż (rozdział 4) wykazano, że różnice pomiędzy poszczególnymi branżami są marginalne i nie stanowią podstawy do wskazania przewagi danej branży względem całego województwa. W związku z tym przyjęto, że selekcja branż nastąpi w oparciu o jak najwyższy wskaźnik danej sekcji branżowej przy jednoczesnej analizie różnic względem obszaru wielkopolski.</p>	<p>Kategoria I: liczba podmiotów gospodarczych:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 3. Sekcja F: Budownictwo <p>Kategoria II: zatrudnienie:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 3. Sekcja F: Budownictwo <p>Kategoria III: wartość dodana brutto:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle 2. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 3. Sekcja F: Budownictwo

7.	Wiodące przedsiębiorstwa	Analiza wiodących przedsiębiorstw potwierdziła wcześniejsze analizy, które wskazywały trzy główne branże dominujące w subregionie pilskim.	Główne branże reprezentowane przez przedsiębiorstwa wiodące w subregionie: <ol style="list-style-type: none"> 1. Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe 2. Sekcja F: Budownictwo 3. Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
8.	Analiza obszarów i aktywności inicjatyw klastrowych, grup producenckich oraz IOB	Analiza wykazała, że na obszarze subregionu pilskiego występuje szereg podmiotów wspierających inicjatywy biznesowe. Swoją pomoc oferują głównie na rozwój szeroko pojętej przedsiębiorczości, a nie do konkretnych branż. Wyjątek stanowią klastry, które ukierunkowane są tematycznie na obszary związane z energetyką oraz turystyką.	Rozwój przedsiębiorczości ogółem, energetyka, turystyka, branża spożywcza

Źródło: Opracowanie własne

Wyselekcjonowane branże dominujące wraz z odpowiadającymi kodami PKD

W toku analizy wyłoniono następujące branże dominujące:

Tabela 24. Wybrane branże dominujące dla subregionu pilskiego

Sekcja PKD	Działy i kody PKD
Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe	<ul style="list-style-type: none"> • Dział 10: Produkcja artykułów spożywczych <ul style="list-style-type: none"> ○ 10.1, 10.11, 10.11.Z, 10.12, 10.12.Z, 10.13, 10.13.Z, 10.2, 10.20, 10.20.Z, 10.3, 10.31, 10.31.Z, 10.32, 10.32.Z, 10.39, 10.39.Z, 10.4, 10.41, 10.41.Z, 10.42, 10.42.Z, 10.5, 10.51, 10.51.Z, 10.52, 10.52.Z, 10.6, 10.61, 10.61.Z, 10.62, 10.62.Z, 10.7, 10.71, 10.71.Z, 10.72, 10.72.Z, 10.73, 10.73.Z, 10.8, 10.81, 10.81.Z, 10.82, 10.82.Z, 10.83, 10.83.Z, 10.84, 10.84.Z, 10.85, 10.85.Z, 10.86, 10.86.Z, 10.89, 10.89.Z, 10.9, 10.91, 10.91.Z, 10.91.Z, 10.92, 10.92.Z • Dział 14: Produkcja odzieży <ul style="list-style-type: none"> ○ 14.1, 14.11, 14.11.Z, 14.12, 14.12.Z, 14.13, 14.13.Z, 14.14, 14.14.Z, 14.19, 14.19.Z, 14.2, 14.20, 14.20.Z, 14.3, 14.31, 14.31.Z, 14.39, 14.39.Z • Dział 16: Produkcja wyrobów z drewna oraz korka, z wyłączeniem mebli; produkcja wyrobów ze słomy i materiałów używanych do wyplatania <ul style="list-style-type: none"> ○ 16.1, 16.10, 16.10.Z, 16.2, 16.21, 16.21.Z, 16.22, 16.22.Z, 16.23, 16.23.Z, 16.24, 16.24.Z, 16.29, 16.29.Z, • Dział 17: Produkcja papieru i wyrobów z papieru <ul style="list-style-type: none"> ○ 17.1, 17.11, 17.11.Z, 17.12, 17.12.Z, 17.2, 17.21, 17.21.Z,

	<p>17.22, 17.22.Z, 17.23, 17.23.Z, 17.24, 17.24.Z, 17.29, 17.29.Z</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dział 22: Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych <ul style="list-style-type: none"> ○ 22.1, 22.11, 22.11.Z, 22.19, 22.19.Z, 22.2, 22.21, 22.21.Z, 22.22, 22.22.Z, 22.23, 22.23.Z, 22.29, 22.29.Z • Dział 23: produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych <ul style="list-style-type: none"> ○ 23.1, 23.11, 23.11.Z, 23.12, 23.12.Z, 23.13, 23.13.Z, 23.14, 23.14.Z, 23.19, 23.19.Z, 23.2, 23.20, 23.20.Z, 23.3, 23.31, 23.31.Z, 23.32, 23.32.Z, 23.4, 23.41, 23.41.Z, 23.42, 23.42.Z, 23.43, 23.43.Z, 23.44, 23.44.Z, 23.49, 23.49.Z, 23.5, 23.51, 23.51.Z, 23.52, 23.52.Z, 23.6, 23.61, 23.61.Z, 23.62, 23.62.Z, 23.63, 23.63.Z, 23.64, 23.64.Z, 23.65, 23.65.Z, 23.69, 23.69.Z, 23.7, 23.70, 23.70.Z, 23.9, 23.91, 23.91.Z, 23.99, 23.99.Z • Dział 25: Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń <ul style="list-style-type: none"> ○ 25.1, 25.11, 25.11.Z, 25.12, 25.12.Z, 25.2, 25.21, 25.21.Z, 25.29, 25.29.Z, 25.3, 25.30, 25.30.Z, 25.4, 25.40, 25.40.Z, 25.5, 25.50, 25.50.Z, 25.6, 25.61, 25.61.Z, 25.62, 25.62.Z, 25.7, 25.71, 25.71.Z, 25.72, 25.72.Z, 25.73, 25.73.Z, 25.9, 25.91, 25.91.Z, 25.92, 25.92.Z, 25.93, 25.93.Z, 25.94, 25.94.Z, 25.99, 25.99.Z • Dział 27: Produkcja urządzeń elektrycznych
--	---

	<ul style="list-style-type: none"> ○ 27.1, 27.11, 27.11.Z, 27.12, 27.12.Z, 27.2, 27.20, 27.20.Z, 27.3, 27.31, 27.31.Z, 27.32, 27.32.Z, 27.33, 27.33.Z, 27.4, 27.40, 27.40.Z, 27.5, 27.51, 27.51.Z, 27.52, 27.52.Z, 27.9, 27.90, 27.90.Z ● Dział 29: Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep, z wyłączeniem motocykli <ul style="list-style-type: none"> ○ 29.1, 29.10, 29.10.A, 29.10.B, 29.10.C, 29.10.D, 29.10.E, 29.2, 29.20, 29.20.Z, 29.3, 29.31, 29.31.Z, 29.32, 29.32.Z ● Dział 31: Produkcja mebli <ul style="list-style-type: none"> ○ 31.0, 31.01, 31.01.Z, 31.02, 31.02.Z, 31.03, 31.03.Z, 31.09, 31.09.Z ● Dział 32: Pozostała produkcja wyrobów <ul style="list-style-type: none"> ○ 32.1, 32.11, 32.11.Z, 32.12, 32.12.Z, 32.13, 32.13.Z, 32.2, 32.20, 32.20.Z, 32.3, 32.30, 32.30.Z, 32.4, 32.40, 32.40.Z, 32.5, 32.50, 32.50.Z, 32.9, 32.91, 32.91.Z, 32.99, 32.99.Z ● Dział 33: Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń <ul style="list-style-type: none"> ○ 33.1, 33.11, 33.11.Z, 33.12, 33.12.Z, 33.13, 33.13.Z, 33.14, 33.14.Z, 33.15, 33.15.Z, 33.16, 33.16.Z, 33.17, 33.17.Z, 33.19, 33.19.Z, 33.2, 33.20, 33.20.Z
<p>Sekcja F: Budownictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Dział 41: Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków <ul style="list-style-type: none"> ○ 41.1, 41.10, 41.10.Z, 41.2, 41.20, 41.20.Z ● Dział 42: Roboty związane z budową obiektów inżynierii lądowej i wodnej <ul style="list-style-type: none"> ○ 42.1, 42.11, 42.11.Z, 42.12, 42.12.Z, 42.13, 42.13.Z, 42.2, 42.21, 42.21.Z, 42.22, 42.22.Z, 42.9, 42.91, 42.91.Z, 42.99, 42.99.Z

	<ul style="list-style-type: none"> • Dział 43: Roboty budowlane specjalistyczne <ul style="list-style-type: none"> ○ 43.1, 43.11, 43.11.Z, 43.12, 43.12.Z, 43.13, 43.13.Z, 43.2, 43.21, 43.21.Z, 43.22, 43.22.Z, 43.29, 43.29.Z, 43.3, 43.31, 43.31.Z, 43.32, 43.32.Z, 43.33, 43.33.Z, 43.34, 43.34.Z, 43.39, 43.39.Z, 43.9, 43.91, 43.91.Z, 43.99, 43.99.Z
<p>Sekcja G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dział 45: Handel hurtowy i detaliczny pojazdami samochodowymi; naprawa pojazdów samochodowych <ul style="list-style-type: none"> ○ 45.1, 45.11, 45.11.Z, 45.19, 45.19.Z, 45.2, 45.20, 45.20.Z, 45.3, 45.31, 45.31.Z, 45.32, 45.32.Z, 45.4, 45.40, 45.40.Z • Dział 46: Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi: <ul style="list-style-type: none"> ○ 46.1, 46.11, 46.11.Z, 46.12, 46.12.Z, 46.13, 46.13.Z, 46.14, 46.14.Z, 46.15, 46.15.Z, 46.16, 46.16.Z, 46.17, 46.17.Z, 46.18, 46.18.Z, 46.19, 46.19.Z, 46.2, 46.21, 46.21.Z, 46.22, 46.22.Z, 46.23, 46.23.Z, 46.24, 46.24.Z, 46.3, 46.31, 46.31.Z, 46.32, 46.32.Z, 46.33.Z, 46.34, 46.34.A, 46.34.B, 46.35, 46.35.Z, 46.36, 46.36.Z, 46.37, 46.37.Z, 46.38, 46.38.Z, 46.39, 46.39.Z, 46.4, 46.41, 46.41.Z, 46.42, 46.42.Z, 46.43, 46.43.Z, 46.44, 46.44.Z, 46.45, 46.45.Z, 46.46, 46.46.Z, 46.47, 46.47.Z, 46.48, 46.48.Z, 46.49, 46.49.Z, 46.5, 46.51, 46.51.Z, 46.52, 46.52.Z, 46.6, 46.61, 46.61.Z, 46.62, 46.62.Z, 46.63, 46.63.Z, 46.64, 46.64.Z, 46.65,

	46.65.Z, 46.66, 46.66.Z, 46.69, 46.69.Z, 46.7, 46.71, 46.71.Z, 46.72, 46.72.Z, 46.73, 46.73.Z, 46.74, 46.74.Z, 46.75, 46.75.Z, 46.76, 46.76.Z, 46.77, 46.77.Z, 46.9, 46.90, 46.90.Z <ul style="list-style-type: none"> • Dział 47: Handel detaliczny, z wyłączeniem handlu detalicznego pojazdami samochodowymi <ul style="list-style-type: none"> ○ 47.1, 47.11, 47.11.Z, 47.19, 47.19.Z, 47.2, 47.21, 47.21.Z, 47.22, 47.22.Z, 47.23, 47.23.Z, 47.24, 47.24.Z, 47.25, 47.25.Z, 47.26, 47.26.Z, 47.29, 47.29.Z, 47.3, 47.30, 47.30.Z, 47.4, 47.41, 47.41.Z, 47.42, 47.42.Z, 47.43, 47.43.Z, 47.5, 47.51, 47.51.Z, 47.52, 47.52.Z, 47.53, 47.53.Z, 47.54, 47.54.Z, 47.59, 47.59.Z, 47.6, 47.61, 47.61.Z, 47.62, 47.62.Z, 47.63, 47.63.Z, 47.64, 47.64.Z, 47.65, 47.65.Z, 47.7, 47.71, 47.71.Z, 47.72, 47.72.Z, 47.73, 47.73.Z, 47.74, 47.74.Z, 47.75, 47.75.Z, 47.76, 47.76.Z, 47.77, 47.77.Z, 47.78, 47.78.Z, 47.79, 47.79.Z, 47.8, 47.81, 47.81.Z, 47.82, 47.82.Z, 47.89, 47.89.Z, 47.9, 47.91, 47.91.Z, 47.99, 47.99.Z
--	---

Źródło: Opracowanie własne

Ścieżka analityczna specjalizacji subregionalnych

Dokonano następującej analizy jakościowej na podstawie wniosków z analizy pozycji konkurencyjnej subregionu na podstawie przyjętych dziedzin rozwoju (rozdział 5) oraz wyłonionych branż dominujących. Wyodrębniono również częściowo sugestie i rekomendacje do wdrożenia celem rozwoju specjalizacji subregionalnych a tym samym rozwoju społeczno-gospodarczego.

Tabela 25. Ścieżka analityczna wyboru specjalizacji subregionalnych

Obszar analizy	Wnioski z analizy ²⁶	Rekomendacje dla wyłonienia specjalizacji subregionalnych
Gospodarka	Sytuacja subregionu pod względem wartości wskaźników związanych z obszarem gospodarki świadczy o jego przynależności do grupy podregionów deficytowych pod względem rozwoju gospodarczego – również w skali województwa wielkopolskiego. Wszystkie wskaźniki dla subregionu pilskiego osiągają wartości niższe niż dla Wielkopolski, a w przypadku 4 z 9 są one najniższe w województwie (A3, A4, A7, A9).	W celu poprawy sytuacji w subregionie należy przede wszystkim wspomagać przedsiębiorczość lokalną, w szczególności w branżach, które radzą sobie najlepiej na rynku oraz w branżach perspektywicznych dla całego kraju tj. informatyka i nowe technologie. Wskaźniki gospodarcze ulegną poprawie w momencie rozwoju warstwy przedsiębiorczej w głównych branżach subregionalnych tj. przemyśle przetwórczym oraz budownictwie. Warto również pamiętać o mikro i małych przedsiębiorcach z branży handlowej, która stanowi obecnie trzecią siłę rozwojową w subregionie.
Demografia	Sytuacja demograficzna subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego kształtuje się odmiennie od tej zaprezentowanej w odniesieniu dla kraju. Jedynie dla wskaźnika ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (B11) subregion osiąga lepszy rezultat od Wielkopolski, co pozwala domniemać o deficycie rozwojowym podregionu pod względem demograficznym.	Wskaźniki demograficzne są silnie powiązane z aktualną sytuacją gospodarczą subregionu, im lepsze warunki finansowe panujące na danym obszarze tym większa liczba ludności na tym obszarze chce pozostać lub się osiedlić. Generalnie sytuacja demograficzna dla subregionu pilskiego jest w większości zbieżna z sytuacją demograficzną dla wielkopolski oraz całego kraju- niż demograficzny, odpływ ludności wiejskiej do miast itp. Aktualnie czynnik ten pozostaje blisko skorelowany z sytuacją gospodarczą panującą na danym obszarze- poprawa statusu gospodarczego regionu przyczyni się do zwiększenia liczby ludności. Z drugiej strony starzejące się społeczeństwo i niechęć młodych pokoleń do pozostania w rodzinnych stronach nie sprzyja rozwojowi gospodarczemu, co oznacza, że należy stworzyć dodatkowe zachęty do przyciągnięcia przedsiębiorców i rozwoju biznesu w tym obszarze np. poprzez tworzenie klastrów związanych z

²⁶ Dokładne uzasadnienie znajduje się w rozdziale 5

		wyłonionymi specjalizacjami subregionalnymi.
Rynek pracy	<p>Sytuacja na rynku pracy subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego kształtuje się odmiennie od tej zaprezentowanej w odniesieniu dla kraju. Jedynie w przypadku wskaźnika bezrobotni zarejestrowani pozostający bez pracy dłużej niż rok w liczbie bezrobotnych ogółem (C2) subregion osiąga lepszy rezultat od Wielkopolski, przy czym jest to niewielka różnica. Podstawowym wyznacznikiem sytuacji na rynku pracy jest stopa bezrobocia rejestrowego (C1), która dla subregionu osiąga mniej korzystny rezultat w porównaniu z województwem – przy czym jest to znaczna różnica (2,6 pp.).</p>	<p>Sytuacja na rynku pracy pod względem rozwoju specjalizacji subregionalnych wymaga podjęcia działań naprawczych. Najlepszym rozwiązaniem jest przyciągnięcie inwestorów do subregionu oferując im godziwe warunki rozwojowe m.in. tworząc klastry branżowe, zwolnienia podatkowe czy dofinansowania do rozwoju działalności. W zamian powinni oni rozwijać biznes tworząc nowe miejsca pracy. Rozwiązaniem skutecznym w świetle wyłonionych branż dominujących będzie tworzenie warunków rozwojowych do powiększania ich działalności. Wraz ze wzrostem znaczenia poszczególnych przedsiębiorstw w subregionie tworzyć się będą nowe zakłady pracy, wspomagające w działalności największe firmy. Rozwój gospodarczy zostanie zapewniony w oparciu o tanią siłę roboczą w pierwszej fazie rozwoju, jednak dzięki poczynionym inwestycjom subregionalnym będzie się specjalizował a w konsekwencji presja na płacę będzie rosła przyczyniając się do bogacenia się społeczeństw i ogólnego rozwoju społeczno- gospodarczego.</p>
Edukacja	<p>W odniesieniu do województwa wielkopolskiego, w przypadku 2 wskaźników (D3, D7) wartości dla subregionu pilskiego są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym jest to dość istotna różnica dla zmiennej odsetek uczniów szkół podstawowych dodatkowo uczących się języka obcego (D3) – najlepszy wynik w skali kraju. W zakresie pozostałych wskaźników (D1-D2, D4-D6, D8) subregion ustępuje rezultatom</p>	<p>Rozwój edukacyjny społeczeństwa powinien zostać poddany przemodelowaniu względem branż dominujących, tworzone powinny zostać profile odpowiadające miejscom pracy w subregionie tj. odpowiadające branżom dominującym. Wartościowe kadry zawodowe oraz techniczne są istotnym atutem do zdobywania przewagi konkurencyjnej na rynku przez przedsiębiorstwa z branż dominujących, w szczególności w działalności eksportowej na rynkach międzynarodowych. Jednak aby zachęcić młodzież do pobierania nauk o profilu zawodowym i technicznym w</p>

	osiągniętych przez województwo. Pod względem udziału uczniów szkół podstawowych uczących się języka angielskiego w ramach nauczania obowiązkowego (D4) subregion odnotowuje najgorszy wynik w województwie, a dla aż 5 innych (D1-D2, D5-D6, D8) osiąga przedostatnią pozycję.	oferowanych przez pracodawców zawodowych powinny być stworzone wartościowe warunki płacowe i mieszkaniowe, aby młodzież chętnie korzystała z oferty szkół. Kolejnym elementem powinien być rozwój ośrodków szkoleniowych i badawczych, które pozwoliłyby przyciągnąć oraz kształcić wysoce wyspecjalizowanych specjalistów m.in. w zakresie badań i rozwoju produktów oferowanych przez branżę dominującą.
Jakość życia	Sytuacja w obszarze jakości życia subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego prezentuje się dość przeciętnie, z delikatnym wskazaniem na niekorzyść subregionu. W przypadku 5 wskaźników (E2, E7, E9-E11) wartości dla subregionu są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym jest to dość istotna różnica dla wskaźnika przestępstwa stwierdzone przez Policję na 1 tys. mieszkańców (E9) oraz wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw (E10). W zakresie pozostałych wskaźników (E1, E3-E6, E8) subregion ustępuje rezultatom osiągniętych przez województwo, przy czym podobnie jak w porównaniu z krajem, występuje znacząca różnica w przypadku wskaźnika odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach (E5).	Jakość życia w subregionie pilskim wzrośnie wraz z rozwojem gospodarczym. Należy przede wszystkim opracować/ zaktualizować dokumenty strategiczne w zakresie rozwoju lokalnego dostosowanie do współczesnych standardów rozwojowych m.in. w zakresie odpowiedzialnego, zrównoważonego rozwoju lokalnego. Ważne jest aby umiejętnie połączyć godziwe warunki życiowe ludności z możliwością bezproblemowego rozwoju biznesowego oraz zobowiązań największych przedstawicieli biznesu do wdrażania modelu opartego na zasadzie CSR oraz work- life balance. Wraz ze skuteczną działalnością samorządową oraz zachętami dla przedsiębiorstw stworzona zostanie przestrzeń do życia odpowiadająca współczesnym potrzebą rozwoju lokalnego i regionalnego.
Jakość przestrzeni	Sytuacja w obszarze jakości przestrzeni subregionu pilskiego na tle województwa wielkopolskiego prezentuje się dość podobnie do tej zaprezentowanej w odniesieniu do kraju. W	Podobnie jak w przypadku poprawy jakości życia najistotniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru wydaje się przede wszystkim dążenie do aktualizacji panujących polityk lokalnych w kontekście wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju, work- life

	przypadku 3 wskaźników (F5-F6, F8) wartości dla subregionu są korzystniejsze niż dla Wielkopolski, przy czym dla zmiennej lesistość (F2) plasuje to subregion na pierwszej pozycji w województwie. W zakresie pozostałych wskaźników (F1-F4, F7) subregion ustępuje rezultatom osiągniętym przez województwo, w tym pod względem 3 z nich – drogi gminne i powiatowe o twardej nawierzchni na 100 km ² (F1), zasoby mieszkaniowe na 1 tys. ludności (F3) oraz odsetek opadów komunalnych zebranych selektywnie (F7) – subregion odnotowuje najgorszy rezultat w Wielkopolsce.	balance oraz CSR wśród przedsiębiorstw oraz instytucji publicznych.
--	--	---

Źródło: Opracowanie własne

Wyłonione specjalizacje subregionalne:

Wiodąca specjalizacja subregionalna: Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C)

Kody PKD odpowiadające specjalizacji: Sekcja C: Przetwórstwo przemysłowe, dział 10, 14, 16, 17, 22, 23, 25, 27, 29, 31, 32, 33

Główne atuty:

- Specjalizacja zalicza się do 3 najbardziej rozwiniętych branż w subregionie, pod względem ilości przedsiębiorstw, poziomu zatrudnienia oraz generowanej wartości dodanej brutto. Jest to również specjalizacja rozwijająca się rokrocznie, przez cały okres analizy
- Specjalizacja odpowiada na atuty lokalizacyjne subregionu, w szczególności pod względem rolno- spożywczego charakteru biznesowego obszaru.
- Znaczna część przedsiębiorstw średnich i dużych działa w tym sektorze
- Branża ta zapewnia stabilny rozwój subregionalny, dzięki współpracy na linii biznes-nauka, w tym przede wszystkim wykorzystując nowoczesne technologie przemysłowe oraz rozwój informatyczny

Dodatkowa specjalizacja subregionalna: Budownictwo

Kody PKD odpowiadające specjalizacji: Sekcja F: Budownictwo, dział 41, 42, 43

Główne atuty:

- Specjalizacja zalicza się do 3 najbardziej rozwiniętych branż w subregionie, pod względem ilości przedsiębiorstw, poziomu zatrudnienia oraz generowanej wartości dodanej brutto. Jest to również specjalizacja rozwijająca się rokrocznie, przez cały okres analizy
- Część przedsiębiorstw średnich i dużych działa w tym sektorze

Perspektywy rozwojowe specjalizacji subregionalnych

Współpraca biznes- nauka

Infrastruktura naukowo-badawcza subregionu pilskiego nie należy do najbardziej rozwiniętych. Na badanym obszarze działa jednakże kilka instytucji naukowo-badawczych, które ściśle współpracują z pilskimi przedsiębiorstwami zapewniając transfer korzyści na linii biznes-nauka. Wśród nich należy wymienić:

- Centrum Transferu Technologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile – Podstawową przesłanką do zainicjowania działalności tej ogólnouczelnianej jednostki, jest chęć optymalnego wykorzystania potencjału intelektualnego oraz technicznego Uczelni dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu północnej Wielkopolski. PWSZ w Pile, prowadzi kształcenie praktyczne na kierunkach medycznych, technicznych, humanistycznych oraz ekonomicznych. Na bazie tych doświadczeń wzmocniona została kooperacja nauki z biznesem lokalnym. Realizując ideę gospodarki opartej na wiedzy, DZIAŁANIA CTT skoncentrowane zostały na następujących przedsięwzięciach: wspieraniu innowacyjności gospodarki północnej Wielkopolski oraz upowszechnianiu w środowisku lokalnym i subregionalnym osiągnięć w obszarze innowacji, począwszy od fazy organizacyjnej, poprzez projektowanie, procesy technologiczne, wdrażanie nowych metod badań, konstruowanie i wytwarzanie.
- Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S.A. Oddział w Pile – Jednostka prowadzi działalność w zakresie certyfikacji wyrobów, systemów zarządzania, oceny zgodności, organizacji szkoleń i doskonalenia kadr, badań wyrobów, certyfikacji gospodarstw ekologicznych.
- Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej PIB – Stacja Hydrologiczno-Meteorologiczna w Pile – Jednostka bada charakterystykę warunków pogodowych na obszarze województwa wielkopolskiego i prowadzi automatyczny monitoring jakości powietrza. Stacja oferuje przedsiębiorcom usługi polegające m.in. na przeglądach budowli piętrzących oraz wykonanie ekspertyz dotyczących ich stanu technicznego, weryfikacji systemów pomiarowych. Prowadzi również charakterystyki opadu na potrzeby wyznaczenia opłat za usługi wodne.

Ponadto 8 listopada 2018 roku została podpisana umowa w ramach Wielkopolskiego Regionalnego Programu operacyjnego na lata 2014-2020, na mocy której GWDA sp. z o.o. otrzymała dofinansowanie w wysokości 551 972,13 zł na „Budowę Centrum Badawczo-Rozwojowego OZE przez GWDA sp. z o.o. w Pile”.

Projekt ten, którego całkowity koszt wynosi 848 657,17 zł, zakłada utworzenie centrum badawczo-rozwojowego wraz z niezbędną aparaturą oraz wartościami niematerialnymi i prawnymi przez GWDA sp. z o.o. w Pile, a zrealizowany zostanie na podstawie umowy konsorcjum pomiędzy GWDA sp. z o.o. a Państwową Wyższą Szkołą Zawodową im. Stanisława Staszica w Pile i Izbą Gospodarczą Północnej Wielkopolski w Pile.

Analiza 6 RIS

Tabela 26. Analiza 6 RIS

Wykaz głównych kodów PKD dla obszarów Inteligentnych Specjalizacji Wielkopolski	Powiązanie z specjalizacjami subregionu pilskiego
1. Biosurowce i żywność dla świadomych konsumentów Główne PKD: Sekcja A, dział 1; sekcja C, dział 10, 11	Przetwórstwo przemysłowe: zgodność z RIS: Sekcja C, dział 10 Budownictwo: specjalizacje nie wpisują się w RIS
2. Wnętrza przyszłości Główne PKD: Sekcja A, dział 2, 13, 16-18; sekcja C, dział 22,25, 31	Przetwórstwo przemysłowe: zgodność z RIS: Sekcja C, dział 22, 25, 31 Budownictwo: specjalizacje nie wpisują się w RIS
3. Przemysł jutra Główne PKD: Sekcja C, dział 24,25,27- 30, 33	Przetwórstwo przemysłowe: zgodność z RIS: Sekcja C, dział 25, 27, 29, 33 Budownictwo: s specjalizacje nie wpisują się w RIS
4. Wyspecjalizowane procesy logistyczne Główne PKD: Sekcja H, dział 49-52	Przetwórstwo przemysłowe: specjalizacje nie wpisują się w RIS Budownictwo: specjalizacje nie wpisują się w RIS
5. Rozwój oparty na ICT Główne PKD: Sekcja C, dział 26; sekcja J, dział 61-63	Przetwórstwo przemysłowe: specjalizacje nie wpisują się w RIS Budownictwo: specjalizacje nie wpisują się w RIS
6. Nowoczesne technologie medyczne Główne PKD: Sekcja C, dział 21; sekcja Q, dział 86	Przetwórstwo przemysłowe: specjalizacje nie wpisują się w RIS Budownictwo: specjalizacje nie wpisują się w RIS

Źródło: Opracowanie własne

- a. Określenie potencjału eksportowego (na podstawie wniosków z podrozdziału handel zagraniczny)

Przeprowadzona analiza pomogła ustalić, że w subregionie pilskim największymi eksporterami są przedsiębiorstwa działające w następujących branżach: produkcja urządzeń elektrycznych (79,7 mld zł), produkcja mebli (11,9 mld zł), produkcja metali (5,3 mld zł) oraz produkcja artykułów spożywczych (3,9 mld zł). Głównymi produktami eksportowymi są: maszyny i urządzenia elektryczne (49,6 mld zł), meble, materace, poduszki, lampy i oprawy oświetleniowe (40,3 mld zł), aluminium i artykuły z aluminium (5,4 mld zł), drewno i artykuły z drewna (4,8 mld zł) oraz pojazdy nieszynowe oraz ich części i akcesoria (4,4 mld zł)²⁷.

Wyniki analizy działalności eksportowej w województwie pilskim potwierdzają pozostałe wyliczenia w zakresie wskazania branż dominujących oraz pilskich specjalizacji subregionalnych. Najwyższe wyniki eksportowe wytwarzają przedsiębiorstwa z branży przetwórstwa przemysłowego, w szczególności zajmujący się produkcją **urządzeń elektrycznych (sekcja C, dział 27), mebli (sekcja C, dział 31) oraz metali (sekcja c, dział 25)**. Sekcja C jest wiodącą gałęzią specjalistyczną subregionu pilskiego i wykazuje ona najwyższy potencjał rozwojowy w skali subregionu, względem pozostałych specjalizacji, w tym. m.in. budownictwa, które stanowi drugą siłę napędową gospodarki subregionu.

Analiza SWOT subregionu pilskiego

W toku przeprowadzonej analizy SWOT wykazano główne przewagi konkurencyjne subregionu, również w odniesieniu do wiodącej specjalizacji subregionalnej.

Tabela 27. Analiza SWOT subregionu pilskiego

Silne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo tania siła robocza pracowników niewykwalifikowanych, dzięki niższym niż średnia dla województwa kosztom życia • Niższe ceny gruntów pod inwestycje na obszarze subregionu względem innych obszarów województwa • Stosunkowo duża ilość miast średniej wielkości, pozwalająca rozwijać sieć sprzedaży oraz pozyskiwać pracowników • Stosunkowo bliska odległość od granicy niemieckiej, pozwalająca obniżyć koszty logistyczne dla towarów eksportowych 	<ul style="list-style-type: none"> • Subregion pilski pozostaje jednym z najgorzej rozwijających się subregionów województwa wielkopolskiego pod względem gospodarczym • Stosunkowo niekorzystne wskaźniki dotyczące bezrobocia oraz demografii • Brak specjalistycznych ośrodków edukacyjnych kształcących na kierunkach zawodowych i technicznych w specjalizacjach dotyczących przetwórstwa przemysłowego • Niedopasowanie klastrów tematycznych oraz instytucji badawczo-rozwojowych

²⁷ Szczegółowe wyliczenia znajdują się w rozdziale 3- zasoby subregionu.

	znajdujących się na obszarze subregionu pilskiego do wymagań rynkowych (nie wpisują się stricte w przetwórstwo przemysłowe, która decyduje o sile gospodarczej subregionu) <ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo słabo rozwinięta infrastruktura drogowa i kolejowa, utrudniająca logistykę pomiędzy dużymi ośrodkami miejskimi na terenie województwa
Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • Region o dużym potencjale wzrostu, dobrej lokalizacji oraz tkance społecznej • Region wyspecjalizowany w bardzo perspektywicznej branży, która jest tworzona od lat (know-how)- Przetwórstwo przemysłowe (sekcja C) 	<ul style="list-style-type: none"> • Brak zorganizowanych rozwiązań i zachęt dla przedsiębiorców pozwalających rozszerzyć prowadzoną działalność oraz wdrażać nowoczesne technologie • Odptyw ludzi młodych do większych ośrodków miejskich

Źródło: Opracowanie własne

Główne przewagi konkurencyjne specjalizacji subregionalnej- przetwórstwa przemysłowego (sekcja C) wyłonione na bazie przeprowadzonej analizy:

- Specjalizacja zalicza się do 3 najbardziej rozwiniętych branż w subregionie, pod względem ilości przedsiębiorstw, poziomu zatrudnienia oraz generowanej wartości dodanej brutto. Jest to również specjalizacja rozwijająca się rokrocznie, przez cały okres analizy
- Specjalizacja odpowiada na atuty lokalizacyjne subregionu, w szczególności pod względem rolnego charakteru biznesowego obszaru.
- Znaczna część przedsiębiorstw średnich i dużych działa w tym sektorze
- Specjalizacja osiąga najwyższe wyniki finansowe w regionie, wytwarzając tym samym najwyższe dochody podatkowe, stanowiące o rozwoju lokalnym społeczno-gospodarczym
- Specjalizacja pokrywa się z 3 obszarami Regionalnych inteligentnych Specjalizacji Województwa Wielkopolskiego, co świadczy o jej wysoce rozwojowym charakterze
- Specjalizacja napędzającą gospodarkę subregionu
- Najbardziej dochodowa i zatrudniająca największą ilość pracowników
- Najbardziej perspektywiczna, zarówno pod względem pokrycia z RIS dla Wielkopolski jak i trendu wzrostowego w ostatnich latach
- Wykorzystując atuty subregionu, w postaci stosunkowo taniej siły roboczej oraz dużych przestrzeni terytorialnych dla powstawania fabryk (przy niskich kosztach m.in. w zakresie zakupu działek inwestycyjnych)

- Branża wykazuje duży potencjał rozwojowy w zakresie prac badawczo- rozwojowych oraz nowych inwestycji
- Branża przyczynia się do rozwoju społeczno- gospodarczego subregionu

7. Wnioski końcowe i rekomendacje

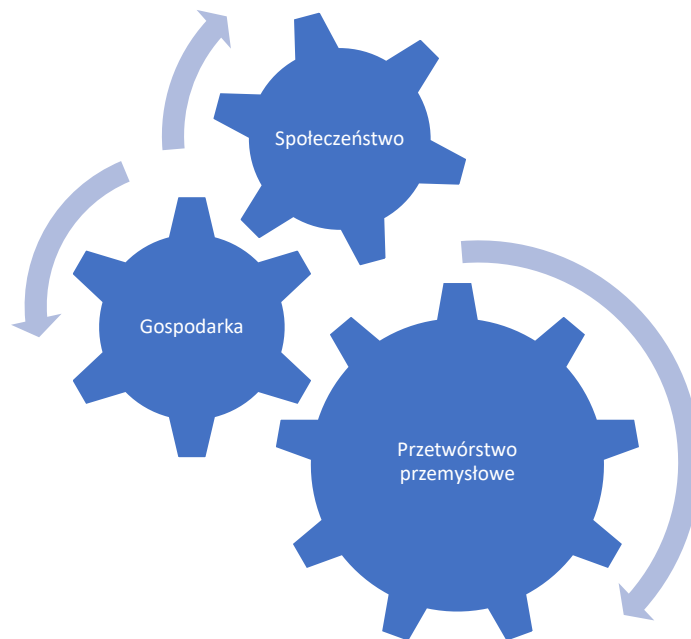
W toku przeprowadzonej analizy pilskich specjalizacji subregionalnych wyłoniono wiodącą specjalizację subregionu: przetwórstwo przemysłowe (sekcja C). Specjalizacja charakteryzuje się najlepszym dopasowaniem do potencjału subregionu oraz wykazuje na nim najwyższe rezultaty ekonomiczne, mierzone zarówno wynikami finansowymi, zatrudnieniem jak i ilością przedsiębiorstw. Branża wykazuje również najwyższy potencjał inwestycyjny i eksportowy, o czym świadczą uzyskiwane rezultaty handlowe, utrzymujące stabilny trend wzrostowy w analizowanym okresie. Branża ta, dzięki wpisywaniu się w aż trzy Regionalne Inteligentne Specjalizacje Województwa Wielkopolskiego wykazuje wysoki potencjał współpracy na linii biznes- nauka oraz działalności badawczo- rozwojowej.

Rozwój specjalizacji subregionalnej w długim okresie sprzyjać będzie rozwojowi społeczno- gospodarczemu subregionu pilskiego oraz implikować do wzrostu standardów życiowych ludności go zamieszkującej. Znaczenie społeczne może zostać uwydatnione przy dalszym rozwoju, w szczególności dużych i średnich przedsiębiorstw, chcących wdrażać w organizacji zasady CSR.

Główne rekomendacje dla subregionu pilskiego w kontekście rozwoju specjalizacji subregionalnej:

- Stworzenie lepszych warunków inwestycyjnych dla przedsiębiorców z obszaru subregionu pilskiego oraz spoza jego granic, także zagranicznych. M.in. poprzez stworzenie większych ulg, zwolnień podatkowych i zachęt finansowych dla przedsiębiorców, przesunięcia, dodatkowych środków na finansowanie działalności związanej ze specjalizacją subregionalną
- Stworzenie/ wyspecjalizowanie klastrów oraz instytucji otoczenia biznesu na rozwój specjalizacji subregionalnej,
- Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy, w szczególności branży przetwórstwa przemysłowego, celem dostarczenia wykwalifikowanych pracowników różnego szczebla,
- Przeznaczenie dodatkowych środków dla już istniejących przedsiębiorstw z branży dominującej na prowadzenia wzmożonej aktywności inwestycyjnej na terenie subregionu oraz prac B+R,
- Zmiany miejscowych dokumentów strategicznych pod względem uwzględnienia nowoczesnych technik zarządczo- organizacyjnych w kontekście work- life balance, zasad CSR czy promocji biznesu i społeczeństwa jako jednego organizmu.

Rysunek 2. Synergia działań subregionu pilskiego

Źródło: Opracowanie własne

8. Bibliografia

1. Analiza obszarów specjalizacji naukowej województwa wielkopolskiego pod kątem wyłonienie nowych i/lub potwierdzenia już zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacji regionu, 2018, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
2. Analiza zróżnicowania wewnątrzregionalnego województwa wielkopolskiego, 2017, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
3. Ankietyzacja wielkopolskich przedsiębiorstw, 2013, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
4. Branże dominujące w gospodarce regionu w ramach identyfikacji specjalizacji gospodarczej Wielkopolski, 2013, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
5. Dane dotyczące eksportu poszczególnych grup produktów (z uwzględnieniem kodów towarowych), wchodzących w zakres zidentyfikowanych specjalizacji, na poziomie powiatów wchodzących w skład subregionów leszczyńskiego i pilskiego.
6. Mandat terytorialny dla OSI leszczyńskiego i pilskiego.
7. Nowe obiecujące sektory w Wielkopolsce, 2017, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
8. Ośrodki innowacji i przedsiębiorczości w Polsce, 2018, Stowarzyszenie Organizatorów Ośrodków Innowacji i Przedsiębiorczości w Polsce.
9. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
10. Profile powiatów województwa wielkopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
11. Przegląd sytuacji społeczno-gospodarczej województwa wielkopolskiego, 2017, Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne, Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu.
12. RIS3 Guide /Przewodnik Strategii Badań i Innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji (RIS3)/, 2012, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg.
13. Regionalna Strategia Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020.
14. Strategie rozwoju gmin, miast i powiatów wchodzących w skład subregionu pilskiego.
15. PKD przyporządkowane do obszarów Inteligentnych Specjalizacji Wielkopolski oraz obszary Innowacji Międzybranżowych (w ramach Smart Specialization).
16. Specjalizacja pozarolnicza podregionów przeważająco wiejskich w Polsce.
17. Nasz region rozwija się z Europą. Wielkopolskie kuźnie zawodowców ???
18. Badanie potencjałów i specjalizacji polskich regionów - województwo wielkopolskie.
19. Program strategiczny. Proinnowacyjny samorząd lokalny w ramach Regionalnej Strategii Innowacji dla Wielkopolski na lata 2015-2020 (RIS3). Wyniki Ankiety 2016.

20. Logistyka, spedycja i gospodarka magazynowa stan i struktura branży w Wielkopolsce.
21. Sektor ICT na wielkopolskim rynku pracy.
22. Perspektywy rozwoju polskiej branży ICT do roku 2025.
23. Wnętrza przeszłości - stan branży meblarskiej w Wielkopolsce.
24. Identyfikacja endogenicznych czynników zarządzania konkurencyjności subregionu.
25. Bank Danych Lokalnych Główny Urząd Statystyczny.
26. GUS, Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2016/2017 – tablice.
27. Bezrobocie rejestrowane I-II kwartał 2018 r., Warszawa 2018.
28. Analiza Sytuacji Wielkopolski w kontekście transformacji wiedzy w sieciach gospodarczych, Poznań 2010.
29. Broszury informacyjne Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej, Poznań 2017.
30. Barometr zawodów 2018,
31. Wynagrodzenia w Polsce według danych GUS, wynagrodzenia.pl Sedlak&Sedlak,
32. Perspektywy zmian koniunktury gospodarczej w oczach przedsiębiorców z subregionu pilskiego.
33. Zarządzanie zmianą gospodarczą w subregionie pilskim. Strategia Rozwoju Północnej Wielkopolski na lata 2013-2020
34. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu pilskiego na lata 2015-2025.
35. Rozwój obszarów wiejskich w podregionie pilskim przed i po akcesji Polski do UE (1996-2010).

9. Spis tabel i wykresów

Spis tabel:

Tabela 1. Metodologia wyłaniania specjalizacji subregionu	6
Tabela 2. Wskaźniki liczebności podmiotów gospodarki narodowej subregionu pilskiego w 2017 r.....	12
Tabela 3. Struktura podmiotów gospodarki narodowej subregionu pilskiego w 2017 r. według wielkości zatrudnienia oraz rodzaju działalności	13
Tabela 4. Wskaźniki działalności inwestycyjnej, sytuacji majątkowej oraz produktywności przedsiębiorstw subregionu pilskiego w 2016 r.....	16
Tabela 5. Struktura nakładów inwestycyjnych i wartości środków trwałych przedsiębiorstw subregionu pilskiego w 2016 r. według sektorów gospodarki.....	17
Tabela 6. Kierunki importu przedsiębiorstw subregionu pilskiego.....	21
Tabela 7. Kierunki eksportu przedsiębiorstw subregionu pilskiego.....	21
Tabela 8. Dominujące profile działalności importerów subregionu pilskiego	22
Tabela 9. Dominujące profile działalności eksporterów subregionu pilskiego.....	22
Tabela 10. Główne towary importowane subregionu pilskiego	23
Tabela 11. Główne towary eksportowe subregionu pilskiego.....	23
Tabela 12. Wskaźniki finansów jednostek samorządu terytorialnego subregionu pilskiego w 2017 r.....	26
Tabela 13: Spis wybranej infrastruktury edukacyjnej zlokalizowanej w regionie pilskim	31
Tabela 14. Liczba uczniów klas I, wybranych szkół średnich w podziale na powiaty regionu pilskiego.....	36
Tabela 15. Porównanie dostępnej oferty edukacyjnej powiatów z Regionalnymi Inteligentnymi Specjalizacjami woj. Wielkopolskiego	37
Tabela 16. Stopa bezrobocia w powiatach subregionu pilskiego	39
Tabela 17. Kluczowe branże w powiatach podregionu pilskiego	40
Tabela 18. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto (PLN) w powiatach subregionu pilskiego 2017.....	43
Tabela 19. Instytucje Otoczenia Biznesu	44
Tabela 20. Wyniki analizy przesunięć udziałów (analizy Shift-share) subregionu pilskiego dla wybranych kategorii.....	54
Tabela 21. Wartości indeksu specjalizacji Krugmana dla wybranych kryteriów w subregionie pilskim	56
Tabela 22. Największe przedsiębiorstwa w powiatach subregionu pilskiego	56

Spis wykresów:

Wykres 1. Nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw subregionu pilskiego w latach 2010-2016 w podziale na powiaty	18
Wykres 2. Produkcja sprzedana przemysłu subregionu pilskiego w latach 2010-2016 w podziale na powiaty	19
Wykres 3. Dynamika produktu krajowego brutto subregionu pilskiego na tle kraju i województwa w latach 2010-2015 (2010=100)	27
Wykres 4. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca oraz wartość dodana brutto na 1 pracującego w 2015 r. w przekroju na podregiony województwa wielkopolskiego	28
Wykres 5. Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w subregionie pilskim w latach 2009-2017 wraz z dynamiką (rok poprzedni = 100)	48
Wykres 6. Podmioty wpisane do rejestru REGON w powiatach subregionu pilskiego w 2017 r.	48
Wykres 7. Podmioty wg sekcji PKD 2007 wpisane do rejestru REGON w subregionie pilskim w 2017 r.	49
Wykres 8. Wartość dodana brutto w subregionie pilskim (w mln zł) w latach 2009-2015 wraz z dynamiką (rok poprzedni = 100)	49
Wykres 9. Wartość dodana brutto w poszczególnych sekcjach PKD w subregionie pilskim (w mln zł) w 2015 roku	50
Wykres 10. Ogólna liczba zatrudnionych w subregionie pilskim w latach 2009-2016 wraz z dynamiką (rok poprzedni = 100)	51
Wykres 11. Zatrudnienie wg sekcji PKD w subregionie pilskim w 2016 roku	51
Wykres 12. Współczynnik lokalizacji i jego dynamika (rok poprzedni = 100) dla liczby podmiotów gospodarczych w subregionie pilskim w latach 2013-2017	52
Wykres 13. Współczynnik lokalizacji i jego dynamika (rok poprzedni = 100) dla liczby zatrudnionych osób w subregionie pilskim w latach 2013-2016	53

Spis rysunków

Rysunek 1. Mapa powiatów subregionu pilskiego	8
Rysunek 2. Synergia działań subregionu pilskiego	92